Møntsamlere og Forskere

Dansk Numismatisk Forening 1885-1985

af Jørgen Steen Jensen

Møntsamlere og Forskere

Dansk Numismatisk Forening 1885-1985

af Jørgen Steen Jensen

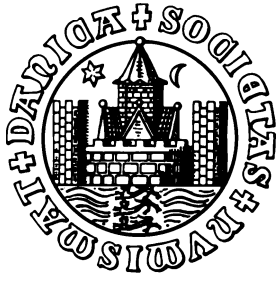

Fotografier: Hvor intet andet er nævnt:
Niels Elswing og Lennart Larsen, Nationalmuseet.
Peter Flensborg foto: for- og bagside, fig. 43, side 115, 116, 117.
Ved reproduktionen er flere medailler let formindskede

Typografi: Erik Ellegaard Frederiksen IDD
Tryk: P.J. Schmidt A/S, Vojens
Printed in Denmark

© Dansk Numismatisk Forening 1985

ISBN 87-88385-01 9

Indholdsfortegnelse

Hilsen ved Peter Hammerich 7

Forord 9

1. 1885-1896-1916. Numismatisk Forening og Møntsamlerforeningen 11

2. Numismatisk Forening 1916-1935. J. Wilcke og Fr. Christensen. Medlemsbladet. Schous værk. Det nordiske samarbejde 28

3. 1935-1955. Martin Petersen. Konsolidering og vækst 41

4. 1955-1967. P. Proschowsky. Ny vækst. Hedes værk. 50

5. 1967-1975. Leo Hansen. Konkurrence udefra. Egne lokaler. Ernsts legat. 54

6. Fra 1975 og til i dag. Peter Hammerich. Nye initiativer. Numismatisk rapport. 58

7. Hvad ligger bag? 63

8. Markante personligheder i Numismatisk Forening. C. T. Jørgensen. Vilhelm Bergsøe. Ludvig Bramsen. Julius Wilcke. L. E. Bruun. H. H. Schou. Axel Ernst. Georg Galster. Holger Hede. 67

9. Bilag 81

   1. Gavebrevet fra generalmajor C. T. Jørgensen til Den numismatiske Forening i Kjøbenhavn, 15. september 1890. 82
   2. General C. T. Jørgensens indledning til hans samlinger til dansk numismatik og mønthistorie 1448-1900, januar 1901. 83
   3. Numismatisk Forening v. formanden, L. Bramsen, til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet vedr. ønsket om reformer på Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, 5. maj 1906. 84

4. Interview i Morgenbladet, Oslo, 25.februar 1938, med Georg Galster og Paul Proschowsky, København, samt Hans Holst, Oslo, i anledning af unionsmødet på Trollvasstua, 20.-21.februar 1938. Uddrag. 87
5. Lærer, I.L.Toftgaard Hansen til Martin Petersen, Dalby ved Kolding 10.febr.1947. Opposition mod Martin Petersens opfattelse af samleretik. 91
6. Formanden for Svenska Numismatiska Föreningen, Torgny Lindgren, til Martin Petersen, Stockholm 17.november 1953. Demonstrerer sin nordiske indstilling. 93
7. Georg Galster, overinspektør for Den kgl. Mønt- og Medaillesamling til Nationalmuseets direktør, Johannes Brøndsted, 12.dec.1955. Sætter sin stilling ind på, at Foreningen kan benytte sit hidtidige mødelokale. 94

10. Dansk Numismatisk Forenings bestyrelse 1885-1985 på grundlag af lister af Orla Leis 97

Liste over benyttede utrykte kilder og arkivalier 100
Liste over benyttet litteratur 103
Foreningens protektor, æresbevisninger 106
Appendix 109
Arrangementer ved 100 års jubilæet 111
Medaillebeskrivelse 115
Personregister 119
Gratulationer 125

Hilsen

Der er vel ikke noget at sige til, at en historisk orienteret forening som Dansk Numismatisk Forening også interesserer sig for sin egen historie. 100 året for dens stiftelse er en passende anledning til at kikke i bakspejlet – for til daglig og i vort virke skal vi jo se fremad, sætte nye mål. Om 100 år er alting glemt, skriver H.C.Andersen et sted. Det er sandhed med en vis modifikation. Men vi må erkende, at meget af foreningens historie af flere triste og beklagelige årsager er gået i glemmebogen.

Der var en vis, gammeldags sathed, men også en levende kritisk og dybdeborende ånd over de 12 mænd, der den 27.november 1885 lagde grunden til den forening, hvis 100 år vi fejrer. Der var respekt for de nedarvede værdier. Vor stifter, generalmajor C.T.Jørgensen var født i 1819 i de fattige år efter Englandskrigene og adskillelsen fra Norge. Hans manddomsgerning stod i de slesvigske kriges tegn, og, som hele sin samtid, var han præget af rigets splintring. Han og hans 11 fæller virkeliggjorde det – med en omskrivning af H.P.Holst's ord – at vinde i indsigt, hvad Danmark havde tabt i udsigt.

Så var der en anden, en moderne, pragmatisk ånd over de mænd, der dannede Møntsamlerforeningen af 1896 med auktionsvirksomhed som sit kendemærke. Der var liv og populær omsætning af de elskede mønter og andre numismatica. Se blot billedet af den venligt smilende, men strengt tilknappede militære embedsmand, C.T.Jørgensen. Se så hans modpol, den bohèmeagtige kunstner og journalist med schwung på hatten, Harald Tofte.

Disse modpoler skulle forenes. Det kunne først ske, da begge de symbolske skikkelser var ude af billedet. En ny generation overtog og formidlede det fælles grundlag for de strømninger, som de to foreninger havde repræsenteret.

Foreningens historie er broget, de første årtier endog til tider lidt rigeligt broget. Dens første 30 år blev levende og engageret beskrevet af vor legendariske, men også særegne formand, J.W.Wilcke. Hans opgave blev det at få de samlede foreninger – Numismatisk Forening i Kjøbenhavn og Møntsamlerforeningen af 1896 – til at fungere som en enhed. Dertil var hans temperament og enorme flid velegnet, selvom der til en vis grad kom til at stå Wilcke som overskrift fremfor foreningen i mange tilfælde. Men han fik kræfterne til at trække på samme hammel,

C. T. Jørgensen
(foto: Hærens Arkiv)

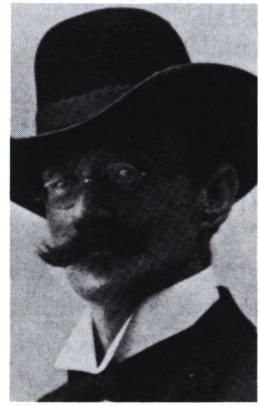

Harald Tofte

og vort første medlemsblad fik han stablet på benene. Dog, pionérånd og det seje, årelange, trælse slid går oftest ikke i spænd sammen, så Wilckes periode fik en brat og menneskeligt beklagelig, men næsten forudsigelig ende.

Efter disse første 40 års Sturm und Drang periode har det udholdende foreningsarbejde givet en lang konsoliderings- og fremgangsperiode. De krusninger på vandet, som vi kan registrere, synes små og ubetydelige i forhold til de gamles indædte kampe. Det bør vi være taknemmelige for!

Den største forandring og berigelse var vel den, hvis 50 år vi også kan fejre, skabelsen af Nordisk Numismatisk Union. Det uformelle samarbejde, som havde trivedes gennem en halv snes år eller mere, fik nu sin formelle ramme. Trods krig og særinteresser i de enkelte lande har unionen dog kunnet trives og fungere. Som alt nordisk samarbejde præges og plages den af samsøgende og samflyende kræfter. De samlende kræfter få overhånd.

Vi står i dag ikke ved en skillevej, men ved en milepæl. Vort ønske for foreningen må blive initiativ, fremgang og samdrægtighed. Vi har store mænd og gerninger i vor fortid. De blive et spejl og et eksempel for fremtiden og Dansk Numismatisk Forening.

Peter Hammerich, *formand*

Forord

Opfordringen til at skrive Dansk Numismatisk Forenings historie kom fra bestyrelsen for et par år siden. Samtidig blev den del af arkivet, der var bevaret, stillet til min rådighed. Ligeledes stillede Orla Leis, tidligere mangeårigt bestyrelsesmedlem, sine personalhistoriske samlinger til min disposition. Arbejdet har imidlertid været hæmmet af to ting. Dels har mine arbejdsforhold ændret sig, så der nu er blevet mindre tid til egentlig forskning, og dels viste arkivet sig at være meget mangelfuldt bevaret. Indtil slutningen af 1960'erne lå det i Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, men da det blev overtaget af Foreningen, synes der kort efter at være sket nogle mærkværdige transaktioner. Én eller muligvis flere bestyrelsesprotokoller synes at være kommet på afveje og har derfor ikke direkte kunnet benyttes; dog kendes den ældste gennem J. Wilckes referat i hans historik i *Numismatisk Forenings Medlemsblad* (bd. III, s. 74-94). Man kunne derfor som et fødselsdagsønske for Foreningen udtale det håb, at protokollerne – hvis de endnu er bevaret – måtte komme frem og blive overgivet til deres ophav.

Ud over arkivalierne bygger min fremstilling på Georg Galsters erindringer, hvoraf kun en del er trykt, og en del i øvrigt heller aldrig nedskrevet. Meget er simpelthen mundtlig overlevering gennem ca. 15 års dagligt kontorfællesskab med min læremester, der i usædvanlig grad var en traditionsbærer.

Nedenstående fremstilling må blive noget kursorisk. Den giver et rids af Foreningens historie med skildring af formænd og markante personligheder, der er faldet i øjnene og om hvem der er bevaret materiale. Her har det været min holdning, at man normalt kun bør omtale og karakterisere personer, der ikke længere er levende. Det vil sige, at hovedvægten lægges på de afdøde formænd og dem hvis virke især har bragt Foreningen videre, d.v.s. katalogforfattere som H. H. Schou, H. Hede og G. Galster. Ligeledes de store samlere, der på den ene eller den anden måde var generøse med deres viden, f.eks. Axel Ernst.

Det er langt sværere at få fat på den almindelige udvikling og det daglige liv i Foreningen. De fleste samlere sætter nok deres største spor i auktionsprotokollerne. Men her er der heller ikke bevaret ret mange, og jeg har også afstået fra at gennemgå dem. Hvor interessante resultater sådanne analyser end kunne give, så har jeg normalt sat grænsen der.

Som afslutning kommer nogle kronologisk ordnede bilag, d.v.s. breve og dokumenter, trykt komplet eller i store uddrag. De er valgt ud fra arkivalierne, fordi de belyser vigtige begivenheder omkring Foreningens ældre historie og dens forhold til Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, til Nordisk Numismatisk Union og – måske vigtigst af alt – til *samlerglæden*, der vel er den egentlige drivkraft bag Dansk Numismatisk Forening.

For megen hjælp takkes Foreningens formand og bestyrelse samt Finn Grandt-Nielsen, Odense Bys Museer, Johan Christian Holm og Orla Leis.

Nationalmuseet, Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, Juli 1985

Jørgen Steen Jensen

1. 1885-1896-1916. Numismatisk Forening og Møntsamlerforeningen

I hvert fald fra 1600-tallet har der været møntsamlere i Danmark. Kong Frederik III gik i spidsen, men der må have været store private samlinger. Således var det ikke alle de mønter og medailler, der omtaltes i *Museum Regium* (1697), der rent faktisk fandtes i Kunstkammeret; man må have lånt fra private for at komplettere plancherne. Nogle samlere kendes fra deres kataloger, det gælder f.eks. Hans Mule (1605-69), hvis katalog blev udgivet af Th. Bartholin efter hans død 1670. I begyndelsen af 1700-tallet har vi en af de største danske privatsamlere overhovedet, højesteretsassessor Niels Foss (1670-1751), hvis samling købtes af kong Christian VI 1739 for 13.000 rdr. kurant, og som er et af grundlagene for Den kgl. Mønt- og Medaillesamling.

Hvor vidtspredt møntsamleriet dengang var i Danmark, vides ikke, men man skal sikkert ikke bare tænke på godsejere, topembedsmænd og hovedstadens lærde som Otto Thott (1703-85), C. Danneskiold-Samsøe (1702-28) og Abraham Lehn (1701-57). Således besøgte arkivtegneren Søren Abildgaard 1775 den sønderjyske provst O. C. Riese i Agerskov, hvis lille samling han beskrev. Provinsens møntsamlere er iøvrigt kun lidet kendte, og blot den omstændighed, at der 1810 afholdtes en auktion over Aalborg-samleren C. L. Rübners efterladte mønter, er grunden til at han i dag huskes.

I begyndelsen af 1800-tallet var der ganske givet et numismatisk miljø i København. En central skikkelse var den store privatsamler C. J. Thomsen (1788-1865), der med tiden skulle blive landets ledende museumsmand. Andre samlere fra samme periode, hvis resultater er foreviget i deres kataloger er Ole Devegge (1772-1847), hofkleinsmed G. F. Timm (1746-1829), bogtrykker C. F. Schubart († 1830) vajsenhusinspektør H. H. Frost († 1825) og mange, mange flere. Fra en lidt senere periode kan nævnes brødrene Vilhelm og Sophus Bergsøe (1835-1911, 1838-1896), sidstnævntes samling har for nylig vist sig at have interesse for portugisisk numismatisk forskning.

I løbet af 1800-tallet skød de numismatiske selskaber frem. I 1836 dannedes det ældste endnu eksisterende, nemlig Royal Numismatic Society i London, og det fulgtes 1841 af et tilsvarende belgisk selskab.

1843 stiftedes Numismatische Gesellschaft zu Berlin, og senere kom andre tyske selskaber til, i Hannover 1868, i Wien 1870 og i München 1881.

Den ældste nordiske forening er Svenska Numismatiska Föreningen fra 1873.

Måske har disse forbilleder foresvævet generalmajor *C. T. Jørgensen*, da han 17. oktober 1885 inviterede 11 andre mænd til at danne en forening af møntsamlere. Det var iflg. J. Wilckes gengivelse af protokollen i den nævnte rækkefølge justitsråd og prokurator *O. Andersen*, student, senere dr. theol. og professor *J. Oskar Andersen*, birkedommer *F. C. Bech*, Slagelse, ovennævnte forfatter, dr. phil. *Vilhelm Bergsøe*, forsikringsdirektør, senere indenrigsminister *Ludvig Bramsen*, grosserer *L. E. Bruun*, grosserer og fabriksdirektør *J. Goldschmidt Guildal*, museumsinspektør *P. Hauberg*, boghandler *H. H. J. Lynge*, ovennævnte landbrugskandidat og assistent i Finansministeriet *Sophus Bergsøe* samt overpostkontrollør, senere overpostmester *W. Mørch*.

Der sammenkaldtes til et møde 27. november 1885, hvor foreningen oprettedes under navnet »Møntsamlerforeningen i Kjøbenhavn«. Jørgensen blev formand, og der vedtoges love. Formålet var at fremme interessen »for Møntvidenskab og Medaillørkunst«, hvilket søgtes nået især ved »Udgivelse af numismatiske Værker [og] Afholdelse af Møder med Foredrag og Forevisninger« (her citeret efter den trykte version fra 1905).

Virksomheden i de følgende år koncentrerede sig navnlig om foredrag, især ved formanden, general Jørgensen, som benyttede dette forum til at få afklaret forskellige problemer i forbindelse med udarbejdelsen af hans *Beskrivelse over danske Mønter 1448-1888*.

Jørgensen redegjorde selv for diskussionerne og deres resultater i sin bog (s. 34-35). Der kan være grund til at nævne det her, for det er første og formentlig også eneste gang, at diskussioner i Foreningen i så høj grad har været bestemmende for udformningen af et værk. Det vedtoges ikke at tage hensyn til forskellige skilletegn i om- og indskrifter, til småforskelligheder i bogstavers og tals størrelse og skrivemåde, til afvigende forkortelser i kongetitlerne, til forskellig fordeling af bogstaverne mellem et kors' arme eller på siderne af kongens billede eller våben, ligesom der ikke skulle tages hensyn til om omskriften begyndte på lidt forskellige steder, blot den gik i samme retning. Der skulle heller ikke tages hensyn til om en ring indenfor omskriften var glat, riflet eller

snoet, heller ikke om den var helt rund eller blev afbrudt af kongens billede eller våben. Der skulle heller ikke tages hensyn til mindre forskelligheder ved kongens billede, krone, skjoldform, skjoldornamenter eller til om randen var riflet eller havde perlerand. Dermed var enigheden med hensyn til detaillerne forbi, men i de store træk var der også enighed om, at man ligesom i Beskrivelsen fra 1791 skulle give oversigt over hvert års udmøntninger og ordne nominalerne efter metal, værdi, møntsted, møntmestre og prægets ensartethed, ligesom man måtte samle hvad der i geografisk og historisk henseende hørte sammen.

Selve bogen blev udgivet hos Gyldendal 1888, og 1890 skænkede Jørgensen restoplaget (130 stk.) til Foreningen som bidrag til at skaffe midler til en fuldstændig beskrivelse af alle danske mønter – det store, til nu uopfyldte ønske! (Bilag 1 og fig. 1). Man kan diskutere nytten af denne gave af et restoplag, men moralsk synes gavebrevet at have haft betydning, bl.a. ved de senere sammenslutningsforhandlinger med Møntsamlerforeningen af 1896.

På sin side viste Foreningen sin erkendtlighed mod Jørgensen, der hurtigt var gået af som formand, ved at lade præge en medaille (fig. 2), som overraktes ham 1889 ved en fest på Skydebanen.

Foreningen havde også skiftet navn. 1. marts 1889 kom den til at hedde »Den numismatiske Forening i Kjøbenhavn« efter forslag af J. Goldschmidt Guildal. I motiveringen angives udtrykkelig hensynet til samarbejdet med tilsvarende foreninger i udlandet, hvor det naturligvis ville lyde bedre, hvis ordet »numismatisk« indgik.

General Jørgensens efterfølger, zoologen og forfatteren dr. phil. Vilhelm Bergsøe huskes som ophavsmanden til det endnu ikke forældede standardværk *Danske Medailler og Jetons fra 1789-1891*. Værket startede som hektograferede hæfter blot over Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings tilvækst, hvor flere medlemmer medvirkede, bl.a. elektropletfabrikant V. Marck. Men den bogtrykte udgave er åbenbart i det væsentlige udarbejdet af Vilhelm Bergsøe selv. Det indeholder et mylder af oplysninger til en kvantitativt meget righoldig periode indenfor fremstillingen af danske medailler og jetons. Mange af oplysningerne må være indhentede mundtligt og alene af den grund er værket uerstatteligt. Bergsøes omhu ved indhentning af oplysninger fremgår også af hans korrespondance med apoteker Lotze i Odense, der skaffede eksemplarer fra lokale fabrikanter til brug for beskrivelsen. Værket udkom 1892 (trykt i 500 eksemplarer) og havde iflg. bogtrykker Bagges regning kostet 1999 kr.,

Den numismatiske Forening!

Det vil maaskee erindres, at det, da der i for Tid i vor Forening var Tale om at tilveiebringe en fuldstændig Beskrivelse over alle danske Mønter, var mit Ønske, at det var Foreningen som saadan, der var Udgiveren. Dette Ønske kunde ikke opfyldes, men det er mit Haab, at Foreningen, engang vil kunne virkeliggjøre det, om det end vil være længe. For at bidrage min ringe del til Ønskets Virkeliggjørelse beder jeg Foreningen om at overtage fiendmorettens til de 130 Exemplarer af min Møntbeskrivelse, som den 15de April d. A. var indsolgte, og som bestod i den Gyldendalske Boghandel, der idag er underrettet om fiendmorettens Overdragelse til Foreningen.

Som ønske Betingelse for denne Overdragelse stiller de Forpligtelse til Foreningen, at Bogladpriisen aldrig maa nedsættes under den nugjeldende.

Ikke blot tillader jeg mig at udtale Ønsket om, at, indtil Udgivelsen af en fuldstændig Møntbeskrivelse kan finde Sted, de aarlige Indtægter ved Salget anvendes til Udgivelsen af numismatiske Arbeider efter Foreningens nærmere Bestemmelse, saaledes og anvendes til den saa vel begyndte Udgivelse af »danske Medailler, Jetons m. m. fra 1789 til Nutiden.«

Frederiksberg den 15de September 1890.

Med Hjertelighed ærbødigst

Jørgensen

Fig. 1. *General C. T. Jørgensens gavebrev til »Den numismatiske Forening« af 15. september 1890, hvorved han overdrog restoplaget af sin møntbeskrivelse, spillede i mange år en stor »politisk« rolle. Det opbevares i Foreningens arkiv. Teksten gengivet s. 82.*

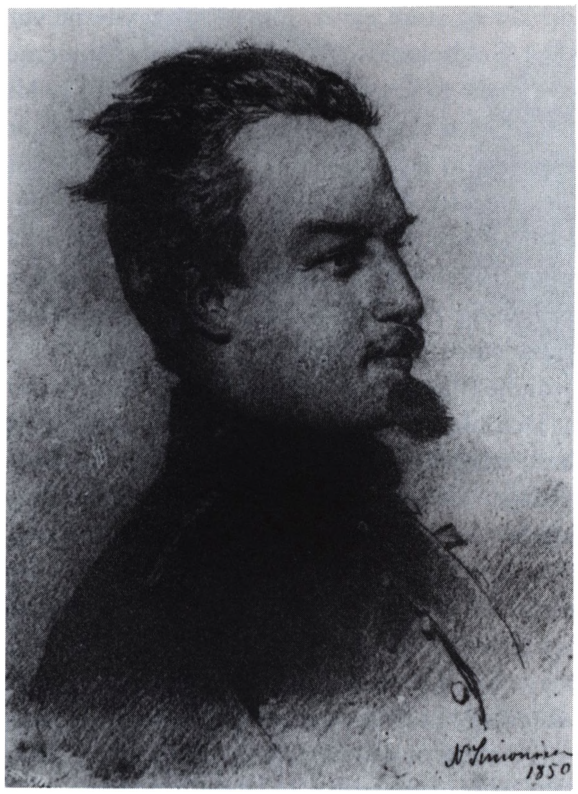

Fig. 2a-b. *General C. T. Jørgensen. Portrættegning af Niels Simonsen under felttoget 1850 (Hærens Arkiv). Sophus Lindahls portrætmedaille, udført for Foreningen 1889, har på bagsiden generalens formodede yndlingsmønt, nemlig hans eksemplar af Rigsrådets skilling 1448.*

som dækkedes ved rentefri lån og store gaver. Hovedbidragyderne var grossererne L.E.Bruun og J.Goldschmidt Guildal, men medlemmerne forventedes i hvert fald at betale 30 kroner hver. Det ses at have voldt kvaler, at O.Andersen og J.Oskar Andersen ikke var indstillet på at bidrage. Helt nemt var det ikke at få betalt regningen, der blev betalt fem rater i 1891, og restbeløbet blev endelig betalt 20.september 1892.

Senere fulgte *Fortsættelsen* med supplement til 1893 og endelig 1897 på Carlsbergfondets bekostning (der bevilgedes 1500 kroner) fotografiske plancher i tværfolio – formentlig i et mindre oplag, da denne del af værket nu vistnok er ret sjældent.

Også Bergsøe fik sin medaille (fig.3), men det er ikke helt klart, hvem der tog initiativet til den. Den blev udført af Sophus Lindahl, der også havde fremstillet stemplerne til general Jørgensens medaille, men det var Bergsøe selv der fremlagde den i et foreningsmøde 25.maj 1894. Medlemmerne tegnede sig for et antal eksemplarer, hvad der nok må siges at være en lidt usædvanlig fremgangsmåde!

Året efter, 1895, udsendte Vilh.Bergsøe sin bog om *Trankebarmønter (1644-1845) samt Mønter og Medailler vedr. den danske Handel paa Ostindien, China og Guinea (1657-1777)*. Det var et pionerværk, og bogen var af forfatteren tilegnet den forening, hvis formand han var og hvor han

Fig.3. *Vilhelm Bergsøes medaille 1894, udført af Sophus Lindahl. Forsiden henviser til hans berømte roman »Fra Piazza del Popolo«, mens bagsiden viser den parasit hos sværdfisken, der var emne for hans disputats. Medaillen, der er meget sjælden, blev af Bergsøe gengivet på titelbladet til Medailleværkets planchebind (1897).*

Fig. 4. *Sophus Lindahl udførte også Foreningens medaille til ære for C. F. Tietgen og Marmorkirken, som han byggede færdig. Den må vistnok kaldes et ypperligt eksempel indenfor den naturalistiske genre i medaillekunsten, hvor intet overlades til beskuerens fantasi.*

først forelagde resultatet, men efter alt at dømme har Foreningen ikke haft noget med selve udgivelsen at gøre.

Foreningens kreds af storborgere ville hylde tidens ledende finansmand C. F. Tietgen med en medaille i anledning af Marmorkirkens fuldendelse 1894 (fig. 4). Medaillen udførtes af Sophus Lindahl, og det var en ret bekostelig affære, specielt fordi afsætningen slet ikke svarede til forventningerne. Medlemmerne havde garanteret for udgifterne, så vidt det kan ses nogenlunde efter deres midler. Følgerne blev dramatiske. Nogen tids spænding eksploderede i en pinlig ordveksling 17. oktober 1896 mellem formanden, Vilh. Bergsøe, og grosserer L. E. Bruun, der var en af hovedgaranterne. Trods mæglingsforsøg nedlagde Bergsøe og med ham hele bestyrelsen deres poster 20. december og udmeldte sig endog af Foreningen (fig. 5). Det er meget betegnende for kombattanternes – og Foreningens – samfundsmæssige placering, at den værste »injurie«, der blev udvekslet mellem de to herrer lød: »De er en Bonde«.

Foreningen, der således så dramatisk havde mistet sin bestyrelse, var hermed for en periode ophørt at fungere. Stridens hovedpersoner lod detailler i deres skænderi komme til offentlighedens kundskab i et par piecer. L. E. Bruun, *Til Medlemmerne af Numismatisk Forening i Kjøbenhavn*

og Vilhelm Bergsøe, *Berigtigelser og Tillæg til Hr. Grosserer L.E.Bruuns Cirkulære til Den numismatiske Forening i København.*

Det er vel blot et pudsigt sammentræf, at en anden forening stiftedes kun to dage efter den lille bataille, 19.oktober 1896, da den ganske givet har været forberedt i nogen tid. Den ny forening kom til at hedde »Møntsamlerforeningen af 1896«, og dens formål var ligesom Numismatisk Forenings at fremme interessen for »Møntvidenskab og Medaillekunst«. Bogudgivelser nævnes ikke, derimod ville man afholde møder med foredrag og forevisninger samt – og her ligger oprøret mod Numismatisk Forening – afholde auktioner over mønter, medailler og pengesedler, især medlemmernes dubletter. Desuden ønskede man fra forbindelser, d.v.s. mønthandlere i ind- og udland, at skaffe udvalg til komplettering af medlemmernes samlinger og lovede iøvrigt at støtte medlemmerne i numismatiske spørgsmål. Formanden var journalist og kunstmaler Harald Tofte, kassereren premierløjtnant A.C.Barnekow og sekretæren kontorchef i Marineministeriet F.P.Ridiger.

Møntsamlerforeningen underrettede kort efter Den kgl. Mønt- og Medaillesamling om sin stiftelse og at dens formål var at fremme interessen for numismatik. Et par år efter (1898) begyndte den også at virke

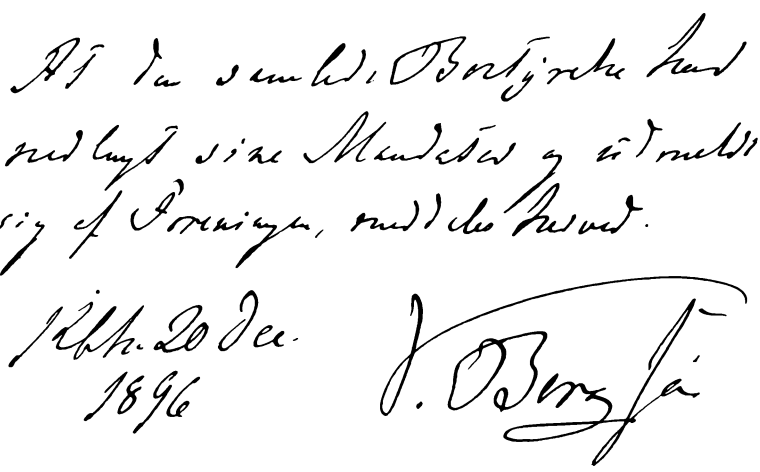
At den samlede Bestyrelse har nedlagt sine Mandater og udmeldt sig af Foreningen, meddeles herved.
Kbh. 20 Dec. 1896
J. O. Bergsøe

Fig.5. *Faksimile af Vilhelm Bergsøes meddelelse om, at Bestyrelsen har nedlagt sine poster og udmeldt sig af Foreningen, 20.december 1896. Foreningens arkiv.*

Fig. 6. *Møntsamlerforeningen af 1896's mindemedaille 1907 for den dansksindede slesvigske politiker Gustav Johannsen (1840-1901). Forside af Niels Holm, bagsiden med de slesvigske løver af Harald Tofte.*

som pressionsgruppe, idet man henvendte sig til Kirke- og Undervisningsministeriet for at få flyttet Samlingens åbningstid fra mandag kl. 12-14 eller 15 til søndag (samme tid). Begrundelsen var, at åbningstiden faldt i »Folks travleste Arbejdstid«, og at de fleste københavnske samlere således var afskåret fra at høste udbytte af Museets rige samlinger. Men Samlingens daværende direktør, den næsten 80-årige C. F. Herbst, afviste forslaget, hvad der dog ikke hindrede, at åbningstiden blev udvidet 1899, året efter hans afgang.

Møntsamlerforeningen lagde stor vægt på auktioner, i perioden 1896-1906 havde der været afholdt 83 møder, hvoraf knap halvdelen var auktioner. Desuden havde der været foretaget 46 salg af kollektioner. Men heller ikke foredragsvirksomheden blev forsømt, der var en snes foredrag i perioden. Den flittigste foredragsholder skal have været Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings klassiske specialist, dr. phil. Chr. Jørgensen. Foreningen udgav kun en enkelt medaille, (fig. 6). Det var i 1907, hvor man mindedes det dansksindede sønderjyske medlem af den tyske rigsdag og den prøjsiske landdag Gustav Johannsen, der var død 1901. Portrættet var udført af billedhuggeren Niels Holm, mens bagsiden med de to slesvigske løver var tegnet af Foreningens formand, Harald Tofte. Medaillen var udført hos Dragsted og blev uddelt i aluminium til medlemmerne. Den skal iflg. J. Wilcke have kostet garanten, foreningens kasserer A. C. Barnekow et beløb på ca. 1500 kroner, hvad der lyder helt

fantastisk – det har svaret til mere end en årsløn for langt de fleste mennesker.

Imidlertid var Numismatisk Forening efter godt et års dvale genopstået. Den tidligere kasserer Ludvig Bramsen havde med nogle flere medlemmer fået indkaldt til en generalforsamling 8. januar 1898. Bramsen blev valgt til formand og J. Guildal, der var hans gode ven, blev næstformand. Lederen af Den kgl. Mønt, møntmester V. B. Poulsen, blev kasserer. Året efter, 1899, var der resultatløse forhandlinger mellem de to foreninger om en sammenslutning; det strandede på navnespørgsmålet.

Efter nogle års pause, der vel skyldtes formandens offentlige hverv, fortsatte Numismatisk Forening sin mødevirksomhed, således talte L. E. Bruun 1. april 1905 om de ældste danske mønter, hvorved han forstod vikingemønterne fra England, og fire uger efter, 29. april, fortsatte J. Goldschmidt Guildal med sjældne danske mønter. Aftenens sidste punkt var »Numismatiske Curiosa« ved formanden, idet man forventede at medlemmerne ville fremlægge tilsvarende.

En enkelt gang viste Numismatisk Forening sig som interesseorganisation, idet man alvorligt drøftede forholdene i Den kgl. Mønt- og Medaillesamling. Det foregik i to møder 15. marts og 12. april 1906, og drøftelserne mundede ud i en noget alarmerende henvendelse til Kirke- og Undervisningsministeriet som Møntsamlingen og hele Nationalmuseet sorterede under. I henvendelsen der aftrykkes fuldt ud som bilag nr. 3, rettes søgelyset specielt mod sikkerhedsforholdene, idet det hævdes, at stykker let kan fjernes. Desuden beklagedes, at Samlingens inspektør P. Hauberg fra gammel tid havde en meget betydelig samling af danske middelaldermønter, ganske vist samlet før han blev ansat. Foreningens overvejelser på dette punkt svarer fuldstændig til den etik, der i vore dage kræves af museumsansatte, men for 80 år siden var den formentlig næsten forud for sin tid.

I øvrigt var Den kgl. Mønt- og Medaillesamling i disse år på en vis måde nede i en bølgedal. Samlingen havde 1898 mistet sin selvstændighed og var lagt under Nationalmuseets 2. afdeling, Danmarks Middelalder; hertil var P. Hauberg også knyttet, idet han var en fremragende udforsker af middelalderlige voldsteder. Samlingens anden inspektør, dr. phil. Chr. Jørgensen, tog sig udelukkende af antikke mønter og var tilsyneladende ikke nogen stor arbejdskraft. Som assistent var P. Haubergs søn, Adolf Hauberg, ansat, en situation, der ganske vist havde fortilfælde en menneskealder tidligere, hvor Sophus Müller var

assistent hos sin far Ludvig Müller, men forholdet var dog kritisabelt og måtte kort efter ophøre.

Det er blevet formodet, at Foreningens henvendelse til Ministeriet kan have haft en konkret baggrund. Det vides, at netop i disse år aflagde en kendt udenlandsk numismatiker, der bestyrede hertugen af Cumberlands berømte brunsvig-lyneborgske samling, et studiebesøg, bl.a. for at tage aftryk. Ved nogle tilsyneladende fikse manøvrer fik han en del af mønterne med. Forehavendet blev ganske vist standset, men åbenbart ikke i sit fulde omfang, og måske har dette på en eller anden måde rygtedes. Hændelsen gør Foreningens råben gevalt fuldt berettiget, og der udviklede sig en større sag med en serie udbyggede forslag fra Foreningen og indlæg fra Museets side.

Det kan i øvrigt tilføjes, at en følge af denne affære blev, at visse sikkerhedsrutiner ændredes, hvorved Møntsamlingen endnu i dag er bedre stillet end flere andre betydelige vesteuropæiske samlinger. En lille menneskealder senere lykkedes det Haubergs efterfølger G. Galster ved en gunstig lejlighed at generhverve flere af de stjålne mønter, idet man faktisk havde nogle bevismidler, som hverken Foreningen eller sagens udenlandske hovedpersoner havde nogen anelse om.

Privat var Hauberg noget brøstholden over Foreningens indblanding. Dog holdt han 1911 foredrag om det store nye fund fra Ågade i Grenå. Måske var han blevet blødgjort af Foreningens smukke medaille (1910) over en af hans forgængere, Christian Jürgensen Thomsen (fig. 7). Heller ikke denne medaille, hvis bagside forestiller deres fælles arbejdsplads, Prinsens Palæ, blev nogen kommerciel succes. Medailløren, Sophus Lindahl, fik 720+80 kr. for stemplerne, og medaillen blev præget hos A. Dragsted.

En anden begivenhed, der viste fremad, var H. H. Schous fremlægning 13. januar 1906 af et prøveark til et nyt dansk møntværk (fig. 8). Det er tydeligt, at forslaget er blevet drøftet og kritiseret, og prøvearket afviger da også en del i opstillingen fra det endelige værk 20 år senere. Formentlig har Schou allerede dengang haft grundstammen i sin aftrykssamling, der er taget på tinfolie. H. H. Schous datter Bodil Friis, har mange år senere (1977) berettet om aftrykssamlingens opståen. De brune kartonner blev stanset ud af Schou selv med specielle jern, lavet på »Atlas«, hvor han havde været direktør. Så blev aftrykkene »vokset« bagpå, tilklippet og sat i »rammen«. Tilsidst beklædtes bagsiden med papir, hvor alle oplysninger om proveniens (ejerforhold) blev omhyggelig note-

Fig. 7. *Sophus Lindahls sidste medaille for Numismatisk Forening var medaillen 1910 over C. J. Thomsen, numismatiker og museumsmand (1788-1865). På bagsiden Thomsens devise »Først Sagerne, saa Skrifterne« samt midterpartiet af Prinsens Palais (Nationalmuseet).*

ret (fig. 9). Det tog mange år, og den hjemlige del af arbejdet foregik i Pileallé 27, hvor familien boede fra 1897. Så vidt vides var adskillige af familiens yngre medlmmer i sving med den manuelle side af arbejdet, som de efter sigende efterhånden blev godt trætte af!

Møntsamlerforeningens virksomhed fra 1909 kan følges i nogle duplikerede blade, mest auktionslister, som indbundne i to smukke bind findes i Dansk Numismatisk Forenings arkiv. De kan anses som spiren til et blad eller tidsskrift, og de er nu særdeles sjældne. Ja, muligvis findes kun dette ene eksemplar, der stammer fra Julius Wilckes bibliotek. Man holdt enkelte foredrag, bl.a. ved Harald Tofte, dels om møntformer og dels om Østasiens mønter. Den 3.-4. juli 1910 var der en udflugt til Odense, hvor de derværende medlemmer hvidgarver L. Chr. Petersen og skiferdækker H. Ernst samt Fyens Stiftsmuseum repræsenteret ved inspektør Chr. M. K. Petersen foreviste dels egne samlinger, dels museets samling.

Et par år efter, i 1913, holdt H. Ernsts søn stud. jur. Axel Ernst sit første foredrag om »De saakaldte Bjørkømønter« (d.v.s. de ældste Hedebymønter), et foredrag hvortil Hauberg i øvrigt blev inviteret. Kort efter fremlagde Schou også her sine forarbejder til den ny beskrivelse. I 1914

var der dobbeltforedrag af Tofte og Ernst med titlen »Oversigt over Numismatikkens Oprindelse og Historie i Almindelighed« og »Nogle Bemærkninger om Numismatikkens Historie i Danmark i det 17. og 18. Aarhundrede«. Med disse foredrag understregede Foreningen selv, at de »bidrager til at fremhæve Foreningens mere almindelige numismatiske Formaal«.

Penneføreren var formentlig Foreningens formand J. Wilcke, der havde været medlem siden 1901 og 1909 var valgt til næstformand (med stud. med. Aage Wolthers som formand, kolonialhandler Axel Clausen som sekretær og drejermester E. V. Sivertsen som kasserer). 1910 byttede Wilcke og Wolthers pladser. Bortset fra et mellemspil 1912-13, hvor fhv. telegrafbestyrer H. Munch var formand, beholdt Wilcke formandsposten perioden ud og havde en afgørende indflydelse på det der fulgte.

1915 opfordrede fem medlemmer, deriblandt H. Ernst og Axel Ernst, formanden til at indkalde til et møde om oprettelse af et numismatisk tidsskrift, og mødet fandt sted 27. marts. Om sommeren talte Wilcke om Den kgl. Mønts stempelsamling, og om efteråret kom forhandlinger om en sammenslutning med Numismatisk Forening i gang. Baggrunden for dette, som måtte forekomme praktisk, ikke mindst hvis ideen om et tidsskrift skulle realiseres, var private kontakter mellem Wilcke og Munch på den ene side og Numismatisk Forenings kasserer, møntmester Poulsen på den anden side. I praksis foregik det ved, at overpostmester J. W. Mørch i december 1915 foreslog samtlige 29 udenbys medlemmer af Møntsamlerforeningen til optagelse i Numismatisk Forening, mens H. H. Schou foreslog de 23 indenbys, der ikke allerede var medlemmer. Denne løsning skyldtes hensynet til Numismatisk Forenings aktiver, og det er mit indtryk, at det i sidste instans var general Jørgensens gavebrev (bilag 1), der var afgørende.

Så vidt det kan ses, afholdtes der et ordinært møde i Numismatisk Forening, hvor fabrikant J. G. Guildal, der var fungerende formand, mindedes den i 1914 afdøde Bramsen. Ved en følgende generalforsamling 14. februar 1916 trak Numismatisk Forenings hidtidige bestyrelse sig tilbage og afløstes af nye folk. J. Wilcke blev formand, grosserer L. E. Bruun næstformand og Munch kasserer, og bestyrelsen fik tilladelse til at supplere sig med Axel Clausen og stud. jur. H. Hede som sekretærer. Dette vagtskifte var forberedt ved en skriftlig henvendelse fra 11 navngivne medlemmer til Numismatisk Forenings hidtidige bestyrelse, hvor bestyrelsesskiftet var foreslået. Der foreligger intet om den gamle besty-

1612	1. **ROSENOBEL.** Kronet Brystbillede t. h. Ring.		Elefant med Taarn og paa Dæknet C.
	CHRISTIANUS IIII D G DANI N V G REX		† MONETA NOVA AVREA 1612
	a .IIII.D.G.DANI N V G REX		TA. NOVA. AUREA.1612
	2. CHRISTIANUS.IIII.D.G.DA.N.V.G.REX		† MONETA NOVA AVREA 1612
	3. **SPECIES.** Kongen staaende t. h. Ring.		Løver og Hjært. i ovalt fors. Skj. p. kronet Kors, der deler Omskriften. Ring. 13 Provinsvaabener. Om Midterskjoldet REGNA FIR MAT PIETAS DVX.SCHLESVI HOLS:STORMA. Elefant ET.DITM:COME IN. OLDE:ET.DE:
	CHRISTIANUS.IIII.D.G.DA NI. NORVE:VANDA:GOTO:REX		
	4. **MARK.** Kronet Hofbillede t. h. Ring. Firkantet.		Løver og Hjært. i ovalt fors. Skj. p. Halvkors, der deler Omskriften. Ring
	CHRISTIANUS.IIII.D G.DANI.1612		∝ NORV:VAN DA. GO TO:Q.REX „1„ MARCK DANSKE
	5. CHRISTIANUS.IIII D G DANI .1612 Rund.		∝ NORV:VAN DA. GO TRO: REX „1„ MARCK DANSKE
	8. [redacted].D:G.DANI.1612		.VAN
	6. CHRISTIANUS IIII D G DAN 1612		∝ NORV:VAN DA. GO TO:Q.REX „1„ MARCK DANSKE
	a .IIII.D:G.DAN 1612		
	7. CHRISTIANUS IIII D G DANI 1612		∝ NORV:VAN DA. GO TO:Q.REX „1„ MARCK DANSKE
	8. CHRISTIANUS.IIII.D:G.DANI.1612		∝ NORVE:VAN DA: GO THO:REX „1„ MARCK DANSKE
	a		DA.
	9. **SKILLING.** Ring. Løver og Hjærter i kron. tysk Skj. p. glat Kors.		Ring.
	CHRI STIAN 4.D:G: DAN		∝ NORV:VAND:GOTO:REX. .1. SKILI NGDAN 1612
	10. CHRI STIAN 4.D:G: DAN		∝ NORV:VANDA:GOTO:REX .1. SKILI NGDAN 1612
	11. CHRI STIAN 4.D:G: DAN		∝ NORV:VANDA:GOTO:REX „1„ SKILLI NGDAN 1612
	12. CHR ISTIA 4 D G DAN		∝ NORV:VANDA:GOTO:REX „1„ SKILI NGDAN 1612
	a ISTIA: 4.D G:		.1.
	13. CHR ISTI 4 D G DAN Liljekors.		∝ NORV:WAND:GOT.Q:REX „1„ SKILL NGDAN .1612.
	a ISTI: 4:D G		
	b ISTI 4 D G		:Q: NG.DAN
	14. CHRI STIA 4.D:G: DAN Glat Kors.		∝ NORV:WAND:GOT:Q.REX „1„ SKILL NGDAN .1612.

1613	1. **ROSENOBEL.** Kronet Brystbillede t. h. Ring.		Elefant med Taarn og paa Dæknet C. Ring.
	CHRISTIANUS IIII D G DANI N V G REX		MONETA. NOVA † AUREA 1613
	a.		MONETA † NOVA.
	2. CHRISTIANUS IIII D G DANI N V G REX		MONETA. NOVA. AUREA 1613 (uden †)
	3. **MARK.** Kronet Hofbillede t. h. Ring.		Løver og Hjært. i ovalt fors. Skj. p. Halvkors, der deler Omskriften. Ring
	CHRISTIANUS.IIII.D:G.DANI.1613		∝ NORV:VAN DA. GO TO:Q.REX „1„ MARCK DANSKE
	a .D:G:		
	b .D G.		
	c .D:G.DANI 1613		
	d uden Punkter		
	e uden Punkter		:Q
	f .IIII.D G.DANI.		DA
	4. **TOSKILLING.** Ring. Løver og Hj. i kr. spansk, forsir. Skj. p. Kors.		Ring.
	CHRI STIAN IIII D G DANI		† NORVÆ:VANDA:GOTO:Q.REX .II. SKILLI NG.DA NSKE 1613
	a		VE :VANDA. NG DA
	5. CHRI STIAN IIII D G DAN		† NORVE : VAND : GOTO:Q:REX .II. SKILLI NG.DA NSKE 1613
	6. CHRI STIAN IIII D G DAN		† NORVE : VANDA:GOTO :REX .II.SKILLI NG.DA NSKE 1613
	7. CHRI STIAN IIII D G DAN		† NORVE:VANDA:GOTO:Q.REX .II.SKILLI NG.DA NSKE 1613
	8. CHRI STIAN 4 D G DAN		† NORVE:VANDA:GOTO:REX .II.SKILLI NG.DA NSKE 1613
	9. CHRI STIAN 4 D G DANI		† NORVE:VANDA:GOTO:Q:REX .II.SKILLI NG.DA NSKE 1613
	10. **SKILLING.** Ring. Løver og Hjærter i kronet, tysk Skjold paa Kors.		Ring.
	CHRI STIAN 4 D G DAN		∝ NORV:VANDA:GOTO:REX „1„SKILLI NG DAN 1613
	11. CHRI STIAN 4 D G DAN		∝ NORV:VAND:GOTO:REX „1„SKILLI NG DAN 1613
	a*		:REX.
	b 4.D:G.		:REX NG
	c		.REX
	12. Som 10 men uden Ring.		
	CHRI STIAN 4 D G DAN		∝ NORV:VAND:GOTO:REX „1„SKILI NGDAN 1613
	13. **HVID.** Kors med skjoldformet Forsiring. Ring.		Kronet C, hvori 1613. Ring.
	CHRI STIAN 4 D G DAN (uden †)		† NORV.VAN.GOT.REX 1613
	a 4 D.G.		1613
	b* 4 D G		:GOT.
	14. CHRI STIAN 4 DG DAN †		† NORV VAN GOT REX

Findsted? ca mange den er ødelagt?

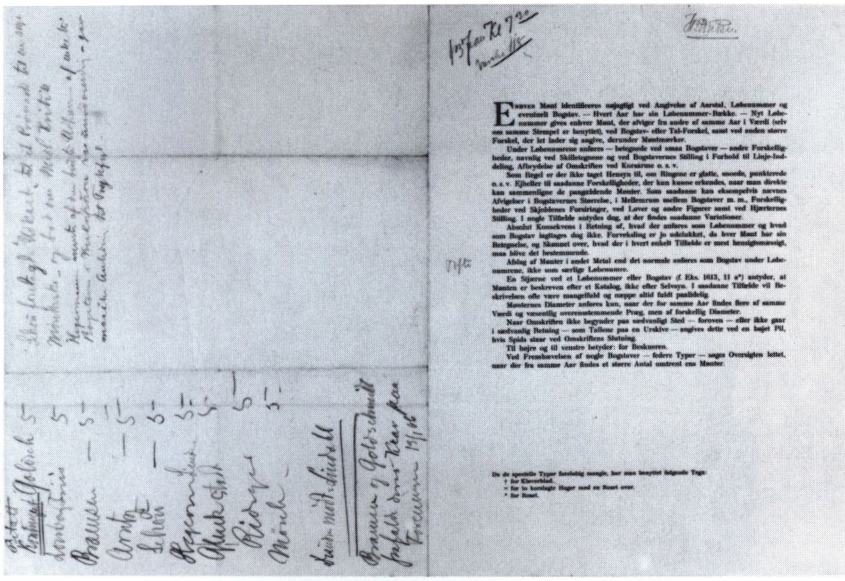

Fig. 8a-b. *Schous prøvetryk 1906 over Christian IV.s mønter 1612-1613. Eksemplaret har tilhørt Foreningens kasserer, møntmester V.B.Poulsen, der på omslaget bl.a. har skrevet diskussionsindlæg i tilslutning til forelæggelsen og kladde over kontingentregnskabet. Foreningens arkiv.*

Fig. 9. *En af H. H. Schous æsker med aftryk af mønter fra Christian IV, 1590-1607. I kassen står de brune kartonkort med tinfolieaftryk af mønterne, der derefter er dækket med voks på bagsiden. Over voksen er klæbet papir og her er noteret i hvilke samlinger pågældende mønt eller møntvariant findes. Den kgl. Mønt- og Medaillesamling.*

relses mening, men den har vel følt, at tiden var inde til at lade nye folk komme til.

Banen var nu klar til Wilckes planer om et numismatisk tidsskrift, som han præsenterede på et møde den 17. oktober 1916, og *Numismatisk Forenings Medlemsblad* var således født.

Det kan her være rimeligt, at se på de to gamle foreningers ydre rammer og medlemstal.

Numismatisk Forenings medlemstal, der var startet på 12, havde aldrig været stort. I 1895 var det opgjort til 24, 1904 var det 17, og 1915 var man nede på en halv snes.

Møntsamlerforeningens medlemstal ses af følgende tabel:

	København	*Provinsen*	*Udlandet (især Norden)*
1898	24	14	
1909	19	21	3
1912/13	21	17	8

Ingen af foreningerne havde eget lokale. Numismatisk Forening holdt i begyndelsen nogle af møderne på Skydebanen, senere var hotel Bristol stedet, hvad der af nogle ansås for dyrt. Undertiden mødtes man i medlemmernes private hjem, således både hos Bramsen på »Vikinghøj« i Vedbæk, hos Bruun i Tordenskjoldsgade og hos Guildal på Grundtvigsvej på Frederiksberg.

Møntsamlerforeningen holdt til på Søpavillonen, Vilhelm Dahlerups ejendommelige, endnu eksisterende træbygningsværk fra 1894, der ligger mellem Peblingesøen og Skt. Jørgens Sø. Efter de to foreningers sammenslutning fortsatte man med møderne her til 1931.

2. Numismatisk Forening 1916-1935. J. Wilcke og Fr. Christensen. Medlemsbladet. Schous værk. Det nordiske samarbejde

Da Møntsamlerforeningen 1915/16 gik op i Numismatisk Forening og Wilcke blev formand, kan man sige, at en ny tid oprandt for den organiserede numismatik her hjemme. Foreningen voksede hurtigt og blev på mange måder betydningsfuld. Auktionerne har siden da været et væsentligt led i Foreningens liv og i øvrigt også en indtægtskilde. Man fik kræfter til et Medlemsblad, der i sin oprindelige form fortsatte til 1936, hvorefter det afløstes af et blad på nordisk basis. Endelig kunne man også gå i gang med udgivelsen af Schous værk, et foretagende hvor flere gode kræfter var med til at trække læsset.

Der kan ikke være tvivl om, at J. Wilcke var den afgørende faktor i denne forvandling, han var dynamisk, men lidt af en selvhersker, vanskelig og undertiden meget ubehagelig, i øvrigt af et uroligt gemyt. Hans ubehagelige sider kunne vise sig både i skrift og tale, og hans periode i Foreningen blev derfor forholdsvis kort, idet han udmeldte sig kort efter at han ved udgangen af 1923 havde nedlagt sin formandspost – dog havde han ordnet sit bo så vidt, at auktionslisterne var i orden til og med 28. april! Wilcke efterlod sig ikke megen taknemmelighed, men derimod dyb uvilje, og et senere forsøg på at blive genoptaget som medlem mislykkedes (jfr. også s. 41f.).

Man kan på en rimelig måde følge Foreningens udvikling ved at følge Medlemsbladet i disse år. Det første nummer udkom som nævnt oktober 1916 og havde i selve hovedet formandens fremhævede navn: J. W. Wilcke. De første 36 numre, der går til oktober 1918 og til sammen danner et bind, består især af auktionslister. Desuden er der en lang række kortere bidrag fra Wilcke, der kan betegnes som forstudier til hans disputats om Christian IV.s møntpolitik 1588-1625. Øvrige bidragydere er få, man kan nævne Georg Galsters nekrolog over museumsinspektør dr. phil. Christian Jørgensen i nr. 2.

Et par artikler reflekterer Foreningens (eller snarere formandens) indsats med at regulere nyprægene af medailler på Den kgl. Mønt, et emne Wilcke selv tidligere havde holdt foredrag om. Artiklen »Nypræg«

(s. 201-2) redegør for Møntsamlerforeningens henvendelse til Finansministeriet 1915 om mærkning af nypræg samt møntmester V. B. Poulsens meddelese af 14. oktober 1915 om, at Mønten fremover normalt ville islå et »N« på medaillens kant eller flade. Wilcke kunne afsluttende meddele med triumf, at denne forholdsregel havde medført »langt større Iver end forhen« m.h.t. at samle på medailler. Som et rimeligt supplement publiceredes en summarisk liste over Den kgl. Mønts stempelsamling fra midten af 1600-tallet til 1788 (s. 169-175). Den suppleredes med en liste over Nationalmuseets dengang betydeligt mindre stempelsamling (s. 217). Disse lister over stempler har stadig værdi, da de til dato er de eneste trykte lister.

Bind II omfatter Wilckes disputats om *Christian IV.s møntpolitik. 1588-1625,* der udkom 1919.

Bind III har samme præg som bind I, især auktionslister og bidrag fra formanden, der var afledt af hans danske og europæiske møntstudier. Derudover skrev Wilcke foreningernes historie i anledning af Numismatisk Forenings 30-års jubilæum 1915, en beretning, der er benyttet på de foregående sider. Wilcke bygger på arkivalier, der som nævnt nu ikke længere er tilgængelige samt på mundtlig overlevering. Et par andre medlemmer kom også til orde, således hvidgarver L. Chr. Petersen, Odense, der præsenterede en nyerhvervet Lunde-mønt fra Svend Estridsen, Hauberg 32, med det ejendommelige møntprægernavn Atsor Jutska, Asser den Jyske.

Bindet indeholder meddelelse om statsbevillingen til H. H. Schous møntværk, 4.000 kr. årligt over 5 år, begyndende med 1919-20, en hjælp der fik afgørende betydning for værkets fuldendelse.

Desuden havde formanden under titlen »Sagkundskab« (og skrevet under mærket A+B) et bidende angreb på Numismatisk Forenings tidligere sekretær Axel Clausen, der havde nedsat sig som mønthandler, men uheldigvis havde røbet sin uvidenhed – han havde opfundet en stempelskærer »Viertel Weizen« uden at vide at de tyske ord på de pågældende schlesiske tegn betyder »en fjerding hvede«! Med denne artikel indledtes Foreningens fejde med mønthandlerne, der akcentueredes 1927, da de ikke længere fik lov at købe på auktionerne. Det lykkedes først at få disse bestemmelser ophævet 1984!

Bind III.s hovedstykke var et katalog over J. G. Guildals samling af danske mønter og pengesedler, i alt godt 3.800 stykker; L. E. Bruun erhvervede i øvrigt mønterne, mens sedlerne i dag udgør en af grund-

stammerne i Nationalbankens samling. Kataloget omfatter næsten halvdelen af bindet (s. 177-310) og må således siges at være et ganske ambitiøst foretagende for den trods alt hverken særligt store eller særligt rige forening. – Til gengæld kom man let over bind IV, det var kort og godt restoplaget af Axel Nielsens disputats fra 1907 [den danske mønthistorie fra 1671 til 1725], hvis titel var *Specier-Kroner-Kurant,* som nu med et ekstra titelblad blev foræret medlemmerne.

Medlemsbladets bind V, der udgik med 23 numre fra 1920 til 1921, var præget af en række store auktioner. Mest tidstypisk er vel en samling mønter og medailler, der solgtes den 4. marts 1920. Samlingen tilhørte en russisk friherre, der ved krigen havde mistet næsten alt, og som nu med sin hustru, en russisk fyrstinde, havde søgt tilflugt her. Den var samlet i Rusland af ejerens bedstefar og var noget af det eneste, det var lykkedes at redde på flugten fra »Bolsjevikerne«. »Det er Bestyrelsen en Æressag, om denne Samling kunde udbringes til det mest mulige«. Nok så vigtig var kontorchef O. F. Jansens samling, der solgtes i november og december 1920, oven i købet under vilkår, der var særdeles favorable for Foreningen. Den nylig afdøde Jansen, der var kontorchef i Finansministeriet, mindedes fordi han gav »Stødet« til at Numismatisk Forening søgte og fik den ovenfor nævnte statsunderstøttelse til udgivelsen af Schous værk. Efter nytår solgtes bl.a. lægen Alfred Thomsens samling samt resterne af Ludvig Bramsens samling.

Bladet havde som sædvanlig en mængde af Wilckes småafhandlinger, samt en større afhandling med kildeudtog »Den nordiske Syvaarskrigs Indflydelse paa Frederik II's Møntvæsen« (s. 281-300), et emne som Wilcke i monografiform først kom til at dyrke en menneskealder senere. Desuden var der et par mindre opsatser af de næste generationers hovedmedarbejdere, Axel Ernst, »To hidtil ubeskrevne 14-Penninge fra 1524« (s. 93-94) og Georg Galster »Versehn ist Verspielt«, om nogle mærkelige spillepenge fra slutningen af 1600-tallet (s. 257-260).

De følgende bind VI og VII, 1921-23 og 1923-25, har nogenlunde ensartet præg. Der er fortsat store auktioner, begyndende med dubletter fra Universitetets Myntkabinett i Oslo, derefter dubletter fra Den kgl. Mønt- og Medaillesamling og endelig Wilckes egen auktion. Efter at have afsluttet denne, der talte næsten 3.000 numre, og efter at have fået ændret Foreningens love, så der både blev en auktionsforvalter og en provinsrepræsentant, udtrådte Wilcke som nævnt af bestyrelsen og – som følge af striden omkring katalogiseringen af Winkel og Magnussens

auktion over Landmandsbankens uheldige direktør, Emil Glückstadts samling – også af Foreningen.

Efter Wilckes afgang overtog direktør Frederik Christensen formandsposten. Han skildres siden af P. Proschowsky, som havde kendt ham gennem mange år, som »en rolig, myndig og altid elskværdig og hjælpsom Mand«. Posten som redaktør overgik til Georg Galster, siden 1920 Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings administrerende inspektør. 1923 døde L. E. Bruun, skaberen og ejeren af dette århundredes betydeligste private møntsamling her hjemme. Galster skrev en smuk nekrolog over ham. Bruun havde i sin tid været årsag til, at Den kgl. Mønt- og Medaillesamling 1889 standsede sine beretninger over erhvervelser, idet en af hans gaver ikke var tilstrækkelig fremhævet, men efter hans død havde Galster en åben vej til igen at trykke årsberetninger. Den første var på beskedne fire sider (bd. 7, s. 133-37, omfattende 1923-24), men snart voksede beretningerne. De blev i 1930-erne et vigtigt meddelelsesmiddel for Galsters forskning. Det er helt tydeligt, at redaktørskiftet bragte bladet ind på en ny vej – men det præsenterede sig heller ikke længere så populært som Wilcke *også* kunne gøre det.

Bild VIII og IX var dog stadig præget af den fratrådte formand. Bind VIII bragte fortsættelsen af hans disputats, den store afhandling fra 1924 om *Møntvæsenet under Christian IV og Frederik III i Tidsrummet 1625-70,* mens bd. IX havde det ovenfor omtalte auktionskatalog over Emil Glückstadts mønt- og medaillesamling. Samlingen, der omfattede over 7.000 numre, var illustreret og kataloget udarbejdet af kontorchef J. P. Fischer fra Landmandsbanken og J. Wilcke selv. Visse mangler og unøjagtigheder, der påpegedes af Galser i en (lidt for) udførlig artikel gav anledning til en pinefuld strid og retssag, der afsluttedes med at Galster fik medhold, mens et enkelt punkt forligtes, idet Galster erklærede, at han ikke havde haft til hensigt at ville krænke Fischers og Wilckes ære. De fik derfor 200 kroner i sagsomkostninger – et beløb som Galster derefter fik refunderet af Foreningen – bedre kan man næppe få illustreret Wilckes manglende anseelse hos hans tidligere bestyrelseskolleger!

Medlemsbladet fik flere medarbejdere i de følgende år. Bind X, 1926-27, har Axel Ernst's vigtige lærdomshistoriske afhandling om *Dansk Numismatik ca. 1650-1800,* et emne han allerede havde holdt foredrag om i Møntsamlerforeningen som ung student (se s. 22f.). Samme lærde forfatter har også en meget grundig anmeldelse af Schous værk (s. 199-210). Ud over Galster optræder nu også som forfattere Foreningens

sekretær, kommunelærer L. G. Güthler, overretssagfører Holger Hede, billedhuggeren William Larsen, kontorchef i Krigsministeriet J. D. v. Stemann og orientalisten professor J. Østrup, mens bind XI bringer en oversigt om Trankebar og Trankebar-mønter ved pastor William Nielsen i Asmild. I dette bind publicerede den slesvigske kunstner og numismatiker Erwin Nöbbe et stort møntfund fra Flensborg fra lidt over midten af 1200-tallet.

Numismatisk Forenings største opgave i direktør Frederik Christensens formandstid var at sikre udgivelsen af Schous møntværk, idet Schou havde stillet sit manuskript vederlagsfrit til Foreningens rådighed. Det synes som om man har regnet med økonomisk støtte til trykningen fra velstående foreningsmedlemmer; noget sådant siges siden – uden navns nævnelse – men det forstås, at de døde uden at håbet materialiserede sig.

Schou havde gennem årene samlet et kæmpemæssigt aftryksmateriale (fig. 9), vistnok ca. 40.000. Han lagde vægt på, at alle varianter kom med, og det blev til 10-12.000 numre. Forudsætningen var, at varianterne kunne gengives ad typografisk vej, d.v.s. at der primært er tale om forskellige stave- og forkortelsesformer, tegnsætningsvarianter etc. (fig. 10 og fig. 38).

Ad denne vej havde Schou, som Hauberg udtrykte det i en anbefaling til Ministeriet 1918 »skaffet et saa vidt muligt paalideligt Overblik over de enkelte Udmøntningers forholdsvise Omfang, deres større eller mindre Betydning for Datidens Omsætning«. Hauberg havde ret i sin forsigtige betragtning, der var ikke tale om stempelstudier i moderne forstand, men derimod om et kæmpemæssigt indsamlingsarbejde, der svarede til hvad man f.eks. stræbte efter ved tyske monografier over enkelte møntsteder. Derimod svigtede overblikket lidt i den rent mønthistoriske del, opbygningen af kataloget er rent kronologisk, år for år bringes danske, norske, slesvigske og holstenske udmøntninger i en orden, der følger de faldende nominaler, d.v.s. de mindste skillemønter til sidst. Det kræver således nogen skarpsindighed og erfaring at udskille de enkelte udmøntninger fra hinanden. Uanset dette forhold, som f.eks. Wilcke fremhæver i sin anmeldelse i tidsskriftet »Samleren« (3. årg., 1926, s. 143-144), er Schous værk en grundpille inden for dansk numismatik, og den statelige udførelse på fint papir og Langkjærs bogtrykkeris fremragende typografiske dygtighed har givet det et nærmest officielt præg. Derimod måtte man af økonomiske og andre grunde opgive at få

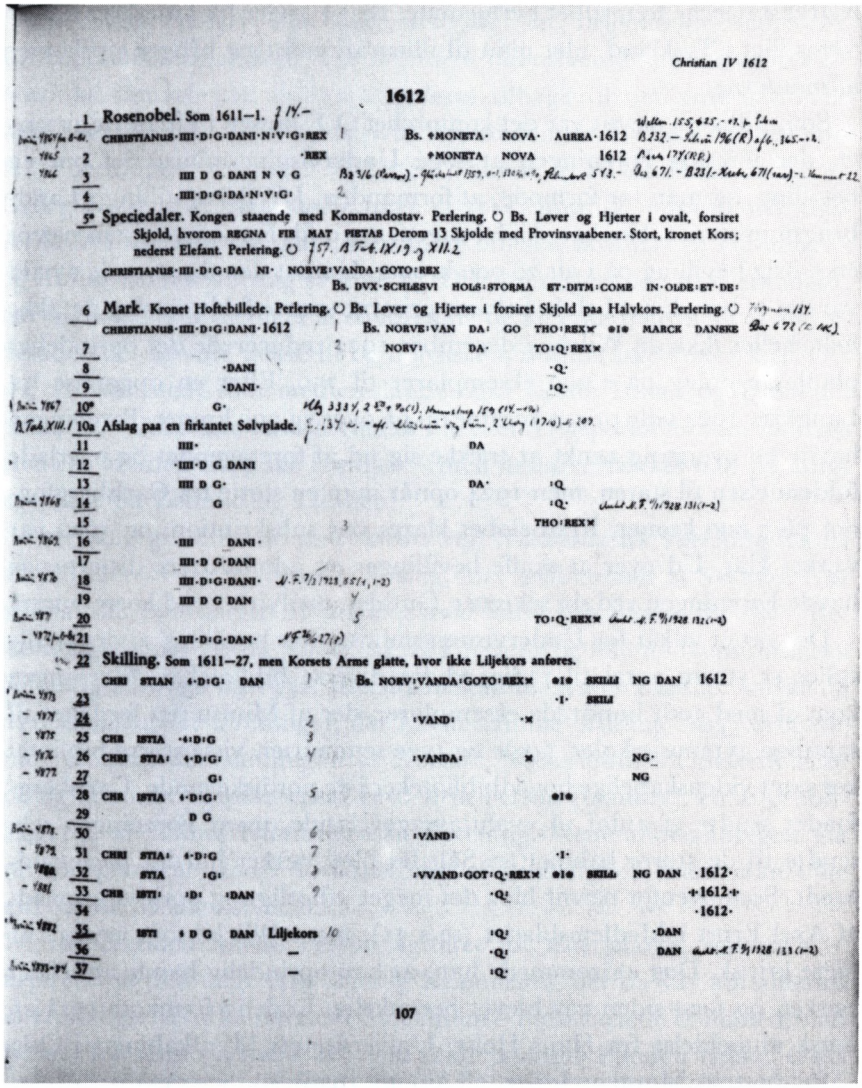

Christian IV 1612

1612

1 **Rosenobel.** Som 1611—1.

CHRISTIANUS·IIII·D·G·DANI·N·V·G·REX — Bs. ✠MONETA· NOVA· AUREA·1612

·REX — ✠MONETA NOVA 1612

IIII D G DANI N V G

·IIII·D·G·DA·N·V·G·

5a **Speciedaler.** Kongen staaende med Kommandostav· Perlering. ○ Bs. Løver og Hjerter i ovalt, forsiret Skjold, hvorom REGNA FIR MAT PIETAS Derom 13 Skjolde med Provinsvaabener. Stort, kronet Kors; nederst Elefant. Perlering. ○

CHRISTIANUS·IIII·D·G·DA NI· NORVE·VANDA·GOTO·REX

Bs. DVX·SCHLESVI HOLS·STORMA ET·DITM·COME IN·OLDE·ET·DE·

6 **Mark.** Kronet Hoftebillede. Perlering. ○ Bs. Løver og Hjerter i forsiret Skjold paa Halvkors. Perlering. ○

CHRISTIANUS·IIII·D·G·DANI·1612 — Bs. NORVE·VAN DA· GO THO·REX· ✠I✠ MARCK DANSKE

7 — NORV· DA· TO·Q·REX·

8 ·DANI ·Q·

9 ·DANI· ·Q·

10a **Afslag paa en firkantet Sølvplade.**

11 IIII· DA

12 ·IIII·D G DANI

13 IIII D G· DA· ·Q

14 G ·Q·

15 THO·REX·

16 ·IIII DANI·

17 IIII·D G·DANI

18 IIII·D·G·DANI·

19 IIII D G DAN

20 TO·Q·REX·

21 ·IIII·D·G·DAN·

22 **Skilling.** Som 1611—27, men Korsets Arme glatte, hvor ikke Liljekors anføres.

CHRI STIAN ·D·G· DAN — Bs. NORV·VANDA·GOTO·REX· ✠I✠ SKILLd NG DAN 1612

·I· SKILL

23

24 ·VAND· ·

25 CHR ISTIA ·D·G

26 CHRI STIA· ·D·G· ·VANDA· · NG·

27 G· NG

28 CHR ISTIA ·D·G· ✠I✠

29 D G

30 ·VAND·

31 CHRI STIA· ·D·G ·I·

32 STIA ·G· ·VVAND·GOT·Q·REX· ✠I✠ SKILL NG DAN ·1612·

33 CHR ISTI· ·D· ·DAN ·Q· +1612+

34 ·1612·

35 ISTI S D G DAN Liljekors ·Q· ·DAN

36 — ·Q· DAN

37 — ·Q·

107

Fig. 10. *Side 107 i Schous værk over Christian IV.s udmøntninger 1612. Antallet af varianter, som Schou kendte, ses at være fordoblet mellem 1906 og 1926, et vidnesbyrd om Schous fortsatte store arbejde i disse år. Eksemplaret har tilhørt Axel Ernst, som har tilføjet notater (jfr. også fig. 38). Stregerne under numrene er siden tilføjet, de angiver eksemplarer i Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, hvor bogen nu er.*

lystrykstavlerne fremstillet herhjemme. De 51 tavler fik Langkjær derfor fremstillet i Tyskland, idet man til illustrationsforlæg brugte gipskopier af mønterne.

Som tidligere nævnt var det kontorchef O. F. Jansen i Finansministeriet, der foreslog Foreningen at søge Undervisningsministeriet om en bevilling, og man tør formode, at formanden, J. Wilckes stilling i Landbrugsministeriet ikke har skadet sagen. 1919 fik Foreningen som nævnt en 5-årig bevilling på i alt 20.000 kroner. Uanset den daværende dyrtid var det et betydeligt beløb. Selvom priserne senere faldt, forslog det ikke helt, heller ikke da Wilcke i december 1922 reducerede det oprindeligt planlagte oplag på 1.000 eksemplarer til 750. Efter en opgørelse fra Langkjær 1924 ville prisen komme op på over 33.000 kroner. Foreningen havde en overgang tænkt at trække sig ud af foretagendet og overlade fuldendelsen til staten, men 1924 opnår man en støtte fra Carlsbergfondet på 7.000 kroner. Restbeløbet klares ved subskription, og 1926 var værket klar. Ud over at skaffe bevillinger og administrere disse penge havde Foreningen ved sin sekretær, Güthler, medvirket ved korrekturen.

Det var et vilkår for Undervisningsministeriets bevilling, at der skulle stilles et større antal til rådighed for diverse biblioteker. Foreningen kom af med godt hundrede eksemplarer, der af Ministeriet fordeltes til samtlige gymnasieskoler, nogle og tyve seminarier, visse større biblioteker samt videnskabelige hovedbiblioteker i de nordiske lande. Carlsbergfondet sendte et antal til »valutasvage« lande, mens Foreningen selv sendte til de større kabinetter. Således blev værket hurtigt meget udbredt. Som ovenfor nævnt blev det meget udførligt og positivt anmeldt af Axel Ernst i Medlemsbladet (se s. 31), mens Wilcke som nævnt var mere kritisk. Dog indrømmede han, at han oprindelig havde anbefalet værket, og først siden var blevet betænkelig. Endelig fremkom også en norsk anmeldelse fra Hans Holst, Universitetets Myntkabinett i Oslo (Aftenpostens Morgenudgave, 28. august 1926).

Værket blev solgt til medlemmer for 50 kroner (boghandelspris 75 kroner), og det var på lager i en menneskealder. Efter at det endelig var blevet udsolgt omkr. 1960, hvor Hedes værk allerede var på vej, overvejede Foreningen at lade det genoptrykke og fik desuden senere en henvendelse fra et amerikansk forlag. Efter mange overvejelser afstod man fra at engagere sig i dette foretagende. Imidlertid har et andet amerikansk forlag, da 50-året (1982) for Schous død var passeret, ladet det genoptrykke i en rigtig pæn udgave.

En anden meget stor sag, der tog sin begyndelse under Fr. Christensens formandstid, var det mere intensiverede og formaliserede nordiske samarbejde. Spiren kan føres tilbage til den internationale historikerkongres i Oslo 1928, hvor formanden for Svenska Numismatiska Föreningen, dr. Axel Wahlstedt, havde foreslået Hans Holst og Georg Galster, at man skulle have et fælles nordisk numismatisk tidsskrift. Wahlstedt fremlagde ideen mere officielt skriftligt til Foreningen og til formanden juledag samme år. Der foresloges halv medlemsafgift, når man først var medlem af én forening og ville være medlem af andre, desuden det nævnte tidsskrift og nordiske numismatiske kongresser. Det ses, at Wahlstedt som medlemslande også havde Island og Estland i tankerne – det sidste land regnedes i Mellemkrigsperioden som en slags medlem af »den nordiske familje« – men desuden tænkte han på langt sigt både på Letland og Litauen!

Foreløbig gik man de små skridts vej; Numismatisk Forening havde startet allerede før Wahlstedts forslag, idet medlemmer af Svenska Numismatiska Föreningen fik adgang mod halvt kontingent fra 1927, det samme gjaldt for Norsk Numismatisk Forening og Skånes Numismatiska Förening fra 1930 og 1932. Ideen kan stamme fra de danske, norske og svenske historiske foreninger, der havde samme ordning. 1933 drøftede man på generalforsamlingen et Nordisk Numismatisk Tidsskrift efter idé og finansieringsplan opstillet af Erik Person [Gamby], en af grundlæggerne af Skånes Numismatiska Förening. Generalforsamlingen gik ind for planerne under forudsætning af gensidighed, men man ville opretholde Medlemsbladet.

I mellemtiden havde Person agiteret for sine planer, som bl.a. – inspireret af den unge Nils Ludvig Rasmusson, der da var amanuensis på Kungliga Myntkabinettet i Stockholm – indbefattede et månedsblad specielt for samlere, mens årbogen skulle komme i anden række. Også retten til at købe på auktioner foranstaltet af andre foreninger berørtes. Gambys overvejelser må betragtes som særdeles fremsynede og for så vidt aktuelle den dag i dag.

Med Gambys artikel »Det nordiska samarbetet« i Medlemsbladets oktobernummer 1935 og bestyrelsens opfordring til en stillingtagen samt de nordiske besøg ved 50-års jubilæet 27.november 1935 var jorden gødet. Generalforsamlingen i december vedtog derfor både et nordisk medlemsblad og en nordisk årbog med mere videnskabelige artikler, alt indenfor en nordisk numismatisk union.

Unionens love blev vedtaget på et møde 16. marts 1936 i Göteborg, og der fastsattes samtidig arbejdsregler for *Medlemsblad (NNUM)* og *Årsskrift*. Redaktionen fastlagdes for 3-årige perioder, udtrykkeligt kun for Årsskriftet, men det ses tidligt, at man har regnet med det samme for Medlemsbladet.

Unionens stiftelse er skildret af Erik Gamby i *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblads* nummer for september 1985. Som supplement aftrykkes her (Bilag 4) uddrag af et avisinterview med Georg Galster, Poul Proschowsky og Hans Holst efter det første mere normale unionsmøde i Oslo 1938.

Det må betragtes som lidt af et mirakel, at det trods krig og ufred er lykkedes at holde liv i Nordisk Numismatisk Union siden da, således at Unionen kan fejre sin 50-års dag omtrent samtidig med at Dansk Numismatisk Forening kan fejre sin 100-års dag. Her skal vi dog ikke fordybe os i detaillerne i Unionens historie, det vil formentlig ske andetsteds.

Men følgende vedrørende Unionen kan fremhæves: Unionen har haft et hovedansvar for udgivelsen af Årsskrifterne under redaktioner, der skiftevis har haft sæde på kabinetterne i København, Stockholm, Oslo og Helsingfors indtil årgang 1981, hvorefter udgivelsen lagdes i hænderne på en komité. Længst var redaktionen virksom i Stockholm, nemlig for årgangene 1939-41, 1946-47, 1951-53 samt den lange periode 1955-1974. Selv om mange har gjort en indsats for Årsskriftet er det nok rimeligt specielt at fremhæve Nils Ludvig Rasmussons virke som redaktør og den løsning der til sidst blev fundet, nemlig at Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien indtrådte som medudgiver.

Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad startede foråret 1936 i Oslo under redaktion af Norsk Numismatisk Forenings formand, den energiske men også vanskelige, statsgeolog Rolf Falck-Muus. Han ville belære og opdrage læserne og kastede sig ud i store kampagner med indviklede arrangementer for at skaffe annoncører. Falck-Muus klarede imidlertid ikke at fuldføre sin 3-års periode, og redaktionen gik derefter over til København 1938, hvor Ejnar Thomassen, den kendte oversætter af russisk litteratur, passede redaktionen til sommeren 1939. Derefter overtog C. Funck-Rasmussen, Numismatisk Forenings sekretær, redaktionen til ind i 1940. Isvinteren og Funck-Rasmussens forpligtelser som skibsinspektør medførte, at han måtte afgive redaktionen, som nu gik tilbage til den fra det gamle Medlemsblad erfarne Georg Galster – dog uden

navns nævnelse. I stedet skrev man Den kgl. Mønt- og Medaillesamling som redaktionens adresse »indtil videre«. Dette har altså holdt i 45 år! Da politiet på et tidspunkt gjorde opmærksom på presselovens krav om en ansvarshavende redaktør, placeredes Foreningens formand (1951) som sådan. Det har i lange perioder været en sinecure-post, selvom ordningen formaliseredes med arbejdsreglerne 1975. Derimod blev bladets økonomiske drift gennem mange år, fra 1938 til 1967, passet af Foreningen ved kassereren Otto Madsen. Dette arrangement betød, at Foreningen økonomisk støttede bladet, som blev afregnet til en fast pris med de andre unionsforeninger. I 1945 beregnede man således, at bladet siden overtagelsen 1938 havde kostet 34.000 kroner, hvor den danske forening havde betalt 18-19.000, og alene i 1945 1.500 kroner i tilskud, men – som det blev bemærket ved generalforsamlingen – det var alligevel fordelagtigt at have de andre med!

Som nævnt overtog Galser reelt redaktionen i begyndelsen af 1940, og han fortsatte til sin afgang fra Nationalmuseet 1959. Det fremgår af Foreningens bestyrelsesprotokol, at Galster tilsyneladende følte redaktionen som en byrde og prøvede at slippe ud af arbejdet flere gange i perioden 1949-1952. Han kom med flere forslag til efterfølger, bl.a. Foreningens sekretær Bartels Eriksen, og der synes at have været nogle samarbejdsproblemer mellem disse to. Efter Galster overtog Otto Mørkholm hovedredaktionen til udgangen af 1977, hvorefter den nuværende redaktør blev valgt (på Unionsmødet i Malmö).

Siden 1968 har bladets regnskaber været passet af en redaktionssekretær. Denne post blev indtil udgangen af 1981 bestridt af Møntsamlingens sekretær Annelis Thygesen. Uanset denne ændring har Dansk Numismatisk Forening fortsat følt et særligt ansvar for bladet, og det har manifesteret sig i, at Foreningen aftager et fast antal eksemplarer, rundhåndet beregnet, hvad der i høj grad befæster bladets økonomi. Redaktionen er meget taknemmelig herfor.

Både Medlemsbladet og Unionen har været gennem mange kriser, og der er nok al mulig grund til at tro, at det hele for længst ville være brudt sammen, hvis ikke den nordiske tanke og den nordiske indstilling havde båret ideen oppe. Den kan få mange udtryk, men blev ganske rammende udtrykt af Svenska Numismatiska Föreningens daværende formand, Torgny Lindgren, under en krise i 1953: Man skal også arbejde og forske ud fra et *nordisk* sigte. Torgny Lindgrens privatbrev til den danske forenings formand Martin Petersen er aftrykt som bilag nr. 6.

Fig. 11-12. *Harald Salomons medailler for Foreningen i anledning af jubilæet. H. H. Schous og Frederik Christensens medailler blev præget med fælles bagsidestempel. Her ses numismatikkens genius, der studerer en mønt fra et skattefund, som lå i en lerpotte.*

Fig. 13. *Numismatisk Forenings jubilæumsmiddag på hotel Phønix i København 27. november 1935 i anledning af 50-året for Foreningens stiftelse. Nærmest ved bordenden mester H. H. Poulsen, foreningens provinsrepræsentant, derefter til venstre medaillør Harald Salomon, Johan Christian Holm, direktør Johan Hede, den kommende kasserer Otto Madsen, uidentificeret, den afgående sekretær, fhv. kommunelærer L. G. Güthler, to uidentificerede, den aktuelle næstformand og kommende formand kontorchef Martin Petersen samt N. L. Rasmusson, Stockholm; to uidentificerede, hvorefter skimtes Holger Hede og Jørgen Hede. – Til højre for mester Poulsen sidder fhv. riksbankkassör John Bergqvist, Malmø, læge Aage Wolthers, to uidentificerede, museumsinspektør Georg Galster, Erik Gamby, Malmø samt overlæge Chr. Geill, Viborg. Foreningen var p.t. uden formand, idet den hidtidige formand, direktør Frederik Christensen var død to dage før jubilæet. Ved identificeringen er modtaget hjælp fra flere ældre medlemmer. Foreningens arkiv.*

Vedrørende Foreningens indre liv i perioden mellem 1915 og 1936 kan det oplyses at medlemstallet udviklede sig således:

1920	118
1925	135
1930	172
1935	183

Medlemslisten 1929 anfører 62 københavnske medlemmer og 54 fra provinsen. Denne fordeling af medlemsskaren viser tydeligt berettigelsen af den 1922 indførte provinsrepræsentant, som medlemmer bosat uden for København kunne henvende sig til, f.eks. ved auktionskøb. Hertil kom 15 norske og 21 svenske medlemmer m.v.

Møderne blev fortsat holdt på Søpavillonen indtil januar 1931, hvor Foreningen fik mødelokale i Assurandørernes Hus, Tordenskjoldsgade 10 (ejendommen er nylig nedrevet i forbindelse med Det kgl. Teaters ombygning). Adgangen til dette hus, der tilhørte Forsikringsforeningen, skaffedes – så vidt det er oplyst – af overretssagfører og forsikringsdirektør, Holger Hede, der spillede en betydelig rolle i Foreningens daglige liv.

Foreningens 50-års jubilæum, den 27. november 1935, der var forberedt med to portrætmedailler af Den kgl. Mønts medaillør Harald Salomon, forestillende det afdøde æresmedlem H. H. Schou (fig. 11) og formanden, direktør Fr. Christensen (fig. 12) – bagsiden med numismatikken symboliseret ved en kvindeskikkelse var dog fælles – fik et særligt præg, fordi Fr. Christensen efter længere tids sygdom døde to dage før festen. Denne, der indbefattede en middag på tidens førende hotel, »Phønix«, blev dog gennemført (fig. 13). Som Holger Hede bemærkede i sin jubilæumstale, var man sikker på, at dette var helt i den afdøde formands ånd.

3. 1935-1955. Martin Petersen. Konsolidering og vækst

Ved den ordinære generalforsamling kort efter, 11. december 1935, blev den hidtidige næstformand Martin Petersen, valgt til formand (fig. 14). Han var kontorchef hos Københavns Brødfabrikker (Schulstad & Ludvigsen) og blev af sin efterfølger P. Proschowsky betegnet som »den mest joviale og populære formand foreningen har haft. Han var et samlingsmærke under besættelsestidens mørke ... selskabelig som han var, indførte han de gode »skovture« på Kristi Himmelfartsdag ...« (fig. 15-16).

Foreningen havde en ubehagelig udløber af Wilcke-affæren, da departementschefen gjorde et forsøg på at genindtræde i sin gamle forening 1937. Bestyrelsen afviste dette, og da Wilcke blev støttet af en kreds af medlemmer, indkaldtes der til en ekstraordinær generalforsamling 5. maj. Både fra opposition og bestyrelse blev der udsendt trykte rundskrivelser, og Wilcke selv indkaldte til et pressemøde om sagen. Bestyrelsen fik stor opbakning fra medlemmerne, således at Wilcke nu definitivt

Fig. 14. *Kontorchef Martin Petersen, formand for Numismatisk Forening 1935-55. Hauerslev foto. Orla Leis' samling.*

Fig. 15. *Foreningens besøg på Den kgl. Mønt- og Medaillesamling søndag den 22. maj 1938 i anledning af genåbningen af Nationalmuseet, sluttede med frokost i Guldmagerens hus (hotel Dania), Nyhavn. Der er opstillet en deltagerliste af Georg Galster, vistnok omkr. 1970. Den anføres her i den af Galster givne rækkefølge og med hans bogstavering, fra venstre til højre og række for række.*
1. Petersen, Martin. Kontorchef, formand for Dansk Numismatisk Forening. 2. Nyström, Eiler. Dr.phil. 3. Holm, Johan. Sekretær, nuværende mønthandler. 4. Breitenstein, Niels. Mag.art., museumsinspektør. 5. Ratje, Eigil. Ingeniør, cand.polyt. 6. Forsslund, A.Fr. (Lund). Købmand. 7. Sölve, Stig (Malmö). Banktjänsteman (søn af nr. 26). 8. Madsen, Otto. Bankassistent, senere kontorchef i Privatbanken. 9. Halland, Alfr.S. Ingeniør, cand.polyt. 10. Bergqvist, John (Malmö). F.d. Riksbankkassör. 11. Thomassen, Agnes, født Rossing. Fru (se nr. 20). 12. Liljeqvist, Hilding (Malmö). Målare. 13. Hede, Johan. Direktør. 14. Larsen, William P. Billedhugger. 15. Galster, Georg. 16. Ragoczy, Laura. Fru født Kandelsdorf (død 1964) (se nr. 28). 17. Lavigne, E. Urtekræmmer. 18. Ljungh, A. Th. (Helsingborg). Fil.Dr. 19. Holst, Hans. Dr.phil., bestyrer af Universitetets Myntkabinett, Oslo. 20. Thomassen, Ejnar. Forfatter, oversætter. 21. Larsen, Ebba. Fru født Andersen (se nr. 14). 22. Christensen, Anders. Cand.jur., dommerfuldmægtig, senere dommer. (Søn af nr. 27). 23. Paulsen, H.H. Mester ved Søartilleriet. 24. Funck-Rasmussen, Chr. Teknisk Inspektør. 25. Andreasen, H.J. Maskinmester. 26. Sölve, Wilh. (Malmö). Direktør f. Renhållningsverket, Malmö, (Ordförande f. Skånes Numismatiske Förening). 27. Christensen, Nils. Revisor. 28. Ragoczy, Valerius. Grosserer. 29. Ljungström, Niels (Lund). Kyrkovaktmästare, Lund. 30. Jensen, P. Købmand. 31. Christensen, Otto. Ingeniør, direktør. Foreningens arkiv.

blev afvist. Sagen havde imidlertid nogle ubehagelige bitoner, bl.a. ford Wilcke nylig var blevet æresmedlem af Norsk Numismatisk Forening En redegørelse for en sådan, af personlige modsætninger farvet sag, e svær at give. Til forståelse kan dog nævnes, at forholdet mellem de norske kabinets bestyrer, Hans Holst, og den norske forenings formand R. Falck-Muus, var dårligt, mens derimod forholdet mellem de to kabi-netsledere i Oslo og København var meget hjerteligt. Derimod havd Wilcke i februar tjenstligt beklaget sig til Nationalmuseets direktør ove Galsters polemik mod ham i et stridsspørgsmål om den rette forståels af omskriften på en vikingetidsmønt! På sin side havde Galster grun til at mistænke den formentlig indflydelsesrige departementschef i Land-brugsministeriet for evt. at ville blande sig i den positive ændring i han lønforhold, der ellers kunne ventes ved den ny finanslovs vedtagelse pr 1. april! Nok om det.

Næstformanden, ingeniør cand. polyt. P. Proschowsky, ville gerne hav foredrag, og ved formandsskiftet 1935 sattes det som et programpunkt at man ville have et kvarters »møntsnak« før hvert møde. Uanse intentionerne kan man se, at denne møntsnak normalt blev sporadisk, o

Fig. 16. *»Skovtur« under ledelse af Martin Petersen og Otto Madsen, sidst i 1940'erne. Foreningens arkiv.*

foredragsvirksomheden har gennem årene ofte haft en lidt uregelmæssig karakter.

Siden december 1939 har Foreningen holdt sine møder på Nationalmuseet, flere forskellige steder, bl.a. i den daværende restaurant, men siden 1955 hovedsagelig i Oldskriftssalen (fig. 17 og 32). Nationalmuseet har således været Foreningens længstvarende hjemsted, og valget af mødested antyder det gode forhold mellem møntkabinet, museum og Forening. Fra Foreningens side fik forholdet et håndgribeligt udtryk, da man i anledning af Georg Galsters 25 års inspektørjubilæum 1. november 1945 overrakte ham en medaille, udført af Arno Malinowski (fig. 18). Medailløren skulle have 2500 kr. for at lave stemplerne – de var håndskårne, hvad der var hans særlige specialitet. På sin side satte Galster nogle år efter sin stilling ind på, at Foreningen fortsat kunne holde møder på museet – formentlig er auktionerne faldet nogen for brystet (bilag 7).

Krigsbegivenhederne satte naturligvis deres præg på foreningslivet, men man bliver imponeret, når man ser hvad der blev gennemført. Medlemsbladet udkom regelmæssigt og distribueredes (formentlig dog ikke til Finland 1944-45), møderne afholdes, dog i januar-februar 1944 undertiden søndag eftermiddag p.g.a. udgangsforbud, og i vinteren 1945 måtte man gøre sig tidlig færdig p.g.a. de vanskelige sporvognsforhold! Man holdt møde den 2. maj 1945 og sommerudflugt til Christianshavn Kristi Himmelfartsdag den 10. maj for i alt 30 medlemmer med damer. Dog udsættes auktionen, der var berammet til 26. september, en uge, da det ansås for meget uheldigt med dette møde på Christian X.s 75-års dag. National folkefest og møntauktion gik ikke i spænd sammen! Men med denne undtagelse ser det ud til, at foreningslivet stort set kunne køre uden forandringer.

Foreningens protokol er bemærkelsesværdig diskret vedr. det retsopgør, der også foretoges på foreningsplanet efter besættelsen. Man omtaler (12. september) uden nærmere forklaring to udmeldelser af medlemmer, mens der var flere formaliteter omkring to bestyrelsesmedlemmer fra Norsk Numismatisk Forening, der også var medlemmer her. Den ene var Rolf Falck-Muus »der var landssviger«. De blev enstemmigt ekskluderet ved generalforsamlingen 21. november 1945. Ved 60-års jubilæet 27. november 1945 og det her med sammenhængende unionsmøde fejredes de genetablerede nordiske kontakter.

Ser man på Foreningens liv under Martin Petersens lange formands-

Fig. 17. *Foreningsmedlemmer til eftersyn i Oldskriftsalen, Nationalmuseet, 1982. Foto: Peter Andersen. Tilhører Jerry Meyer.*

periode, er det så udpræget en konsolideringens tid. Medlemstallet går stærkt frem, især under Besættelsen, og det fastholdtes i efterkrigstiden.

1935	183
1940	182
1945	266
1950	280
1955	314

Da først Nordisk Numismatisk Union var sat på sporet, koncentrerede man sig om at holde de to ny tidsskrifter gående, men ellers synes det ikke at have været de store initiativers tid. Den mest markante auktionsrække var grosserer M. Haunstrups samling, der solgtes gennem hele sæsonen 1948/49 og omfattede over 3.000 numre. – Haunstrup, der døde 1947, 86 år gammel, var i øvrigt Foreningens ældste medlem (medlem af Møntsamlerforeningen fra 1896), mens Numismatisk For-

Fig. 18. *Arno Malinowskis medaille over Georg Galster. Bagsidens omskrift »Mønters Vogter – Nidkære Forsker« er meget velvalgt.*

enings eneste overlevende stiftende medlem, kirkehistorikeren og politikeren, J. Oskar Andersen, en overgang var udtrådt og først 1920 havde fornyet sit medlemsskab.

Man får det indtryk, at bestyrelsen har haft et meget godt samarbejde, derom vidner fotografier fra bestyrelsesmøder holdt i hjemmene (fig. 19-20), og derom vidner også den store stabilitet i bestyrelsens sammensætning. Formanden, Martin Petersen, næstformanden, P. Proschowsky, og kassereren, Otto Madsen, holdt sammen i 20 år, mens sekretæren C. Funck-Rasmussen og provinsrepræsentanten H. H. Poulsen trådte tilbage – vel på grund af alder – i 1945 og 1947, den sidstnævnte efter 20 års bestyrelsesarbejde.

Martin Petersen har selv (i et brev til Falck-Muus, 10. februar 1939) fortalt om sine bestyrelseserfaringer, og dette udsnit af det iøvrigt usædvanlig lange brev – som var skrevet for at holde Falck-Muus og dermed den norske forening indenfor Unionen – aftrykkes her; så vidt undertegnede kan dømme, har vi nemlig her manden i en nøddeskal, numismatisk set:

»Jeg har som før sagt 23 Aars Erfaring i at være i Bestyrelse for Møntsamlere. De er af meget forskellig Herkomst, Uddannelse og Livssyn, altsaa er det ikke en Fagforening af Smede eller Skomagere, der alle ser eens paa Forholdene, men jeg har betragtet det som min Opgave at lede mine Medlemmers Syn paa Numismatik i Retning af Kærlighed

Fig. 21. *Arno Malinowskis medaille over Martin Petersen 1971. Bagsiden har Foreningens emblem og navn fra Martin Petersens tid. Skulle det i 1971 aktuelle navn have været brugt, skulle der i stedet for »Hafniensis« have stået »Danica«.*

til Fædrelandet, Kunsten i Medaillerne, til den Historie, der knytter sig til vore kære Mønter. Jeg har arbejdet for at lære dem, at de ikke skal købe Mønter for igen at søge dem solgt med Fortjeneste, nej de skal købe dem for at eje dem og stadig glæde sig over dem. Derfor har jeg søgt at skaffe Mønterne billigst muligt, hvilket i Praksis er blevet til at vi har afskaffet Mønthandlere i København. Vore Medlemmer faar Mønterne til en Nettopris, uden Mønthandleravance. Nu skal vi – ogsaa du – lære vore Medlemmer at læse om Mønternes Historie, og derfor udgiver vi Aarbogen.«

Martin Petersen synes virkelig at have søgt at hindre for mange transaktioner blandt medlemmerne. I Foreningens arkiv ligger et uhyre interessant brev fra lærer I. L. Toftgaard Hansen, Dalby ved Kolding, der viser at også andre synspunkter end Martin Petersens æstetiske og historiske kunne gøre sig gældende. Toftgaard Hansen, der går ind for en vis bevægelighed i Samlingernes indhold, argumenterer godt for sin sag og sine synspunkter, der efter hans – og andres – opfattelse også var velrepræsenteret i Foreningen. Hans brev til Martin Petersen aftrykkes som bilag nr. 5, da det kan betragtes som et indlæg i en diskussion, der stadig føres. Desværre har vi ikke Martin Petersens brev til Toftgaard Hansen.

Martin Petersen døde 15. maj 1955 efter længere tids sygdom og blev begravet under stor deltagelse. Det var en smuk honnør mod Martin Petersens minde, at Foreningen 16 år efter hans død mindedes ham med en medaille – stemplerne var udført af Arno Malinowski og den var præget på Georg Jensens sølvsmedie. På bagsiden ses Foreningens emblem med Københavns tre tårne. Det går tilbage til stiftelsen 1885, men har næppe fået en mere magtfuld udformning end her (fig. 21).

Efter Martin Petersens død kom der før generalforsamlingen 30. november fra medlemmer en adresse til Proschowsky om at lade sig vælge som formand, ligesom bestyrelseskollegerne iflg. protokollen satte deres poster ind på dette.

4. 1955-1967. P. Proschowsky. Ny vækst. Hedes værk

Uanset sin charme og sit vindende væsen var Proschowsky dog en ret forskellig person fra Martin Petersen (fig. 22), bl.a. havde han et skarpt blik for de personlige, forretningsmæssige muligheder beskæftigelsen med numismatik kunne føre med sig. Han interesserede sig især for antikke mønter, hans store græske samling på over 900 stykker, der blev solgt på offentlig auktion efter hans død 1968, hørte til blandt de bedste på privat hånd i Norden. Hans romerske samling blev købt af Ny Carlsberg Fondet 1950 og er udstillet på Glyptoteket.

I forbindelse med 75-års jubilæet skiftede Foreningen navn fra Numismatisk Forening i København til Dansk Numismatisk Forening. Det var en følge af dens vækst og landsdækkende omfang. Af de 314 medlemmer boede 1956 kun knap halvdelen, 153, i København og nærmeste omegn.

Foreningen foretog to bogudgivelser. Da Georg Galster fyldte 70 år i 1959 oversattes en række af hans artikler til engelsk og tryktes sammen med hans bibliografi i bogen *Coins and History.* Udgiften var i alt ca. 9.500 kr., hvoraf tre formuende medlemmer dækkede de 2.200 kr., og en del kom ind ved salg. Foreningen betalte underskuddet på 2.440 kr. Det var en diskret, men smuk cadeau til dansk numismatiks førstemand.

Det andet store udgiverforetagende var Holger Hede's *Danmarks og Norges Mønter 1541-1814-1963,* som udkom 1964. Der havde været talt om en sådan bog i mange år (f.eks. ved generalforsamlingen 1944). En overgang tænkte Hede at stoppe ved 1873, men bestyrelsen ville (1961) have ført værket helt à jour. I forhold til Schous værk er Hedes bog overskueligere, idet illustrationerne findes ved de enkelte beskrivelser. Her anføres udmøntningsformler, når de kendes eller når man kan slutte sig til dem, desuden årstal og henvisninger til Schous nummerering, hvorved også en vis antydning om udmøntningernes størrelse gives. Endelig henvisninger til speciel litteratur. Derimod gengives møntindskrifterne ikke.

Bag i bogen findes oversigter med henvisninger til standardværker. Her findes også alle oplysninger om medaillører, møntmestre og møntsteder, alt klart og koncist. Hede havde selv bidraget til grundforskningen ved en del artikler, om »Kronemønten 1618-1771« og »Specieda-

Fig. 22. *P. Proschowsky, portræt fra o. 1965. Foreningens arkiv.*

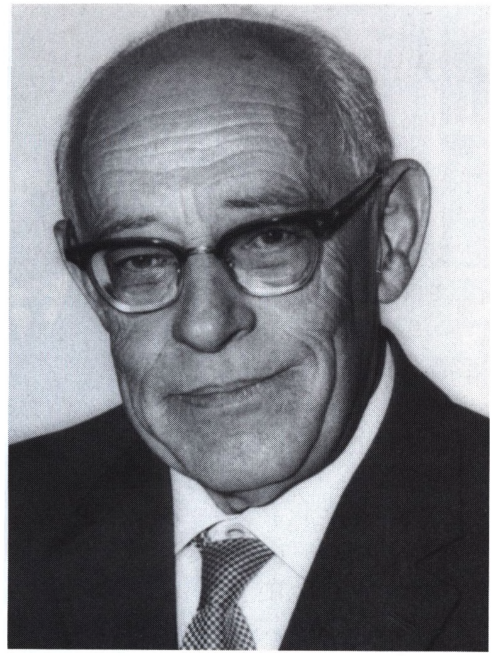

lerens udmøntningsformler 1541-1872«. Hans bog er et virkeligt oversigtsværk, der indbefatter hele den eksisterende viden, og oversigten aftvinger i sin klarhed benytteren dyb respekt. Axel Ernst nåede at skrive en grundig og udførlig anmeldelse af Hedes værk, som fremkom i NNUM få uger før denne betydelige samlers død. Således havde Ernst, der jo også anmeldte Schous værk, på elegant måde placeret to mænds numismatiske livsværk i rette sammenhæng. Som følge af den betydelige forøgelse af interessen for mønter, blev 1. udgavens 1500 eksemplarer hurtigt udsolgt. Der kom derfor snart en ajour-ført 2. udgave (1971) og senere en 3. udgave med engelsk resumé (1978).

Ligesom i sin tid Schou forærede Holger Hede også sit værk til Foreningen, dog således at det overskud der fremkom skulle gå til Selskabet Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings Venner. Dette Selskab, der var stiftet af Holger Hede selv i 1945, har således gennem årene fået en betydelig indtægt, mens Foreningen, der betalte trykningen af 2. udgave og halvdelen af 3. udgave, på sin side ikke har sat penge til, idet udlæggene er betalt tilbage.

En stor begivenhed indenfor Foreningens auktioner var salget af Axel Ernsts samling. Selv om han havde ladet Den kgl. Mønt- og

Fig. 23. *Numismatisk Forenings bestyrelse ved 75-års jubilæet 1960 samlet ved en reception på Den kgl. Mønt- og Medaillesamling. Fra venstre ses Orla Leis, Otto Madsen, P. Proschowsky, Aage Jørgensen og Arne Bartels.*

Medaillesamling udtage hvad den manglede (jfr. s. 74) og en række hovedstykker solgtes på to offentlige auktioner hos A. Bruun Rasmussen 1965-66, var der alligevel materiale til 30 foreningsauktioner 1965-1969, i alt vel 4-5.000 mønter.

Den fortsat stigende interesse for numismatik førte Foreningen ind i en ny vækstperiode, og medlemstallet ser således ud:

1955	314
1960	374
1965	466
1967	546

Med andre ord – medlemstallet var steget med ca. 75% på godt en halv snes år, og alene på de to sidste år i perioden næsten 20%. Det var unægtelig en noget anden forening end en menneskealder tidligere, og den øgede arbejdsbyrde førte allerede ved Proschowskys tiltræden til, at der ønskedes et honorar til formanden. 1964 ønskedes både formandens og bestyrelsens samlede honorar sat op til hver 6.000 kr. Dette vederlag forsvandt godt en halv snes år senere, da udviklingen indenfor personbeskatningen gjorde udbetaling af sådanne honorarer til en tvivlsom affære for alle parter.

Den sidste, trykte medlemsliste er fra 1967. Siden har man ikke trykt en sådan, kort efter ophørte lister over nyoptagne medlemmer og endelig, nogle år senere, anføring af årets afdøde medlemmer i generalforsamlingsreferaterne, ja, de blev end ikke nævnt ved generalforsamlingerne! Disse ændringer skyldes andre forhold i den almindelige udvikling. Listerne over møntsamlere kunne også bruges af indbrudstyve til at planlægge næste tyveri – og i årene omkring 1970 var der en bølge af møntyverier indtil det blev almindeligt med bokse i eller udenfor hjemmet – ligesom visse mønthandlere henvendte sig til samleres efterladte på påtrængende vis!

I sine sidste år var Proschowsky noget svækket, og den øvrige bestyrelse måtte tage sig meget arbejde på. Men også her var der tale om et vel sammenarbejdet hold (fig. 23). Otto Madsen, der var kontorchef i Privatbanken, havde været kasserer i 30 år (-1965) og fortsatte som næstformand, Orla Leis havde været provinsrepræsentant siden 1947, mens Aage Jørgensen havde flere forskellige poster og Bent Andersen kom ind som kasserer i 1965; sammen førte de Foreningen gennem en lidt vanskelig tid, indtil Proschowsky meddelte, at han trak sig tilbage.

5. 1967-1975. Leo Hansen. Konkurrence udefra. Egne lokaler. Ernsts legat

Man var ved Proschowskys sygdom kommet i en vis nød, idet der ikke i bestyrelsen fandtes nogen oplagt afløser. Her spillede bl.a. aldersmæssige hensyn en rolle.

Men ved generalforsamlingen december 1967 fandt Foreningen en ny formand, nemlig civilingeniør Leo Hansen, der var ansat ved Københavns Belysningsvæsen. Om ham kunne man sige det samme, som Proschowsky sagde om Fr. Christensen, »en rolig, myndig og altid elskværdig og hjælpsom formand«.

En vigtig sag rent publikationsmæssigt var det, at Foreningen 1969 fik tilsagn fra den da 80-årige Georg Galster om at lave en senmiddelalderlig »fortsættelse« af Holger Hedes mønтværk. Katalogdelen følger Hedes opbygning, men her ses ikke alle udmøntningsformler, da disse ikke altid kendes. Derimod er den mønthistoriske del måske lidt mere omfattende end hos Hede. Oprindelig tænktes bogen kun at skulle omfatte Danmark, Norge og Hertugdømmerne, men på bestyrelsens opfordring udvidedes den med Sverige, således at der her er tale om alle Kalmarunionens lande, og titlen blev derfor *Unionstidens Udmøntninger*; den udkom 1972. Mens Galster kunne lægge sin egen primærforskning til grund for Danmark, Norge og Hertugdømmerne, er det svenske og finske afsnit svagere. Det skal dog ikke forstås anderledes end at Galster også her kunne rette fejl, der var løbet nordiske fagfæller i pennen!

Som før omtalt blev traditionen med at præge medailler genoptaget efter 25 års pause, idet Arno Malinowski fik til opgave at lave en mindemedaille for Martin Petersen (fig. 21).

På et helt andet felt skete der en vigtig sag for Foreningen, idet man fik egne lokaler. Man havde længe følt behovet for noget sådant (til arkiv, bibliotek og mindre møder). Et lokaleudvalg nedsattes 1970, og 13. februar 1971 holdtes bestyrelsesmøde i de ny lejede lokaler på Sønder Boulevard 65. Ved et næsten dagligt, frivilligt arbejde, især fra bestyrelsen, blev de meget medtagne lokaler, hvor der forud havde været rotaprinttrykkeri, istandsat på godt 6 uger. Siden har lokalerne været det diskret beliggende centrum for en del af Foreningens aktiviteter.

De ny lokaler blev bl.a. benyttet af de fraktioner, som begyndte deres

Fig. 24. *Pengeseddelfraktionen fotograferet under møde 1982 i Foreningens lokaler på Sdr. Boulevard 65. Siddende ses fra venstre: Sven A. Borré, O. P. Vendeltoft, Leo Hansen, Jerry Meyer. Stående fra venstre: Mogens Hammargren Christiansen, Bent Petersen, Peter Flensborg og Carl Siemsen.*

arbejde i disse år. Ældst er seddelfraktionen (fig. 24) og middelalderfraktionen, begge grundlagt 1970, senere er fulgt en antikfraktion og en medaillefraktion, mens Trankebar-fraktionen er den nyeste (1982).

Medlemstallet fortsatte sin voldsomme stigning i disse år:

1965	466
1970	702
1975	725

Med andre ord, så kom der på 10 år næsten 300 nye medlemmer, og det har åbenbart været svært at få det hele til at fungere på frivillig basis.

Den stigende interesse for mønter fandtes i hele landet, i de øvrige nordiske lande og i den vestlige verden. Blandt årsagerne er vel den stærkt forøgede velstand i store kredse, den mindskede arbejdstid og et

ændret forbrugsmønster (bil, sommerhus, ferierejser). Men en del af baggrunden var formentlig også den konstante inflation, som siden 2. verdenskrig havde undermineret tidligere tro på pengeværdiers stabilitet, derfor flygtede mange over i andre værdier, og én af dem var mønter. Overalt blomstrede mønthandelen op i disse år, og der afholdtes regelmæssige møntauktioner. Foreningen fik konkurrence!

Her i landet gav den ny interesse sig udslag i en skov af ny møntklubber. Fra ældre tid eksisterede foreninger i Odense, Horsens, Aarhus og Sønderjylland, normalt under ledelse af lokale medlemmer af Numismatisk Forening. Nu kom der ny foreninger til næsten overalt, og man talte en overgang om, at der var et halvt hundrede tusind møntsamlere i hele landet. Mange af dem var ganske vist samlere af årstalsmønt, men den numismatiske interesse var vakt og hermed også mulighederne for at gå videre.

Disse konjunkturer gav plads for nye publikationer, hvoraf det vigtigste var bladet *Møntsamlernyt*, der udkom 1968-1981 under Børge Rønnes energiske og professionelle ledelse. Samtidig kom der flere kataloger, formentlig delvis inspireret af frimærkesamlernes priskataloger. I 1969 udgav den kendte københavnske mønthandler Johan Christian Holm et Nordens-katalog på Politikens forlag og samtidig startede Frovin Sieg et tilsvarende katalog i Skals. Katalogerne havde prisangivelser i flere kvaliteter, og Sieg's katalog, der har vist sig som det længstlevende, dækker nu en periode på godt 200 år. Disse kataloger, der kommer år efter år, har for så vidt betydet en hel revolution i tankebanerne hos mange samlere.

På flere områder kunne Foreningen således mærke en vis konkurrence, og det blev mere tydeligt, da planerne om *Dansk Møntsamlerunion* kom frem. Det var en paraplyorganisation, der skulle varetage fælles interesser for de mange lokale foreninger og klubber, og den blev dannet 1971. Distriktschef Gustav Asmussen, Vodskov, senere Hjallerup, spillede en betydelig rolle ved stiftelsen 1971 og han var den første formand. Det var helt klart, at han gerne ville ind i et nærmere samarbejde med Dansk Numismatisk Forening. Der foreligger en udførlig korrespondance mellem ham og Leo Hansen, meget diplomatisk, både imødekommende og undvigende. En form for konfrontation kom det til på generalforsamlingen 1970, hvor samtidige mundtlige referater og det trykte skriftlige referat ikke efterlod tvivl om de kølige vinde, der fra Foreningens side blæste mod Asmussen og hans planer.

Møntsamlerunionen fik virkelig en del lokale foreninger under sine vinger (1974 således 30 tilsluttede foreninger), og den udgav et blad, *Orientering*, samt lod præge nogle medailler. Men da konjunkturerne vendte, og den store møntsamlerinteresse forsvandt, fik Unionen også mindre betydning, og 1981 ophørte *Orientering*. Til sine dages ende mente Leo Hansen, at Foreningens tilbageholdenhed havde været på sin plads, og det er da også tvivlsomt, om Foreningen, der, som nævnt, havde sine egne vækstproblemer, kunne have klaret mere. Så vidt vides gik de to organisationer kun sammen én gang, nemlig 1973, hvor formændene aflagde besøg hos økonomi- og budgetminister Per Hækkerup for til samlerbrug at få frigivet de udmøntede, men hidtil uudgivne 1- og 2-ører fra 1960'rne (»Hækkerup-mønterne«).

En på langt sigt meget vigtig begivenhed var oprettelsen af Ernsts legat, eller som det fulde navn lyder, »Advokat Axel Ernsts og frøken Alfrida Ernsts legat til fremme af numismatisk forskning i Danmark«. Det oprettedes iflg. fælles testamente fra de to søskende, Axel Ernst (†1964) og Alfrida Ernst (†1968) med den overlevende broder Otto Ernst som eksekutor i boet. Det var vist ikke særlig kendt i sin tid, at Leo Hansen og Otto Mørkholm (der iflg. deres stillinger udgjorde legatets første bestyrelse) måtte kæmpe en lang og sejg kamp for at få legatets startkapital op på donatorernes oprindelige ønske. Med god hjælp fra flere sider lykkedes det at opnå et nogenlunde rimeligt forlig, således at legatet kunne træde i kraft 1970 med en startkapital på ca. 375.000 kroner (1985 var kapitalen godt 1,2 million kroner). Formålet er iflg. legatets vedtægter »på enhver tænkelig måde at understøtte og fremme den numismatiske forskning i Danmark, hvorved forstås al numismatisk forskning udført af danskere, samt udlændinges forskning, for så vidt den behandler emner indenfor dansk numismatik«. Bestyrelsen består kun af to personer, hvoraf den ene er den til enhver tid siddende formand for Dansk Numismatisk Forening (den anden er den til enhver tid værende leder af Den kgl. Mønt- og Medaillesamling).

Da Leo Hansen var fyldt 70 i 1975, ønskede både han og Foreningens næstformand, revisor Hallas Møller, at træde tilbage. Som vistnok den eneste af Foreningens tidligere formænd fik Leo Hansen en lang periode som indflydelsesrig og højt respekteret »ældre statsmand«. Sine sidste kræfter brugte han på arbejdet med det store pengeseddelværk, *Danmarks Officielle Pengesedler*, men han døde få måneder før bogen blev udgivet 1983.

6. Fra 1975 og til i dag. Peter Hammerich. Nye initiativer. Numismatisk rapport

Foreningens nuværende formand, civilingeniør Peter Hammerich, blev valgt ved generalforsamlingen 10. december 1975, uden tidligere at have været medlem af bestyrelsen. I sin tiltrædelsestale udtalte han bl.a., at Foreningen stod overfor et tidsskifte, men at ændringerne måtte komme harmonisk og naturligt gennem reformer, der knytter sig til traditionerne.

Da vi er midt i begivenhederne må det være nok at trække visse hovedlinjer op i den delvis ret bevægede periode, hvis almindelige baggrund er nogen økonomisk stagnation parret med periodevis inflation. Der har derfor været en meget behersket udvikling i medlemstallet, der har svinget mellem ca. 700 og ca. 750 medlemmer.

For Foreningen er det formentlig ganske vigtigt, at der atter er kommet et foreningsblad, *numismatisk rapport*, der søsattes 1978 efter ønske bl.a. fra den tidligere næstformand Hallas Møller, udtrykt på generalforsamlingen 1977.

NNUM måtte nemlig indskrænke sig til 6-8 numre om året, efter at Svenska Numismatiska Föreningen havde opsagt det kollektive abonnement og havde engageret sig med eget blad. Udviklingen i Danmark havde også på dette felt sin modsvarighed i de andre nordiske lande.

Fig. 25. *H. Rui's medaille udgivet af Foreningen i anledning af Leo Hansens fratræden 1975. Portrættet er måske ikke helt vellignende, da medaillen er udført efter fotografi, men har dog fanget noget karakteristisk ved hans fremtræden.*

Fig. 26. *Foreningen lod Harald Salomon lave medaillen over Holger Hede, 1977. Hede valgte sin devise »At være, ikke at synes« (her gengivet på latin) i forbindelse med fremstillingen af medaillen. Jfr. også fig. 41.*

Det var meningen, at rapport skulle være medlemmernes eget organ, men det har tilsyneladende udviklet sig til lidt af en økonomisk byrde, således at antallet af numre, der oprindelig var fire pr. år, nu er fra ét til tre. I redaktionen er Peter Hammerich og (fra 1979 til 1982) P. Balle Varmose samt ikke mindst redaktør Børge Rønne, der her har fundet et nyt virkefelt, hvor hans erfaring og præcision er afgørende.

Foreningen har udgivet to medailler. En lille medaille i anledning af Leo Hansens fratræden (fig. 25), udført af den norske medaillør og gravør Halfdan Rui, vistnok på foranledning af bestyrelsens anciennitetsmæssigt ældste medlem, Orla Leis (1975). Nogle år efter (1978) takkede Foreningen Holger Hede for hans livslange indsats med Harald Salomons medaille (fig. 26). Den blev overrakt ved en festlighed på Nationalmuseet, og samtidig blev den indstiftet som en udmærkelse. Samme aften kunne seks andre fortjente glæde sig over at modtage den.

Hammerichs periode – hvor formanden selv har måttet kæmpe med langvarig sygdom – har været præget af vel iscenesatte festligheder. Det gælder således prins Henriks første besøg som medlem af Foreningen 1976 (fig. 27), mens kulminationen var den fint iscenesatte fest 23. november 1983 i anledning af pengeseddelværkets udgivelse. Denne bog, der samler en stor viden om vore officielle pengesedler siden 1813, er specielt interessant, fordi den er udarbejdet af en kreds af medlemmer

Fig. 27. *Hans Kongelige Højhed Prinsen aflægger sit første besøg som medlem i Foreningen 8. december 1976. Han ledsages af lensgreve Christian A. V. Lerche-Lerchenborg og modtages af Formanden Peter Hammerich. Nordisk Pressefoto. Foreningens arkiv.*

fra Pengeseddelfraktionen (fig. 24). Nok var Leo Hansen den første blandt ligemænd, og nok gjorde mønthandler Peter Flensborg en stor afsluttende indsats, men der indgik mange flere i dette team. Det er et pionerarbejde her i landet, smukt udstyret og udgivet med støtte fra mange institutioner, fonde og legater. Det bør endelig nævnes, at skønt trykkeudgifterne nåede voldsomme højder, er bogen solgt så godt, at man allerede året efter (1984) kunne konstatere et overskud.

På et enkelt, men væsentligt punkt har det knaget slemt, nemlig i selve bestyrelsen. Der skal have været arvet nogle dybe modsætninger fra den tidligere formands tid, og de slog ud i lys lue på grund af nogle mindre uenigheder. Et vidnesbyrd var de tre ekstraordinære generalforsamlinger 1977. Den seneste, 14. september, medførte en på forhånd annonceret udvandring, således at kun formanden, Peter Hammerich, og sekretæren bankbetjent Bent Petersen sad tilbage, mens næstformanden assistent Bent Andersen, kassereren Allan Kjærgaard Nielsen, kon-

tingentkassereren automobilhandler Arne Ramberg og provinsrepræsentanten antikvitetshandler Orla Leis efter en afstemning nedlagde deres mandater. Bestyrelsen supplerede sig med fire nye medlemmer, statsautoriseret revisor Hans Nielsen, malermester Jerry Meyer, maskinarbejder Willy H. Pedersen og på en ny post som auktionsansvarlig civilingeniør Knud Erik Mortensen (fig. 28) (se i øvrigt bestyrelseslisten s. 99). En del af striden har drejet sig om det gamle, tidligere omtalte spørgsmål om mønthandlernes forhold til Foreningen, specielt forbudet mod at de købte på auktionerne. Man skulle gennem tre generalforsamlinger med nogle års mellemrum (fra 1979 til 1984), før mønthandlerne genvandt deres rettigheder. Uanset dette personlige skisma har Foreningen kunnet virke i rimelig fordragelighed.

Det bør også nævnes, at Foreningen (1976), tog initiativet til en dansk komité mod møntforfalskning, hvis formand er Peter Hammerich og hvis ledende medlemmer var/er lensgreve Chr. A. V. Lerche-Lerchenborg og mønthandler Peter Flensborg.

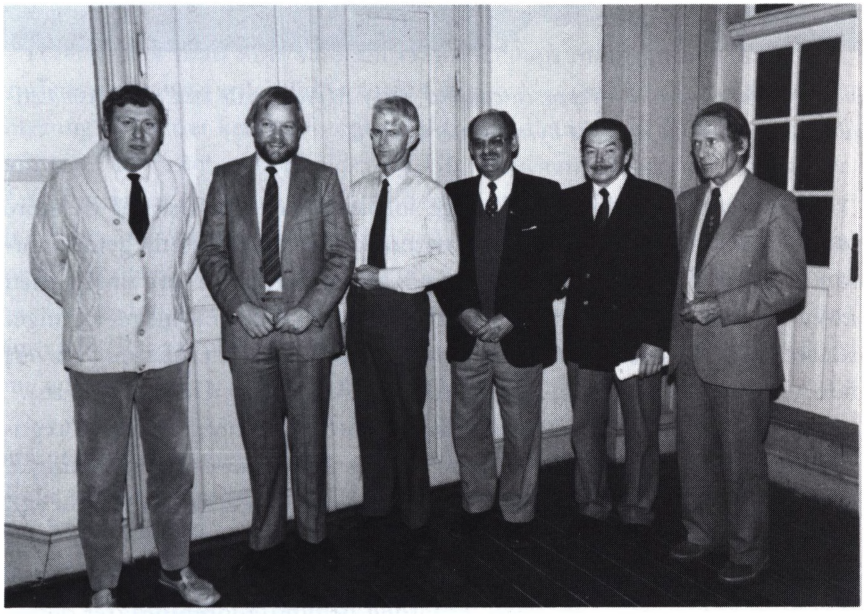

Fig. 28. *Bestyrelsen i Numismatisk Forening fotograferet på Nationalmuseet ca. 1980. Fra venstre Jerry Meyer, Hans Nielsen, Bent Petersen, Peter Hammerich, Willy H. Pedersen, K. E. Mortensen. Tilhører Jerry Meyer.*

Fig. 29. *Foreningen, her repræsenteret ved Jerry Meyer, rejste med auktionsmateriale på eftersyn i de østjyske byer i vinteren 1978.*

Foreningen har søgt at udbygge forbindelserne til flere af de store lokale foreninger, bl.a. ved at invitere deres formænd til generalforsamlingerne. Derimod var forsøg på at rejse rundt i provinsen med auktionsmateriale til eftersyn i week-enderne (1978) en meget betinget succes. Man havde satset på de store østjyske byer, men fik dog i hvert fald vist flaget i Kolding, Århus, Ålborg, Åbenrå og Odense (fig. 29).

Blandt de sidste reformer, der skal nævnes, er omlægningen af regnskabsåret, der tidligere sluttede 31. oktober. Dette var historisk betinget, da Foreningen jo var grundlagt 27. november. Men det der var rimeligt, da man havde 12 medlemmer, som hver betalte 5 kroner, var med udviklingen blevet til en urimelig byrde for kassereren, der skulle afslutte sine regnskaber midt i sæsonen. Fra 1982 begyndte foreningsåret derfor 1. juli.

7. Hvad ligger bag?

Den der har fulgt med indtil nu, vil måske synes at de respektive formænd har indtaget en vel fremtrædende plads i skildringen. Man har undertiden svært ved at få øje på de øvrige bestyrelsesmedlemmer, for slet ikke at tale om de menige medlemmer, uden hvem der jo overhovedet ikke var nogen forening.

Siden Møntsamlerforeningens grundlæggelse 1896 og de to foreningers sammenslutning 1916 har auktionerne spillet en meget stor rolle, og det er højst tænkeligt, at der ikke ville have eksisteret en forening i dag, hvis det ikke var for auktionerne. Udarbejdelsen af auktionslisterne har været en kolossal opgave, der snart har ligget hos formanden og snart hos et af de øvrige medlemmer af bestyrelsen. Derimod har selve auktionsregnskabet vist altid ligget hos et bestyrelsesmedlem, tidligere normalt kassereren.

Baggrunden for Foreningen er dog vel først og fremmest ønsket om at være fælles om en interesse, det man i de senere år har kaldt en fritidsinteresse eller – med et muligvis nu lidt forældet ord – en hobby.

Foretrækker man som Vilhelm Hammershøjs møntsamler fra 1904 at studere sin mønt i splendid isolation (fig. 30), ja, så behøver man ingen forening. Men det kendte fotografi af tre medlemmer af Møntsamlerforeningen af 1896, bogholder J. Chr. Poulsen, Roskilde, grosserer R. C. Andersen og justitsråd O. Andersen, viser nytten af fællesskabet og den fælles meningsudveksling (fig. 31), og her er for så vidt baggrunden for Foreningen. Billederne fra auktionseftersynene både i Oldskriftssalen på Nationalmuseet (fig. 17 og 32) og ved de eksperimentelle provinseftersyn 1978 (fig. 29) viser kammeratskab og samlerglæde – man er sammen om noget.

Så vidt vides har alle betydende møntsamlere været medlem af Foreningen. Undertiden sker det, at møntsamlere melder sig ud, men man skulle tro, at de her efter manglede en dimension i deres samlertilværelse! Det kan nævnes, at den kendte københavnske bogforlægger og kommunalpolitiker Gustav Philipsen (1853-1925) i årene omkring århundredeskiftet var medlem af Møntsamlerforeningen, men han udmeldte sig 1909. Han havde en betydelig samling græske mønter og nogle italienske renæssancemedailler, men Numismatisk Forening kom han ikke i!

For den der skriver disse linjer har det været slående, at Foreningen

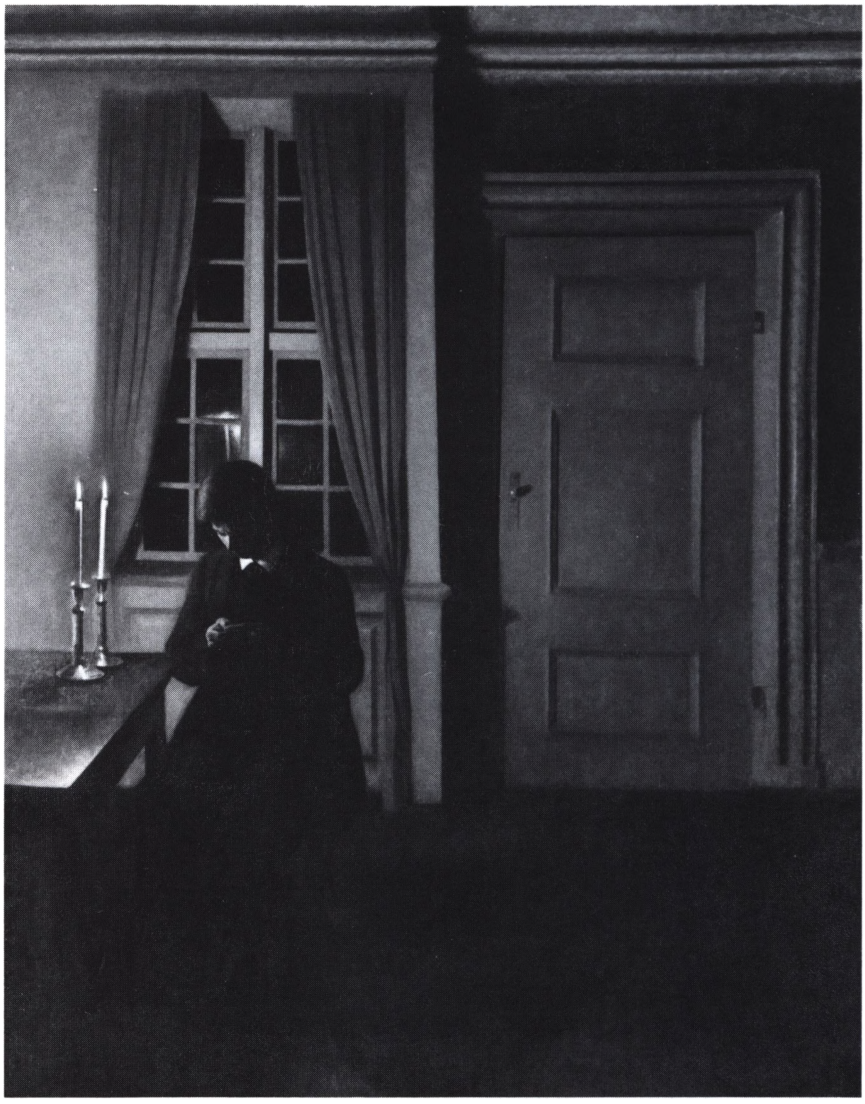

Fig. 30. *Vilhelm Hammershøj: Møntsamleren. Som model er anvendt malerens bror, Svend Hammershøj. Billedet er malet i kunstnerens lejlighed i det berømte Christianshavner-hus, Strandgade 30, hvis indretning er fra 1700-tallets midte. Olie på lærred, 1904. 89 × 69.5 cm. Nasjonalgalleriet, Oslo. Inv. 2273. Reproduceret med tilladelse af Nasjonalgalleriet.*

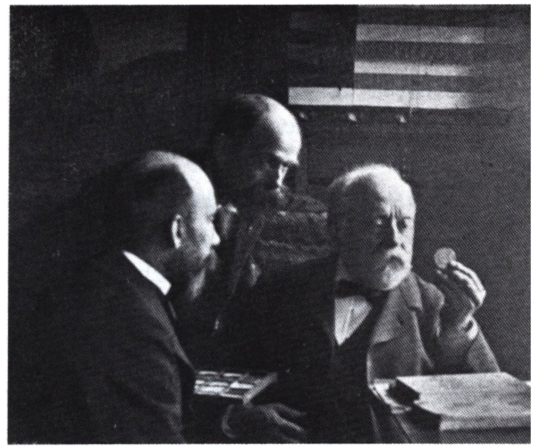

Fig. 31. *Bogholder J. Chr. Poulsen, Roskilde, grosserer R. C. Andersen og justitsråd O. Andersen studerer en mønt. Gengivet efter illustration i Numismatisk Forenings Medlemsblad, bd. III, hvor det var slutvignet ved Wilckes artikel om Foreningens historie 1885-(1896)-1915.*

sit styre er og har været så udpræget uakademisk. Nok har man haft kendte videnskabsmænd som mangeårige medlemmer, som f.eks. den før nævnte kirkehistoriker J. Oskar Andersen (1866-1959), overlæge dr. med. Christian Geill (1860-1938) og arkivar dr. phil. Eiler Nystrøm (1874-1948), men akademikerne har ikke præget klimaet. Det har snarere været forretningsmænd, embedsmænd og håndværkere. Når man nu tre

Fig. 32. *Eftersyn i Oldskriftsalen november 1982. Tilhører Jerry Meyer.*

gange har haft civilingeniører som formænd skyldes det – fortæller rygtet – at man netop her har kunnet finde en fællesnævner for Foreningens medlemsskare, der repræsenterer en stor del af det danske samfund, idet civilingeniører gennem deres fag ofte er i kontakt med brede befolkningskredse.

Ingen kan i dag være i tvivl om, at Foreningen har den centrale stilling i dansk numismatik, ingen anden kan gøre den rangen stridig, selv om de mange, stadig eksisterende lokale foreninger for deres respektive medlemmer er lige vigtige.

Men det må samtidig siges, at skønt auktionsvirksomheden stadig er en slags rygrad for Foreningen, så har det udbudte materiale i mange år ikke været af den art, at man hermed kunne skrive numismatisk historie. Det sker, at der fremkommer unika eller kostbare sager, men i forhold til auktionerne for 20-30-40 år siden er det unægtelig gået tilbage. Som nævnt i indledningen var det ikke hensigten at skrive auktionssalgenes historie, men årsagen til Foreningens nuværende relativt beskedne position på dette felt må formentlig ligge i de dygtigt drevne auktionshuse i København og nærmest liggende udenlandske storbyer. Også en sådan udvikling kan vende, og skulle de professionelle på et tidspunkt trække sig ud af markedet, må man håbe, at Foreningen har kræfter til at gøre en ny indsats på dette område.

8. Markante personligheder i Numismatisk Forening. C. T. Jørgensen. Vilhelm Bergsøe. Ludvig Bramsen. Julius Wilcke. L. E. Bruun. H. H. Schou. Axel Ernst. Georg Galster. Holger Hede

Til afslutning kan det være rimeligt at berette lidt om nogle af Foreningens formænd og nogle markante samlere. Det er ikke hensigten at foretage en systematisk gennemgang, men at komme med nogle spredte træk. En del vil sikkert i forvejen være kendt af nogle af læserne, men forhåbentlig er der også læsere, for hvem noget af dette er nyt.

Generalmajor *C. T. Jørgensen* (1819-1902), Foreningens stifter og første formand, var veteran fra de to slesvigske krige og opnåede sin høje militære grad i forbindelse med sin pensionering 1884 – en fremgangsmåde som dengang var ganske normal. Da han derefter skrev sin bog om de danske mønter 1448-1888, begyndte han ikke med Christian I.s hvide fra Malmø, hvad der kunne være rimeligt, hvis man ville behandle oldenborgernes udmøntninger, eller med Christopher af Bayerns udmøntninger i Malmø fra ca. 1444, hvad der ville have været mønthistorisk forsvarligt. Jørgensen begyndte midt imellem – med Rigsrådets udmøntning 1448. Denne lille pudsighed skyldes efter sigende, at Jørgensen selv var ejer af en af Rigsrådets ikke altfor almindelige skillinge – denne omstændighed var så vigtig for Jørgensen, at mønten blev anbragt på bagsiden af den medaille Foreningen lod slå til hans ære (fig. 2)!

Efter at bogen var udgivet, synes Jørgensen at have brugt resten af sit otium til store arkiv- og biblioteksarbejder for at samle ind til en dansk mønthistorie i samme tidsrum. I modsætning til så mange andre pensionister, der kun når til indsamlingsarbejdet, nåede Jørgensen at få stoffet bearbejdet kronologisk, hvorefter han 82 år gammel, ét år før sin død, overlod sine manuskripter til Den kgl. Mønt- og Medaillesamling. Hans forord, der aftrykkes her som bilag nr. 2, vidner om stor ydmyghed overfor stoffet og erkendelse af egen begrænsning. Denne begrænsning føles formentlig af alle, der har forsket indenfor et felt, men det klare udtryk herfor, gør Jørgensen til et også i dag sympatisk bekendtskab.

Jørgensens gavebrev (bilag 1) på restoplaget af hans bog viste sig at være et vidtrækkende redskab. Som antydet kunne en senere bestyrelse med dette i hånden sikre, at det i 1915 var den store Møntsamlerforening, der måtte søge om optagelse i Numismatisk Forening og ikke omvendt! Således sørgede Foreningens stifter for at navn og idé kunne leve videre under nye forhold. Unægtelig en fremsynet og betænksom herre!

Jørgensens efterfølger som formand, *Vilhelm Bergsøe* (1835-1911) startede som zoolog, og skrev 1864 disputats om sværdfiskens sidelinjeparasit (jfr. fig. 3), men er i dag mest kendt som skønlitterær forfatter. *Fra Piazza del Popolo* (1867) er den klassiske roman fra 1800-tallets danske kunstnermiljø i Rom, mens *Falskmøntneren* (1900) i hvert fald i numismatiske kredse ikke er glemt (fig. 33). Bergsøes interesse for mønter stammer muligvis fra hans ophold i Italien i 1860'erne, men hans private samling omfattede, udover Trankebar, især de oversøiske lande. Denne samling, der omfattede over 4.000 numre, blev solgt 1903 hos det allerede dengang etablerede firma, J. Schulman i Amsterdam. Til en vis grad har Vilhelm Bergsøe nok delt samlerfeltet med sin bror, Sophus Andreas, der især interesserede sig for europæisk middelalder. Det er i øvrigt nylig blevet påvist (af arkæologen Kristian Kristiansen) hvorledes denne sidste, som privatsamler af arkæologiske fund, groft forbrød sig mod danefæreglerne.

Vilhelm Bergsøes interesse for dansk numismatik, som den bl.a. manifesterede sig i medailleværket, var formentlig kun af kortere varighed, det antydes også af den række år, der gik inden han fik det af Carlsbergfondet bekostede planchebind udsendt. Det skyldes formentlig hans videnskabelige træning, at medaillebogen i så høj grad blev komplet og fyldestgørende. Det illustreres bedst ved den kendsgerning, at der er visse planer om at skrive en fortsættelse til »Bergsøe«, men ingen har – så vidt vides – tænkt sig at gøre arbejdet om!

Derimod må man være betænkelig ved hans indsats på foreningsplanet. Uanset personlige fornærmelser og evt. følelse af forurettethed kan en formand selv i den oven omtalte situation (s. 17f.) ikke bare smide tøjlerne og tage den øvrige bestyrelse med sig ud. Det er i hvert fald ikke Bergsøes indsats, der gør at Foreningen fortsatte sin eksistens.

Ludvig Bramsen (1847-1914), som genoprettede Foreningen, indtog allerede gennem sin fødsel en ledende plads i det københavnske bourgeoisi (fig. 34), og han befæstede den position, som det af hans far, Luis

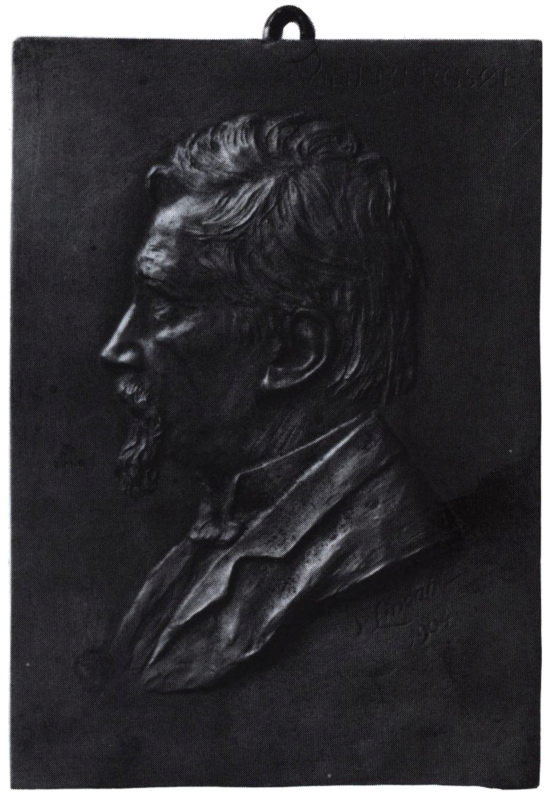

Fig. 33. *Vilhelm Bergsøe, tinplakette af Sophus Lindahl 1904. 14.5 × 10.2 cm. Den kongelige Mønt- og Medaillesamling.*

Bramsen (1819-86) grundlagte brandforsikringsselskab »Nye Danske af 1864« havde. Hans søn, forlæggeren og den kulturhistoriske forfatter Bo Bramsen, skrev 1968 hans biografi. Men det er påfaldende, hvor ringe en rolle numismatikken her spiller – uanset at Bramsen havde en betydelig samling, specielt af medailler og jetons fra Napoleonstiden. Bramsens trebinds-katalog, *Médaillier Napoléon le Grand*, der udkom i København og Paris 1904-13, er stadig et standardværk, og det blev fotografisk genoptrykt i Hamborg 1977.

Bramsen deltog også i det politiske liv, han var folketingsmand 1892-1898, indenrigsminister i de sidste højreregeringer 1899-1901 og landstingsmand fra 1906 til sin død. Når foreningslivet efter genoprettelsen 1898 igen bliver lidt stillestående i årene omkring århundredeskiftet, kan det skyldes at posterne som indenrigsminister og foreningsformand dårligt lod sig forene.

Et par år før Bramsens død blev en del af hans franske samling solgt hos firmaet Platt i Paris (1912), mens hans franske medailler og jetons

Fig. 34. *Ludvig Bramsen, fotografi 1914. Gengivet efter Bo Bramsens bog om faderen.*

fra tiden efter Napoleon købtes af Universitetets Myntkabinett i Oslo.

Bramsens egentlige efterfølger blev *Julius Wilcke* (1875-1951) en mand, der var stor både i fortrin og fejl (fig. 35). Efter som assessor i Kriminal- og politiretten i København at have engageret sig for voldsomt i en sædelighedssag, skiftede han spor og koncentrerede sig om Landbrugsministeriet, hvor han fra 1902 havde været assistent. Her blev han kontorchef 1922 og departementschef 1934-1945. Han var en mærkelig, alt for selvhævdende type, der ikke kan have været nem at arbejde sammen med. Men det må aftvinge beundring, at han samtidig med at gennemløbe en karriere i Landbrugsministeriet udfoldede et numismatisk forfatterskab, der begyndte med disputatsen om Christian IV.s møntpolitik (1919) og gennem seks monografier – med forbigåelse af årtierne omkring 1700, som Axel Nielsen havde dækket med sin disputats, jfr. s. 30 – førte fremstillingen op til 1914. Uanset at bøgerne ikke alle er lige dybtgående, foreligger der her et sammenhængende sæt af referenceværker, som er udgangspunktet for enhver beskæftigelse med dansk mønthistorie fra 1481 til 1914. Desuden opbyggede han to store

samlinger, der blev solgt 1922 og 1945-46, og – sidst, men ikke mindst – han lagde ved sammenslutningen af de to foreninger grundlaget for Numismatisk Forening som vi kender den i dag, og han gav det af ham grundlagte Medlemsblad det præg, som det, uanset diverse ændringer, i forbløffende grad har bevaret også i sin nordiske udformning (NNUM).

Men – fejlene var store, han blev ikke elsket. Han ålede som nævnt på tryk Foreningens tidligere sekretær, og han er vist den eneste, der har vovet at skælde medlemmerne ud i artikelform og håne folk for ligegyldige stavefejl (på tryk og med navns nævnelse!) Det siger meget, at hans bestyrelse få måneder efter hans udtræden betalte Galsters omkostninger i forbindelse med injuriesagen, og det siger mere, at man ikke ville se ham i Foreningen, da han med brask og bram søgte genoptagelse 1937. Nederlaget må have været ydmygende.

Måske gik bestyrelsen for Foreningen dog i *for* små sko, da man ved hans sidste auktion søgte at hindre medlemmernes private køb. Man skal have bedt om, at alt gik gennem bestyrelsen, der så i nogen grad kunne sætte priserne selv (et enkelt dokumenteret eksempel på dette er blevet mig forevist).

Wilckes næstformand gennem fem år var grosserer *L.E.Bruun* (1852-

Fig. 35. *Også Julius Wilcke fik sin medaille. I anledning af hans 65-års fødselsdag overrakte en komité ham en støbt medaille, udført af William Larsen. Bagsidens naturmotiv må referere til departementschefens indsats som formand for en række udvalg, bl.a. for skovvæsen og Dyrehaveudvalget. Diameter ca.90 mm.*

1923), utvivlsomt en af de mærkeligste samlerskikkelser, der har været (fig. 36). Han var en betydelig forretningsmand, der drev en stor eksportvirksomhed med pakning af smør og salg til England. Wilcke skrev en meget følt nekrolog over sin gamle kollega og taler om købmandsmæssig beslutsomhed, idet han formentlig også har kendt ham fra sin virksomhed i Landbrugsministeriet. Det passer også med træk overleveret i traditionen på Møntsamlingen. Wilcke fandt også i ham noget vist dæmonisk parret med en usædvanlig evne til at forudse begivenheder. Bruun mindes i dag for sine samlinger, hvoraf en del blev solgt på store auktioner i Frankfurt 1914 og efter hans død i København og London 1925, men især for hans store »hovedsamling« af danske, norske og svenske samt angelsaksiske mønter, der blev indrettet som reservesamling for Den kongelige Mønt- og Medaillesamling i hundrede år efter hans død. Man kan roligt sige, at det var en usædvanlig disposition, som næppe vakte nogen speciel glæde hos arvingerne. Men fra et nationalt synspunkt kan man samtidig kalde det en særdeles fremsynet og patriotisk handling. Samlingerne, der opbevares på Frederiksborg slot, er i øvrigt ingen død skat. De angelsaksiske mønter er senest benyttet i Georg Galsters store katalogværk over angelsaksiske mønter, bd. 2-6, der blev udgivet i serien *Sylloge of Coins of the British Isles* i London (1966-75), mens de danske mønter fra 1000-tallet er en vigtig del af kildematerialet i C. J. Beckers nylige undersøgelser af udmøntningerne i Lund i 1040'rne.

L. E. Bruun forenede i sin samling flere andre samlinger, der blev overtaget en bloc. Kendtest er grevskabet Brahesmindes samling der købtes 1922 i forbindelse med lensafløsningen. Denne samling, der var grundlagt over 100 år tidligere, havde længe været anset for reservesamling for Møntsamlingen, og den havde været passet der fra. Bruuns disposition skyldes vist især frygt for luftangreb mod Prinsens palæ, men

Fig. 36. *Medaille over grosserer L. E. Bruun, af Sophus Lindahl, 1908.*

man må håbe, at hans fremtidsvisioner ikke i dette tilfælde vil blive opfyldt.

Der har tidligere været anledning til at skildre *H.H.Schou's* arbejde med det store møntværk og følge dets vækst. Han var ingeniør og medstifter af maskinfabrikken Atlas 1898, 1920 trak han sig p.g.a. stærk tunghørhed tilbage fra posten som administrerende direktør. Som møntsamler specialiserede han sig i Danmark-Norge efter 1448, og han solgte over 2.000 stykker fra sin samling 1926 til Den kgl. Mønt- og Medaillesamling; Schous møntsamling udgør således en væsentlig del af den nationale samling i denne periode. Udvalgte rariteter fra Samlingen, over 1200 stk., blev solgt på auktionen 1927. Ud over at være numismatiker var Schou også personalhistoriker, og han opbyggede et fuldstændigt register til Københavns universitets studentermatrikel 1611-1740. Disse samlinger er i dag tilgængelige på Rigsarkivet, og de er et begreb på samme måde som hans aftrykssamling (fig.9) er det på Møntsamlingen.

Når Schou ud over at indtage en ansvarsfuld post i erhvervslivet også kunne opbygge sine store samlinger og endelig fuldføre det krævende katalog-arbejde, kan det måske skyldes den ovenfor nævnte personlige ulykke, hans tunghørhed. Denne hæmning i det menneskelige samvær kan have været fremmende for beskæftigelsen med de forskellige samlinger.

Schou blev æresmedlem af Foreningen 1926 og døde 1932, næsten 74 år gammel. I forbindelse med Foreningens 50-års jubilæum 1935 viste man hans minde den ære at lade en portrætmedaille præge (medaillør Harald Salomon). Bagsiden med den skrivende numismatiske genius viser hen til hans livsværk (fig.11).

En af dette århundredes store samlere var Odense-advokaten *Axel Ernst* (1891-1964) (fig.37). Han forenede et udpræget samlerinstinkt med stor belæsthed og havde samtidig evne til at fremlægge sin viden i skriftlig form, dels i artikler i de numismatiske tidsskrifter, dels i indgående litteraturanmeldelser. Desuden er mange af bøgerne fra hans bibliotek rene guldgruber med tilskrifter, hvor der henvises til ny litteratur eller supplerende fund (jfr. fig.38).

Axel Ernst var søn af skiferdækkermester Heinrich Ernst, der selv havde en betydelig møntsamling og han må således betegnes som arveligt disponeret for numismatikken. Han blev cand.jur. 1915 og nedsatte sig som sagfører i Odense 1918. Her virkede han resten af sit liv som agtet og anset borger. I sin ungdom havde han forsøgt at blive ansat

på Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, hvor den to-mands stab var på vej mod støvets år, men assistentpladsen var allerede optaget. Denne skuffelse hindrede dog ikke, at der siden udviklede sig et nært venskab mellem Axel Ernst og hans heldigere konkurrent Georg Galster.

Ernst kan ses på baggrund af hans samlinger, der ved hans død omfattede lidt mere end 24.000 numre. Heraf ca. 7.500 danske mønter og ca. 5.500 tyske mønter, lidt over 3.000 medailler etc. Den kgl. Mønt- og Medaillesamling måtte udtage, hvad den manglede, og det blev til 10.402 stykker, heraf næsten 1000 danske og 2.651 tyske. De tyske mønter koncentrerer sig om Braunschweig-Lüneburg og omliggende områder. Tilvæksten, der siges at have tredoblet bestanden fra nyere tid, gjorde med ét slag den københavnske samling til en førsterangs samling indenfor dette felt, der jo i øvrigt hører til vort lands nære naboområder. Axel Ernsts interesse her for skyldtes at familien stammede fra det hannoveranske. Også Stiftsmuseet i Odense fik lov at udtage fra hans samling, nemlig nyere tids medailler.

Allerede i levende live havde Ernst skilt sig af med en vigtig del af sin samling, nemlig 304 norske mønter. De blev skænket til Universitetets Myntkabinett i Oslo 1949-52. Kabinettets bestyrer dr. Hans Holst lod (i *Nationen* 12. marts 1952) trykke et uddrag af hans gavebrev. Da det giver et indblik i personen Axel Ernst, skal dette uddrag gengives her:

»Naar jeg har ønsket at overlade disse Mønter som Gave til Norge, er det ud fra Følelsen af den Samhørighed, som de mange Aars fælles Historie har skabt mellem Norge og Danmark, og Følelsen af, at vi i Sind, Kultur og Livsopfattelse hører sammen. Denne Følelse vaktes vel hos de fleste Danske i Besættelsestiden 1940-1945, hvor vore Folks Vilkaar vel blev forskellige, men hvor Følelsen af Samhørighed voksede i Styrke ... Men den mest direkte Anledning til min Beslutning om at give Norge denne Gave var mit Ophold i Norge i Sommeren 1949. Besøgene navnlig i Nationalgalleriet, hvor jeg fandt Udtryk for de store norske Kunstneres Samfølelse med dansk Natur, og i Oldsagsamlingen samt i Universitetets Myntkabinet, bestemte mig til at tilbyde Norge en Gave paa et Omraade, hvor jeg mente at være i Stand til at give noget af en vis Værdi ...«.

Axel Ernst efterlod sig et meget betydeligt arkiv. Det blev ordnet af hans, om man så må sige, numismatiske eksekutor, Georg Galster. Da sådanne privatarkiver ellers ikke opbevares på Møntsamlingen, blev det hele overført til Rigsarkivet, hvor det – som privatarkiv nr. 5368 – er

Fig. 37. *Axel Ernst. Farvekridttegning af den slesvigske kunstner E. Nöbbe, 1926. Skænket af Peter Berghaus til Den kgl. Mønt- og Medaillesamling.*

tilgængeligt for forskningen. Brevskriverlisten omfatter et par hundrede navne, her i indbefattet det meste af den nordeuropæiske numismatiske verden.

Ernst kunne glæde sig over en usædvanlig international anerkendelse. I et festskrift, som udgjorde et nummer af NNUM ved hans 70-års dag 1961, var der artikler til hans ære, ikke blot fra nordiske fagfæller, men også fra tre af tidens ledende vesteuropæiske numismatikere, Michael Dolley fra London, Peter Berghaus fra Münster og Gert Hatz fra Hamburg. Ved den første offentlige auktion over dele af hans samling i 1965 satte numismatikere og mønthandlere fra Norden og Vesteuropa hinanden stævne, og det blev en begivenhed der medførte en fyldig presseomtale (jfr. fig. 39).

Baggrunden for Axel Ernsts store samlerflid kan formentlig delvis søges i private forhold. Han var ugift, boede sammen med sin mor og sin søster og var noget invalideret på grund af en hoftelidelse. Megen tid blev derfor anvendt på de numismatiske interesser.

Mindet om Axel Ernst vil længe blive holdt levende takket være det store legat, som han og hans søster Alfrida oprettede til fremme af dansk numismatik (se ovenfor s. 74).

Timmermans 45 aufgef. in Bibliotheca Quiriniana, 27 Mmn., mit p = Schem 2.

ad 4. Britton 7205 pm. B-Br. g. v. Hammerl 170. Gesch 31/1830. 126.

ad 5. Gesch 27/1, 82 M 1214 B Reich Pembroke 1715 v. Hammerl 167. Kirchhoff I (1904). 1852, 1, 18.-+2. Jeppesen p. 307 M 5

~~ad 7: B. 622 (Rec XII B).~~

ad 6. B. 1230 (cfp. 0-1, 80% +%) - Nagy 19 - Gesch 27/1, 82 M 1213. - Schubert 1716 v. Hammerl 171. Gesch 31/1830. 125. Timmermans 63. - Schem 116 W Bechel Bach 871 (Rosen). ad 7-8: B. 621.

ad 9. Schubert. 1717. v. Hammerl 168. Kirchhoff I (1910) 1859, R, 0, 12.-+2. Gesch 31/1830, 125-126. Timmermans 69.
ad 10. Schubert 1718. v. Hammerl 172.

ad 11-12: B. 627. Th. 1318

ad 13. N.F. 92/1928. 435 (R, 1-2) - Hg 37.3, R, 51.-+2. - Prost 561 - Bergen 1101, R, 0-1, 52.-+2 fm Gleichen 3171, 25-19. - Timm 1215. Schubert 1722.

ad 14-15: B. 626.

ad 16. W. 1473. - B. Bell 3213-14 (27% g 1/2 +%) - Wilchen 1599. - Kerber 2958. - Grimsgaard 950. - Th. 1379. - Hg 3722, 32.-+2. - Sachsen 2057. - Prost 562 - Timm 1212
ad 17. Kirchmeßina p. 307 M 95. - Acker 1978 (rec). Timm 1217 W Kieler K.B. NK g Oster

Timmermans 1959 - Oppel 221. - Timm 2518. - Kirchmeßina p. 307 M 97. - Bo 2002 (Rosen). = ad 18-19: B. 630. - Prost 561

Timm 1216. - Schem 2058. - Timm 2587 - Kirchmeßina p. 307 M 98 - Th. 1381 (gemein) - ab 20-21: B. 629.

ad 22. Kirchmeß p. 101 M 660 (?).

ad 24: Timmermans 1958 - Acker 3088 (rec). - B. Bell 3235 (60% +%) - Britton 7216 fm Timm 1220 g B-Br. - Wilchen 1670. - Kerber 2964 (Rec). f 163 - Timm 1219 W Bat. g 1220 Gesch 27/1, 82 M 1218, rec. - Pembroke 1725 (rec). - Gleichen 2074 (e 8 Imp.).

ad 27. Prost 568. Timm 1221. - Hg 3727, 0, 16.-+2.

29 Som 1694—41. PIETATE & IVSTITIA Bs. •VIII• SKILLING DANSKE •1695• •M• c. 22,5 mm.
30 Som 29, men c. 23,5 mm.
31 Toskilling. Som 1688—30. Bs. II•SKILLING•DANSKE•1695•
32 Skilling. Som 1688—36. Bs. •I• SKILLING DANSKE 16⁂95

1696

1 Tidobbelt Dukat. Som 1693—1.
•CHRIST•V• DEI•GRATIA• Bs. •DAN•NOR•VAN•GOT•REX• Under Kronen •PIET•&•IVST• Nederst •16◦96•
2 Guldmønt. 2⅛ Dukat. Som 1693—2. c. 24 mm.
•CHRIST•V• DEI•GRATIA• Bs. •DAN•NOR•VAN•GOT•REX• Under Kronen •P•&•I• Nederst •16◦96•
3 Dobbelt Dukat. Som 1694—1. c. 16 mm.
•CHRIST•V• DEI•GRAT• Bs. •DAN•NOR•VAN•GOT•REX• Under Kronen •P•&•I• Nederst •16◦96•
3a Afslag i Sølv af forskellig Tykkelse og Vægt.
4 Rytter. Bs. Tre Hovedvaabener i rundt Skjold paa kronet Kors. Ordensbaand med Elefant. Nederst 16 96·
5 Dukat. Som 3.
6 Som 4.
7 Som 1693—5, men paa Bs. mellem Navnetrækket og Ringen forneden C·1696·
CHRISTIANVS·V·D·G REX DAN·&·NORV· Bs. PIETATE ET IU STITIA·
8 V·D·G·
9 Halv Dukat. Som 3.
10 Som 4.
11 Speciedaler. Som 1693—14, men Brystbilledet med Elefantorden og paa Bs. nederst 16HC M96 40 mm
Randskrift: DET KLIPPERNE YDER VOR BERGMAND UDBRYDER HVAD HYTTEN DA GYDER AF MYNTEN VI NYDER*
CHRISTIAN·V·D·G· REX·DAN·NOR·V·G· Bs. PIETATE·ET· IUSTITIA*
12 Som 11, men 42 mm.
13 Som 11, men: HÆC BOREAS CYMBRO FERT ORNAMENTA LABORUM*
14 Som 11, men: DANNER KONGIS NORDSKE FIELDE SLIGE FRUGTER HAR I VÆLDE*
15 Som 14, men 42 mm.
16 Som 11, men: SAADAN NORDENS SKAT GUD GIEMTE TIL KONG CHRISTIAN DEND FEMTE*
17 Som 11, men: STORE KONGE NORDENS ÆRE LAD DE FRUGTER YNDIG VÆRE SOM DIG NORSKE KLIPPER BÆRE*
18 Som 11, men: NICHT AUS SILBER-SUCHT DIESE NORDENS-FRUCHT WIRD ZU GOTTES EHR GESUCHT*
19 Som 18, men 42 mm.
20 Som 11, men: I DETTE ANSIGT DANNEMARK OK NORGE SKUER SIN MONARK*
21 Som 20, men 42 mm.
22 Tredobbelt Krone. Som 1.
23 Dobbelt Krone. Som 1.
24 Som 2. Klumpmønt c. 24 mm.
25 Krone. Som 1.
26 Som 1, men uden Punkt foran CHRIST·
27 Som 2. Klumpmønt c. 24 mm.
28 Som 1694—31
29 ·1696

Fig. 38. *Opslag fra Axel Ernsts håndeksemplar af Schous møntværk (Christian V, begyndelsen af 1696) med noter og tilføjelser på indskudte blade. Se også fig. 10. Den kgl. Mønt- og Medaillesamling.*

Fig. 39. *Udsnit af tegning af Otto Christensen i Berlingske Tidende, 1. juni 1965, af deltagerne i Arne Bruun Rasmussens første auktion over Axel Ernsts samling. Fra venstre Svend Møller-Jensen, mønthandler Jørgen Jensen, mønthandler Johan Christian Holm, læge Ole Schelde, Sorø, og Foreningens tidligere sekretær C. Funck-Rasmussen.*

Det er uundgåeligt i denne sammenhæng at omtale Axel Ernsts nære ven, *Georg Galster* (1889-1983). Uanset hans livsværk ligger som museumsmand og leder af Den kgl. Mønt- og Medaillesamling i over en menneskealder, og han desuden gjorde en væsentlig indsats i andre dele af kulturlivet, så lånte han dog også Foreningen – af hvilken han blev medlem 1919 – sin arbejdskraft. På en vis måde var han den rette til at hamle op med Wilcke. Han redigerede Medlemsbladet 1925-36 og gjorde en stor indsats ved stiftelsen af Nordisk Numismatisk Union. Fra 1940 efterfulgte han Foreningens sekretær som redaktør af NNUM. Hans publikationer var også samlerne til nytte – hvor ville man være, hvis ikke Galsters bog om 15-, 16- og 1700-tallets medailler forelå som referenceværk? Men ejendommeligt nok skulle Galster blive over 80 før han udgav en bog i Foreningens regi, nemlig *Unionstidens Udmøntninger* (1972), se ovenfor s. 54. Måske ligger hans allerstørste indsats for Foreningen dog bag kulisserne, nemlig som rådgiver og hjælper på alle mulige måder (jfr. også bilag 7). Hans råd var søgt lige til han var 90, og selv i en så fremrykket alder var hans indflydelse på visse områder større, end man umiddelbart skulle regne med (fig. 40).

Fig. 40. *Georg Galster fotograferet ved tildelingen af Foreningens Holger Hede medaille 1. marts 1978.*

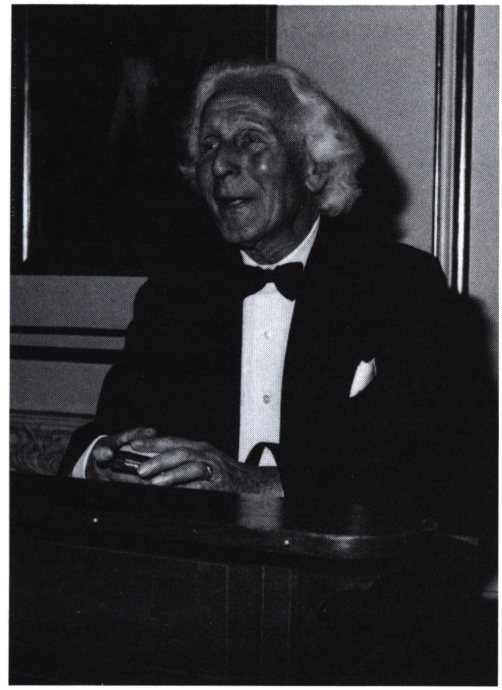

Den sidste person, der skal omtales i dette galleri er overretssagfører *Holger Hede* (1894-1984) (fig. 41). Som Axel Ernst var han jurist, og han virkede som overretssagfører i København fra 1919. Som Ludvig Bramsen var han født ind i forsikringsverdenen, og i over 40 år var han juridisk direktør i »Haand i Haand«. Fra 1910 var han medlem af Møntsamlerforeningen og 1916 var han en kort overgang sekretær i Numismatisk Forening. Men ellers mærkes hans nærvær overalt, han reviderer lovene, skaffer nye lokaler og anslår ved sin mindetale over den just afdøde formand Fr. Christensen den rette stemning ved Foreningens 50-års jubilæum 1935. Men udover selve Holger Hedes sobre personlighed skyldes hans anseelse også de store offentlige auktioner han lod afholde i en menneskealder. Alene indenfor en 5-års periode fra 1925 kom så vigtige auktioner som L. E. Bruuns dubletter, H. H. Schou og P. Hauberg. Katalogerne var smukke og omhyggelige, med lystrykte tavler og af en kvalitet der gør dem brugelige som materiale også ved videnskabelige undersøgelser. Han afsluttede denne side af sin virksomhed med V. Ragoczy's to auktioner 1959 og 1961. Kronen på Holger Hedes værk er hans Møntbog fra 1964 (jfr. ovenfor s. 50f.).

Fig. 41. *Holger Hede studerer sin medaille, som han just har fået overrakt 1. marts 1978.*

Holger Hede var også selv samler, og stykker fra hans samling blev benyttet som studiemateriale ved udarbejdelsen af hans Møntbog, hvor forkortelsen HE ikke sjældent træffes.

Mange tror, at de store samleres tid er forbi. Men det er næppe tilfældet. Der vil formentlig altid være plads til folk, som med energi, fantasi og omtanke samt større eller mindre midler opbygger samlinger af den ene eller den anden art. Ret grebet an, vil sådanne samlinger i morgen kunne fortælle om emner, som endnu i dag er alt for lidt kendt. Ønsker man så på den ene eller den anden måde at sikre, at en sådan samling bliver »Til Fleeres Nytte« – efter devisen for Det kgl. Danske Selskab for Fædrelandets Historie – ja, så kan man udarbejde kataloger, evt. foretage donation eller udøve anden mæcenatvirksomhed.

9. Bilag

Bilag 1

Frederiksberg, 15. september 1890

Gavebrevet fra generalmajor C. T. Jørgensen
til Den numismatiske Forening i Kjøbenhavn (jfr. fig. 1)

Original i Dansk Numismatisk Forenings arkiv

Den numismatiske Forening!
Det vil maaske erindres, at det, da der i sin Tid i vor Forening var Tale om at tilveiebringe en fuldstændig Beskrivelse over alle danske Mønter, var mit Ønske, at det var Foreningen som saadan, der var Udgiveren. Dette Ønske kunde ikke opfyldes, men det er mit Haab, at Foreningen engang vil kunne virkeliggjøre det, om det end vil vare længe. For at bidrage min ringe Deel til Ønskets Virkeliggjørelse beder jeg Foreningen om at overtage Eiendomsretten til de 130 Exemplarer af min Møntbeskrivelse, som den 1ste April d.A. vare usolgte, og som beroe i den Gyldendalske Boghandel, der i dag er underrettet om Eiendomsrettens Overdragelse til Foreningen.

Som eneste Betingelse for denne Overdragelse stilles den Forpligtelse til Foreningen, at Bogladeprisen aldrig maa nedsættes under den nugjældende.

Sluttelig tillader jeg mig at udtale Ønsket om, at indtil Udgivelsen af en fuldstændig Møntbeskrivelse kan finde Sted, de aarlige Indtægter ved Salget anvendes til Udgivelsen af numismatiske Arbeider efter Foreningens nærmere Bestemmelse, saaledes exempelviis til den saa vel begyndte Udgivelse af »Danske Medailler, Jetons m.m. fra 1789 til Nutiden«.

Frederiksberg den 15de September 1890.

Med Høiagtelse
ærbødigst
Jørgensen

Bilag 2

Frederiksberg, januar 1901

General C. T. Jørgensens indledning til hans samlinger til dansk numismatik og mønthistorie 1448-1900.

Manuskript i Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, Nationalmuseet

Det Kongelige Mønt- og Medaillekabinet!
I indledningen til min »Beskrivelse over danske Mønter 1448-1888« udtalte jeg, at Udgivelsen af en ny og fuldstændig Møntbeskrivelse med tilhørende Mønthistorie maatte være en Opgave for danske Numismatikere, men at det ønskede Maal ansaaes uopnaaeligt i en nær Fremtid.

Efter Udgivelsen af min Møntbeskrivelse har jeg fremdeles syslet med dansk Numismatik, og er jeg derved kommen til den Overbevisning, at det vil kræve endnu længere Tid at naae Maalet, end jeg antog i Aaret 1888,

– fordi det udfordrede Arbeide er langt besværligere og omfangsrigere, end dengang antaget,

– fordi Kabinettets Embedsmænd, der med stor Dygtighed og levende Interesse varetage deres Tjeneste i Kabinettet, ere for faatallige og optagne af anden dem paahvilende Tjeneste, saa de ikke kunne anvende deres hele Tid og Arbeide i den danske Numismatiks Tjeneste, og

– fordi der kun undtagelsesviis vil findes en Møntsamler, der har den nødvendige Tid til Raadighed, og som samtidigt dermed har den fornødne Interesse for dansk Numismatik.

Paa Grund af min fremrykkede Alder venter jeg endnu kun i kort Tid at kunne fortsætte det mig kjært blevne Arbeide som en ringe Begyndelse henimod en Deel af Maalet, og beder jeg derfor Det Kongelige Mønt- og Medaillekabinet om velvilligst at ville modtage som Gave det af mig udførte Arbeide, bestaaende – foruden af denne Indledning – af 12 Hefter for Tiden fra 1448 til 1900, hvortil føies 3 Hefter med Kildeuddrag.

Mit Arbeide er meget langtfra at være feilfrit og fuldstændigt, som det vil fremgaae af det senere Siderne 131-32 anførte[1]. Det bedes kun

1. Her findes under overskriften »Til den kommende Forfatter« nogle almene – i øvrigt også i dag gyldige – betragtninger over arbejde med kilder, både i trykt form og som arkivalier.

betragtet som en nogenlunde ordnet Sammenstilling af hvad de mig bekendte og benyttede Kilder indeholde og som en forhaabentlig ikke uvæsentlig Hjælp for dem, der føle Lyst og Kald til at fortsætte det.

Frederiksberg i Januar 1901.

Jørgensen

Bilag 3

København, 5.maj 1906

Numismatisk Forening v. formanden L.Bramsen til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. Maskinskrevet brev med maskinskrevet brevhovede. Rigsarkivet. Cultusministeriets 3.ekspeditionskontor j.nr.361/06 [vedrører ønsket om reformer på Den kgl. Mønt- og Medaillesamling]

Til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.
Numismatisk Forening henvender sig hermed til det høje Ministerium med Anmodning om, at dette vil foranledige Indførelsen af væsentlige Reformer i den Kgl. Mønt- og Medaillesamlings nugældende Forhold.

Disse have i Marts Maaned d.A. været drøftet paa to efter hinanden følgende Møder i Foreningen og der har hos Medlemmerne været Enstemmighed om, at den bestaaende Ordning ikke er betryggende for Samlingen selv og utilfredsstillende for Studerende og Samlere.

Hvad Samlingens *Sikkerhed* angaar, er det tilstrækkeligt at anføre, at der langt fra foreligger nogen fuldstændig Fortegnelse (Katalog) over dens Bestanddele. Dette er saare betænkeligt, fordi det er ensbetydende med, at endog meget sjeldne Stykker i mange af Serierne ville kunne borttages, uden at det bagefter kan konstateres, at de overhovedet have været der.

Møntkabinettets Protokoller vise, at mange Stykker i tidligere Tid ere bortstjaalne[1]; men dengang har der altsaa været Midler til at fastslaa Tyverier; nu kunne derimod saadanne finde Sted, uden at de endog blive bemærkede.

1. Der tænkes formentlig på tyveriet 1806, se G.Galster i *Numismatisk Forenings Medlemsblad*, bd.10, 1927, s.175-177, se også s.21.

Der foreligger for den *hele* Samlings Vedkommende kun *Optællinger* af hvilke en enkelt for mange Aar siden til Oplysning for Lovgivningsmagten blev forsynet med en summarisk Værdiansættelse i Henhold til denne Optælling, der angiver Stykketal i de forskellige Metaller (Guld, Sølv, Kobber osv.)[2]. Man behøver ikke at være Fagmand, for at forstaa, at en saadan Optælling med eller uden Vurdering er ganske betydningsløs, eftersom den aldeles ikke kan bruges som Kontrol mod Borttagelser og Ombytninger, Stykkerne tælles jo kun, men betegnes ikke nærmere. Det maa i denne Henseende være tilstrækkeligt at gøre Opmærksom paa, at en Mønt kan være 50 Gange saa meget værd, som en ganske lignende Mønt af samme Størrelse og Metal, der bærer et andet Aarstal eller blot ved et enkelt eller enkelte Bogstaver er forskellig fra hin.

Og i vore Dage, hvor der, i Modsætning til svundne Aarhundreder, ikke blot vides nøje Besked om alle sjeldne Stykker og foretages ivrige Undersøgelser af, hvor de findes, men hvor der ogsaa for Sjeldenhederne findes Samlere, der ere villige til at betale næsten hvilkensomhelst Pris, er det af Vigtighed, ikke blot, at der Intet kan borttages, men at ej heller nogen Ombytning kan finde Sted, uden at det kan konstateres.

Vor danske, i Aarhundreder forøgede, Mønt- og Medaillesamling indeholder mange saa at sige ubetalelige Stykker, og Samlingens Værdi maa ansættes til flere Gange den Sum, som man i sin Tid vurderede den til, der i det Væsentlige maa betegnes som dens daværende *Metalværdi*, hvilken aldeles ikke afgiver nogen Maalestok for Værdien.

At det ogsaa for Studerende og Samlere, saavelsom for Kabinettets Embedsmænd, er af største Betydning, at der findes et Katalog er saa indlysende, at vi ikke behøve nærmere at paavise, hvor beklageligt det er, at det ikke findes; Tilstanden er derved paa det numismatiske Omraade den samme, som den vilde være paa det bibliografiske, hvis der f.Ex. paa vort Kgl. Bibliothek ikke fandtes nogen Bogfortegnelse.

Et andet Punkt af Vigtighed, som trænger til Reform, er Behandlingen af Fund og af Samlingens Doubletter.

Ifølge gældende Lov skulle jo alle Jordfund afgives til Kabinettet som Danefæ mod en Godtgørelse, og overmaade meget er ad den Vej kommet til den Kgl. Samling, hvad der er yderst glædeligt.

Men *Offentligheden* kommer ikke til Kundskab om, hvad der saaledes

2. Der tænkes muligvis på en liste fra 1848, se G. Galster, Skal Det kgl. Myntcabinet indsmeltes til krigens førelse 1848, *NNUM* 1967, s. 189-195.

fremkommer; ej heller bortsælges de derved fremkomne Doubletter ved offentlig Auktion hertillands som i andre Lande. Fundene henlægges for Middelalderens Vedkommende efter Reglen i deres Helhed med den Følge, at Studerende og Samlere forblive i Uvidenhed om, hvad de indeholde. Hvad der een Gang er anset som sjeldent – det vil sige forekommende i nogle faa, kendte Exemplarer – bevarer denne Karakter, selv om der senere maatte være fundet et større Antal Exemplarer deraf, hvilket bringer stor Usikkerhed saavel videnskabeligt som for Samlere, hvorhos disse sidste ere udsatte for, i god Tro, til høje Priser, at erhverve sig Mønter som sjeldne, uagtet de paa Grund af de gjorte, ubekendte, Fund ingenlunde er det. –

Som tredie Hovedpunkt er Foreningen nødsaget til at anke over, at den Kgl. Samlings Inspektør[3] fra en Tid, som ligger forud for hans Ansættelse, er Ejer af den – vistnok – største private Samling af danske Mønter fra Middelalderen, og at han samtidig er knyttet til en anden, her i Landet beroende, numismatisk Samling[4], for hvilken han som Følge deraf gør Indkøb, en Samling, der imidlertid ikke er tilgængelig for Offentligheden.

Det er ikke vor Mening at ville antyde, at der fra den paagældende Embedsmands og fortjente Videnskabsmands Side skulde finde noget Sted, som ikke kunde taale Dagens Lys. Men det er vor Mening, at ingen Statsembedsmand (eller en saadans nærmere Paarørende) maa samle eller eje Samling af samme Slags som det Musæum, hvortil han er knyttet, ej heller være beskæftiget med Køb eller Salg for andre Samlinger eller for Andre end for Statens. Det er her for os ikke noget Spørgsmaal om Personer, men af *principiel* Beskaffenhed. For en Embedsmand ved vore Musæer bør *Statens* Samling være som om det var hans egen i den Forstand, at *den* maa have hans Interesse og hans Tanker fuldtud og ingen anden Samling. Enhver Indrømmelse i modsat Retning medfører Farer, Fristelser og Misbrug og i allerbedste Fald, en falsk Stilling for den Paagældende i mange Forhold.

Vor Forening, for hvis Medlemmer den Kgl. Samling staar som et Klenodie, der under forskellige, let tænkelige, Forhold, fra at være utilstrækkeligt bevogtet – som udviklet – kan gaa over til at henligge ganske værgeløs, har anset det som sin Pligt at rette denne Henvendelse

3. P. Hauberg.
4. Bille-Brahes samling på Hvedholm (grevskabet Brahesminde), jfr. s. 72.

til Ministeriet med Anmodning om, at det vil optage Sagen til den alvorlige Overvejelse, som den har Krav paa.

Forsaavidt det høje Ministerium maatte ønske positive Forslag fra os til Afhjælpning af de paapegede Mangler, ere vi ganske villige til at fremsende saadanne. Vi vilde da samtidig faa Lejlighed til at foreslaa Forandringer paa andre Punkter, som vi her ikke skulle komme ind paa, da de ikke ere af saa vidtrækkende Betydning, som de af os fremhævede.

Vi finde endnu Anledning til at udtale, at vi med Flid have undgaaet at inddrage Offentligheden i Sagen, og at vi fremdeles agte at gøre det, i Forventning om, at Ministeriet vil tilkendegive os, at det er sindet, snarest muligt at tage sig alvorligt af Sagen paa den nu af os dertil givne Foranledning.

Kjøbenhavn d. 5te Mai 1906.

Numismatisk Forening.
L. Bramsen
Formand
(sign.)

Med stempel: [indgået] 7.5.1906

Bilag 4

Interview i Morgenbladet, Oslo, 25. februar 1938, med Georg Galster og Paul Proschowsky, København, samt Hans Holst, Oslo, i anledning af unionsmødet på Trollvasstua, 20.-21. februar 1938. Uddrag af artikel skrevet under mærket RTC. (Udklip i Foreningens arkiv).

[RTC gikk] her om dagen ... op i Universitetets Myntkabinett, hvor to danske, internasjonalt navngjetne numismatikere satt inne hos kabinettets bestyrer, dr. Hans Holst. Den ene av de to var bestyreren av det danske myntkabinett, inspektør Georg Galster. Den annen var næstformannen i Dansk numismatisk Forening og en av de mest fremtredende nordiske privatsamlere av greske og romerske mynter, ingeniør Paul Proschowsky. ...

Det vi vil ha greie på, er et og annet om det numismatiske møte, som i denne uke er holdt her i Oslo. Dessuten vil vi vite en del om Nordisk numismatisk årsskrift, som nylig foreligger med sin annen årgang, et

innholds-sterkt bind, som forteller utrolig meget om nordisk fortid. Tilfeldigvis blir det nu årsskriftet vi først kommer til å nevne, og som rimelig kan være blir det dets redaktør, inspektør Galster, som svarer:

– Den første spire til Nordisk numismatisk årsskrift er å føre tilbake til historikerkongressen i Oslo i 1928. Den svenske numismatiske forenings formann, dr. Walstedt slog overfor dr. Holst og mig på om ikke tiden nu burde være inne til start av et slikt årsskrift. De der borte i Sverige hadde arvet en hel bunke penger og vi trodde at det kanskje var svenskenes mening å benytte dem til en så fortreffelig opgave eller i et hvert fall ta det første skritt.

– Tok de det?

– Der blev en hel del skrivning frem og tilbake. Så kom sommeren 1936.

– Var der ingen ting skjedd i mellemtiden?

– Å en mengde. Den numismatiske union var blitt dannet og den vil sikkerlig komme til å vare lenger enn nogen av de tidligere nordiske unioner! Unionen eller for å ta dens officielle navn, Nordisk numismatisk Union, blev dannet i Kjøbenhavn den 27. november 1935. Den består av de fem nordiske numismatiske foreninger, en for hvert av de nordiske land Island undtatt, når der allikevel er fem kommer det av, at Skåne har sin. Med i unionen er også de fire centrale myntkabinetter ... Det blev besluttet at unionen skulle utgi dels et månedlig medlemsblad og dels årsskriftet. Våren 1936 blev redaksjonen av månedsbladet overdratt til formannen for Norsk Numismatisk Forening, statsgeolog Rolf Falck-Muus.

Nu kommer vi omsider til sommeren 1936. Da er vi en del numismatikere fra Norge, Sverige og Danmark sammen i London. Dit var vi kommet til den store internasjonale numismatiske kongress, som blev holdt i forbindelse med hundreårsfesten i The Royal Numismatic Society, verdens eldste numismatiske selskap. Hvilke vi? spør De! Jo det var dr. Holst fra Norge, antikvar, dr. Thordeman fra Sverige, altså chefen for Kungliga Myntkabinettet i Stockholm, og hans næstkommanderende, licenciat N. L. Rasmusson, den bekjente svenske medaljør Erik Lindberg. Fra Danmark hadde vi kontorchef Martin Petersen, formann for Den numismatiske Forening i Kjøbenhavn, dr. Axel Wahlstedt[1] og flere. Der traff vi de eldste og endelige avtaler for utgivelsen av årsskriftet.

1. Misforståelse fra intervieweren; dr. Wahlstedt var svensk.

Her bryter dr. Holst av og sier, at inspektør Galster var selvskreven som årsskriftets hovedredaktør [hvilket begrundes med internationale udmærkelser].

– Nå, nå, så sagte, sier inspektør Galster, dette blev nu svært til begrunnelse: Det var nu ikke så selvsagt at jeg skulde bli årsskriftets redaktør, i et hvert fall ikke før redaksjonen av det ble bestemt å skulle bli i Danmark til en begynnelse. For å gå på omgang fra land til land i treårige perioder.

Da første periode falt på oss i Danmark, ble det altså mig, som kom til å redigere de første årgangene. Der er som De kanskje vet utkommet to, for 1936 og 1937, siste årgang av årsskriftet som kommer til å foreligge under min hovedredaksjon kommer i desember 1938.

– Og så?

– Egentlig skulde hvervet da ha gått over til Norge, til dr. Holst. Men han har andre presserende ting å holde på med for de nærmeste tre år og så er hovedredaksjonen gått over til Stockholm. Det blir antikvar Bengt Thordeman og licenciat N. L. Rasmusson som kommer til å overta den. Til Oslo vil årsskriftet komme den 1. januar 1942. Da er det dr. Holsts tur.

– Er det tillatt å spørre om hvorledes De kan ordne med finansieringen av dette årlig tilbakevendende verk som det må koste så mange anstrengelser å få istand?

– Det finansieres av den danske, den skånske og den svenske forening. Det har hittil været sådan at dr. Holst har gjort det muligt for den norske numismatiske forening å være med.

Her rører vi visst ved noget. For der blir en liten pause med adskillig innholdsrikdom. Så sier hr. Galster i fortsettelse:

– Den norske forening vilde ellers ikke ha kunnet være med i fullt omfang.

Det blir en ny liten pause og nu sier ingeniør Proschowsky:

– Vi håber at den norske numismatiske forening vil bli i stand til å delta på fullt like vilkår.

Dr. Holst sier ingenting. Diskret forlater jeg det finansielle og går over til betydningen: Hvad den kan være av en slik publikasjon. I og for sig burde det jo være oss utenfor, som påviste betydningen; men,

– Nordisk numismatisk årsskrift viser, gjenoptar inspektør Galster tråden, det felles-nordiske ansikt utover mot Europa på dette område. Derfor har vi da også til glede for de utenlandske lesere et sammendrag

på et av de store sprog. Tysk. Hovedregelen er at det skal skrives på et av de skandinaviske sprog med resymeer på et av de store sprogene. Det skal være et oplysningsskrift innen Norden og kunne leses av ikke bare spesialister, men av almindelig dannede mennesker. Så har vi i slutten av hvert bind en beretning for hvert av myntkabinettene om hvad der er skjedd i det forløpne år. Og, hvad der er like viktig, en beretning fra myntinnretninger over utpregningene.

...

Efter å ha fått slått fast at interessen for numismatikk er påfallende voksende ikke bare i Norge, ... men i hele Norden, går vi over til å forhøre oss om det numismatiske møte som nettop har været holdt. Møtets sekretær var ingeniør Proschowsky og nu retter vi våre spørsmål til ham. Ingeniøren svarer, at

– Formålene med møtet var å drøfte resultatene av den nordiske numismatiske union i den tiden den har eksistert og klarlegge rettningslinjene for de kommende år ut fra de vunne erfaringer. Det er ellers et ualmindelig fredelig møte vi har hatt og man var enig om praktisk talt alle spørsmål som stod på dagsordenen.

Hvem som deltok? De selvskrevne representanter fra hvert av unionens land med undtagelse av Finland som dessverre ikke hadde anledning til å sende nogen. Og de selvskrevne det er lederne av myntkabinettene i Oslo, Stockholm og Kjøbenhavn. Dernæst en representant for de foreningsvalgte unionsstyremedlemmer fra hvert av landene, Finland fremdeles undtatt. Dirigenten for møtet var dr. Holst. Foruten årsskriftsspørsmålet behandledes redaksjonsforholdene ved medlemsbladet. De blev fastlagt for de kommende tre år. Efter et par avsluttende hefter fra den norske hovedredaksjon går redaksjonen fra våren av for de næste tre år over til Kjøbenhavn, hvilket vil si at statsgeolog Falck-Muus blir avløst av formannen i Numismatisk Forening i Kjøbenhavn, kontorchef Martin Petersen.

– Betyr dette forandring i de redaksjonelle retningslinjer?

– Ingen andre enn dem som er betinget av vedkommende land, hvert land setter jo sitt særgrep på medlemsbladet. Det er inspektør Galster som sier det. Og han svarer også da jeg spør ham om retningslinjene som er blitt vedtatt for selve unionen:

– Unionen skal fremme både de videnskapelige interesser i forbindelse med nordisk numismatikk og – ja hvad skal vi si ...

– Og, legger ingeniør Proschowsky inn, de interskandinaviske sam-

lerinteresser idet medlemsbladet i motsetning til årsskriftet spesielt varetar samlernes tarv.

... [Derefter tales om de nordiske møntkabinetters særpræg]

Vi kan ikke nekte oss et absolutt siste spørsmål og det er såre naturlig at vi stiller det til den store privatsamler, ingeniør Proschowsky:

– Har De under disse dager i Oslo været istand til å motta noget inntrykk av samlerstandarden i Norge?

– Det har under mitt Oslo-ophold gledet mig å kunne konstatere en stadig stigende interesse for både nasjonal og fremmed mynt, likesom det har gledet mig å se de overordentlig klokt anlagte, instruktive utlegninger i kabinettet. Jeg kan ikke noksom opfordre norske samlere til å benytte sig av de rike skatter, som man finner i Universitetets Myntkabinet og til å dra nytte av den videnskapelige bistand, jeg vet det alltid redebont står til hjelp med. For gold samlermani uten fantasi, skal jeg si Dem, det er ikke noget annet enn tvilsomt tidsfordriv. Men samtidig vet jeg, at jeg for min part i alfall vanskelig kan tolke de verdier som er kommet til mig ved ærlig fordypning i mitt område. Dette sier jeg på tross av at min utdannelse ligger på helt andre felter.

Bilag 5

Dalby, ved Kolding, 10.febr.1947
Lærer I.L. Toftgaard Hansen
til Martin Petersen
opponerer mod Martin Petersens begreber om samleretik

(Foreningens arkiv)

Kære Hr. M. Petersen!
Tak for Deres Brev! Om Møntpriserne bliver vi næppe nogensinde enige, og det er min Tro – og mit Haab – at de nuværende vil holde sig og maaske gaa fremad, fordi de er en ganske naturlig Reaktion mod det latterlig lave Niveau, de hidtil har staaet paa.

Ikke mindst glæder det mig, at Provinsen synes at gaa i Spidsen m.H.t. en øget Interesse for Numismatikken og en retfærdigere Vurdering af Mønters Værdi. Det er ganske absurd, at f.E. en smuk Christian IV Specie 1609 el. 10, hvoraf der kun findes faa Ekspl., ikke skulde være mere værd end f.Eks. et 2 R.B.S. Mærke, der findes i Hundreder af Samlinger, i enkelte ligefrem en gros.

Da det særlig er fra København, man beklager sig over de høje Møntpriser, kan jeg ikke lade være at spørge, hvorfor man mener, det skulde være i Numismatikens Interesse at holde Priserne nede.

Jeg har selv været med til at erhverve mange dejlige Ting til de gamle billige Priser og var en Tid ved at stejle over de nye; men jeg er efterhaanden kommen til det Synspunkt, at de er langt bedre Udtryk for Mønternes Værdi, end de gl. Priser var det. Hvorfor skulde dog ogsaa Møntprisen være det eneste stabile, medens alle andre gaar til Vejrs.

Endelig maa jeg have Lov til at gøre et Par Bemærkninger til Deres Udtalelser om Samlere. Hvis den Mand, der køber en Mønt for at sælge den igen, ikke kan kaldes Samler, som De skriver, maa jeg jo desværre renoncere paa at høre til de udvalgtes Kreds, altsaa være en Slags Paria; men i Modsætning til Dem tror jeg, at der findes mange af disse »Pseudosamlere« indenfor Foreningen.

Det har dog hidtil været en ærlig Sag at »lave en Forretning« uden at skulle frakendes Samlernavnet. Det kunde interessere mig meget at høre f.E. Hr. Proschowskys Mening ang. dette Spørgsmaal!!

Han har nemlig købt de fleste af de Mønter, jeg i Aarenes Løb har købt i Udlandet; men, saavidt jeg ved, er det kun meget faa af dem, der er bleven bevaret i hans Samling. Udover græske Mønter – som ogsaa Nationalmuseet har faaet nogle af – er det ikke meget, jeg har erhvervet med Videresalg for Øje. Naar jeg af og til har skilt mig ved Partier og enkelte meget dyre Ting, er det, fordi jeg ganske simpelt har trængt til Pengene – det har ingen Fornøjelse været at se f.Eks. Hanses Guldgylden, Wilckes Husumdaler, Fr. III Dobb. specie Bremen, 5 dobb. Dukat 1704 o.m.fl. forsvinde fra Samlingen. Alle disse Mønter har jeg forøvrigt købt i Udlandet, hvor de maaske uden min »Handlervirksomhed« var bleven liggende – jeg er nærmest stolt over, at de er havnet i Danmark igen; men saadan kan man jo se forskelligt paa Sagen.

Hvis jeg ikke regnede mig som Samler, havde jeg næppe for et Aar siden i Foreningen købt nogle græske Mønter, af hvilke en – endda ikke særlig pæn – kostede ca. 20 Gange mere end i gl. Dage og sikkert aldrig vil indbringe mere end højst Halvparten af, hvad jeg gav for den.

Hvad jeg udover græske Mønter har solgt af udenlandske er ganske forsvindende, de fleste solgte i N.F. for et Par Aar siden.

Med venlig Hilsen Deres hengivne I. L. Toftgaard Hansen

Bilag 6

Stockholm, den 17. november 1953.

Formanden for Svenska Numismatiska Föreningen, Torgny Lindgren til Martin Petersen om sin nordiske indstilling.

(Foreningens arkiv)

Herr Kontorchef Martin Petersen,
Köpenhamn.

Käre Martin Petersen,

Till styrelsens officiella skrivelse skulle jag gärna vilja foga några rent personliga rader till Dig.

Jag är ytterst ledsen över att allt icke går friktionsfritt mellan oss. Det är ingen överdrift, om jag säger, att det bereder mig verklig sorg.

För mig är Norden en levande realitet. Jeg har upplevat det rent følelsesmæssig många gånger, när jag återvänt från mina långa resor i Södern. Det är allaredan i Padborg, som jeg känt, att jag kommit hem. Jag har icke behövt vänta till Malmö för att få denna känsla.

Även som numismatiker har jag sökt ådagalägga mitt nordiska sinnelag. Du erinrar Dig måhända, att jag under en för Danmark svår tid framskaffade och skänkte Eder många exemplar av förteckningen över riksbankens sedelsamling. Det var förvisso ingenting märkvärdigt, men jag gjorde det för att demonstrera min pro-danska inställning.

Jag har också försökt skriva »nordiskt« i Medlemsbladet. Jag har skrivit om märkliga utdelningar av svenska belöningsmedaljer till danskar. Jeg håller för närvarande på med en uppsats för Årsskriften, där jag bland annat behandlar en av klenoderna i Den Kongelige Mønt- og Medaillesamling, nämligen Adam Oehlenschlägers exemplar av den svenska medaljen *Memoriae pignus*. Jag har låtit fotografera alla svenska belöningsmedaljer i Bruuns samling på Frederiksborg, och jag hade tänkt att efterhand behandla dem i Medlemsbladet, i det att jeg trott, att det skulle hava interesserat de danska läsarna att veta, vilka fina saker i fråga om svenskt material, som Ni äger där.

Beklagligtvis var jag av en internationell bankkonferens i Paris förhin-

drad deltaga i det senaste unionsmötet i Oslo 1951, men min avsikt har varit att deltaga i unionsmötet i Helsingfors nästa år.

Jag har anfört dette för att Du skall förstå, att min uppriktiga och innerliga önskan är, att alla missförstånd mellan oss skola klaras upp. Jag vet också, att jag här talar för mina kamrater i styrelsen. Ingen av oss hyser den allra minsta önskan, att vår förening skall komma i åtnjutande av några speciella förmåner på de andra unionsmedlemmarnas bekostnad.

Med hjärtliga hälsninger

Din tillgivne
T. Lindgren
(sign.)

Bilag 7

København, den 12. december 1955.

Overinspektør for Den kgl. Mønt- og Medaillesamling Georg Galster til Nationalmuseets direktør, professor dr.phil. Johannes Brøndsted om Numismatisk Forenings mødelokale på Nationalmuseet

(Kopi i Otto Madsens samling vedr. udgivelsen af festskriftet til Galster, Coins and History. Foreningens arkiv)

Kære professor Brøndsted
Det var mig en ubehagelig overraskelse, da De for nylig meddelte mig, at De ikke vilde tillade Numismatisk Forening at benytte Oldskriftselskabets sal længere, end til møderne sluttede i maj førstkommende. Jeg har ikke kunnet bekvemme mig til at lade denne opsigelse gå videre til foreningens bestyrelse uden at have forsøgt en sidste udvej. Det vil nemlig være katastrofalt for foreningen, der siden Nationalmuseets ombygning har haft husly for deres møder her, idet det vil være ret umuligt at finde et centralt beliggende mødelokale, som kan rumme 50-70 mødedeltagere.

Foreningen har gennem årene vist Møntsamlingen og mig personlig så megen interesse og velvilje, at jeg føler mig forpligtet over for den. Jeg nødsages derfor til at gøre sagen til et »kabinetspørgsmål«. Mener De at måtte fastholde denne opsigelse, må jeg begære min afsked fra

udgangen af maj eller juni. Vil De vise Møntsamlingen, mig og Numismatisk Forening den imødekommenhed at trække opsigelsen tilbage, vil jeg derimod være villig til at fortsætte i embedet lidt endnu – så mange år kan der jo ikke være tale om.

Deres hengivne
Georg Galster
(sign.)

[Senere tilføjelse]
13. december:
Professor Brøndsted meddelte meget venligt, at han tog opsigelsen tilbage.

10. Dansk Numismatisk Forenings bestyrelse 1885-1985

Udarbejdet på grundlag af materiale fra
Orla Leis

27.11.1885-20.11.1886
Formand Carl Thorvald Jørgensen
Kasserer L. Bramsen

20.11.1886-20.11.1896
Formand Vilhelm Bergsøe
Kasserer L. Bramsen (-25.5.1894); J. W. Mørch
Viceformand J. W. Mørch (1891-25.5.1894); Carl Thorvald Jørgensen

20.11.1896-8.1.1898
Uden egentlig ledelse

8.1.1898-1914
Formand L. Bramsen (†20.6.1914)
Viceformand J. G. Guildal
Kasserer V. B. Poulsen

1914-14.2.1916
Formand J. G. Guildal
Kasserer V. B. Poulsen

14.2.1916-8.12.1924
Formand J. Wilcke [nedlagde sin post med udgangen af 1923]
Næstformand L. E. Bruun (-26.11.1921); H. H. Schou (-3.12.1923);
Fr. Christensen [reelt formand fra nytår 1924]
Kasserer H. Munck (-12.11.1918); Martin Petersen
Sekretær A. Clausen (-10.12.1917); Martin Petersen (-12.11.1918);
J. Heide (-19.11.1919); L. G. Güthler
Auktionsforvalter Fr. Christensen (11.12.1922-3.12.1923)
Provinsrepræsentant F. P. Ridiger (fra 11.12.1922)

8.12.1924-11.12.1935
Formand F. Christensen (†25.11.1935)
Næstformand P. Proschowsky (-27.11.1925); Martin Petersen
Kasserer Martin Petersen (-27.11.1925 og 29.11.1926-7.12.1927); I. Heide (27.11.1925-29.11.1926); H. H. Poulsen
Sekretær L. G. Güthler
Provinsrepræsentant F. P. Ridiger (-12.12.1928); I. Heide

11.12.1935-30.11.1955
Formand Martin Petersen (†15.5.1955)
Næstformand P. Proschowsky
Kasserer Otto Madsen
Sekretær C. Funck-Rasmussen (-21.11.1945); Arne Bartels Eriksen
Provinsrepræsentant H. H. Poulsen (-26.11.1947); Orla Leis

30.11.1955-6.12.1967
Formand Paul Proschowsky
Næstformand Aage Jørgensen (-8.12.1965); Otto Madsen
Kasserer Otto Madsen (-8.12.1965); Bent Andersen
Sekretær Arne Bartels (Eriksen) (-8.12.1965); Aage Jørgensen
Provinsrepræsentant Orla Leis
Uden portefølje Arne Kindt (fra 7.12.1966)

6.12.1967-10.12.1975
Formand Leo Hansen
Næstformand Helge Hallas Møller
Kasserer Bent Andersen
Sekretær Arne Kindt (-4.12.1968); Hanne Buchter Larsen (-9.12.1970); Bent Petersen
Provinsrepræsentant Orla Leis
Kontingentkasserer Arne Ramberg (Jensen) (fra 9.12.1970)
Uden portefølje Aage Jørgensen (†1970); Bent Petersen (fra 13.5.1970); Allan Kjærgaard Nielsen (fra 10.12.1974)

10.12.1975-
Formand Peter Hammerich
Næstformand Bent Andersen (-14.9.1977); Bent Petersen
Sekretær Bent Petersen
Kasserer Allan Kjærgaard Nielsen (-14.9.1977); Hans Nielsen (-3.12.1980); Peter Mouritsen
Provinsrepræsentant Orla Leis (-14.9.1977); Jerry Meyer (-15.8.1984); Willy H. Pedersen
Kontingentkasserer Arne Ramberg (-14.9.1977); Willy H. Pedersen (-15.8.1984); Jerry Meyer
Auktionsansvarlig Knud Erik Mortensen (14.9.1977-15.8.1984); Robert Ibsen Frandsen

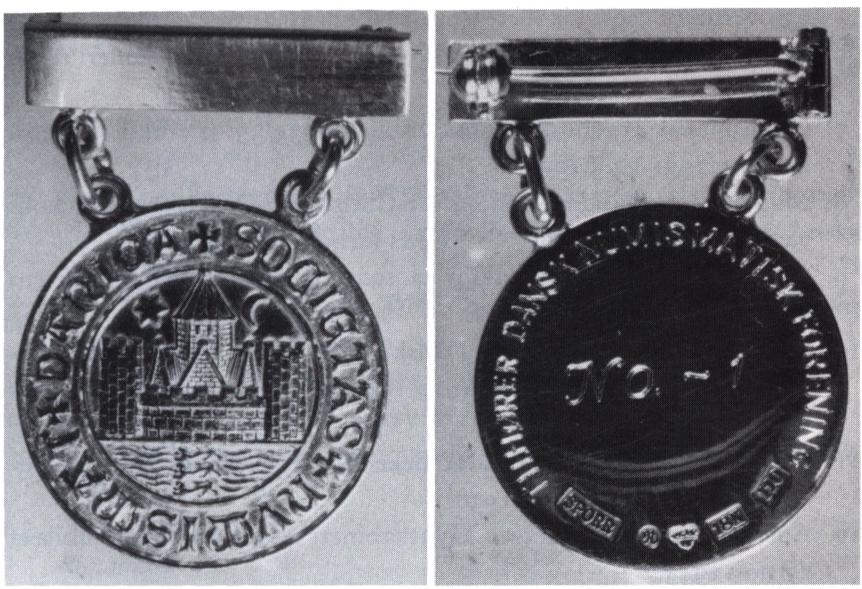

Fig. 42. *Ved udgivelsesfesten for værket Danmarks Officielle Pengesedler 23. november 1983 overraktes det første eksemplar af Dansk Numismatisk Forenings nyindstiftede guldemblem til fru Agnes Hansen, enke efter Leo Hansen. Emblemet er præget hos Sporrong i 10 nummererede eksemplarer. Der er den specielle regel, at det tilhører DNF, og følgelig kan det ikke gå i arv efter modtageren. Forstørrelse ca. 3:1.*
(Foto: Peter Flensborg)

Benyttede arkivalier

Dansk Numismatisk Forenings arkiv

1. Arkivmappe m. guldtryk »Den numismatiske Forening i Kjøbenhavn« (Div. regnskaber, breve etc. fra 1890 til 1916).
2. Indbundne folianter med hektograferede medlemsblade fra Møntsamlerforeningen 1908-1916. Rygtitel: J. Wilcke Møntsamlerforeningens Medlemsblad 1908-14 & 1914-16.
3. Numismatisk Forenings Forhandlingsprotokol 6.12.1943-20.3.1971.
4. Kopi af Dansk Numismatisk Forenings forhandlingsprotokol 24.3.1971-24.10.1984.
5. Pakke med Numismatisk Forenings regnskabsbilag 1914/15-1926/27 og Auktionsprotokoller 31.10.1916-28.10.1925.
6. Pakke med kassebilag 1927-1933 og to auktionsprotokoller 1926-1933.
7. Numismatisk Forenings regnskabsbilag 1934/35 og Auktionsprotokol 11.3.1931-22.5.1935.
8. Mappe med blandet indhold: Fr. Christensens arkiv vedr. Schous værk; Wilcke-sagen 1937; NNUMs forhold 1939-40.
9. Scrapbog med diverse udklip ca. 1924-ca. 1948 (Martin Petersens arkiv?).
10. To chartequer med påskrift: Dansk Numismatisk Forening. Korrespondance der bør gemmes. 1919-1949 og 1952-1964 (i det væsentlige fra Martin Petersens tid).
11. Martin Petersens arkiv vedr. Wilcke-sagen 1937 samt Nordisk Numismatisk Unions møde 1938.
12. Adresse fra Universitetets Myntkabinett i anledning af jubilæet 27. nov. 1945.
13. Pose med skilte til udstilling af gaver, modtaget af DNF i anledning af 75-års jubilæet 1960.
14. Scrapbog vedr. Axel Ernst 27.3.1891-19.5.1964 (afsluttet 1966). (Samlet af Alfrida Ernst).
15. Otto Madsens arkiv vedr. Festskrift til G. Galster, Coins and History 1959.
16. Otto Madsens arkiv. Billeder og artikler fra Numismatisk Forening. Wilckes optagelsesansøgning 1937.

17. Kuvert med diverse fotos, mærket jubilæumsfesten 1945, men med betydeligt mere omfattende indhold. Formodes samlet af Otto Madsen.
18. Lille arkiv m. billeder m.v., samlet af Otto Madsen og af denne overgivet til Bent Andersen.
19. Pakke med diverse sager til Foreningens arkiv. Leo Hansens formandsarkiv ca. 1971-ca. 1975. Incl. Dansk Møntsamlerunion. Desuden Unionsmødet Stockholm 1957 (Proschowsky).
20. Foreningspapirer (Foreningsregistret m.v.) Leo Hansens arkiv.
21. Skattevæsenet, ca. 1968. Leo Hansens arkiv.
22. Fototek. Samlet af Peter Hammerich.
23. Vedr. Schous værk. Peter Hammerichs samling af kopier fra Rigsarkivet (Undervisn. ministeriets 3. kontor, j. sag 2415/1930) Carlsbergfondet samt korrespondance fra 1970'erne om evt. genoptryk.
24. DNFs bestyrelse. Arkiv 1975-84 (tilh. Peter Hammerich).
25. Gæstebog benyttet ved provinseftersyn 1978.

Private samlinger

26. Orla Leis: Fortegnelser og Oplysninger over bestyrelsesmedlemmer i DNF fra 1885 til dato (ca. 1977). Portrætter og personalhistoriske oplysninger.
27. Orla Leis: Beskrivelse over DNFs bestyrelses sammensætning år for år fra 1885 til dato (1977).
28. Billedsamling tilhørende Peter Hammerich.
29. Billedsamling tilhørende Jerry Meyer.
30. Marcks eksemplarer af Bruuns og Bergsøes piecer 1896 (tilh. nu DNF).

Rigsarkivet

31. 3. Afdeling, Hærens Arkiv. (Se s. 8 og fig. 2a).
32. Cultusministeriets 3. expeditionskontor, j. nr. 361/1906. Numismatisk Forening og Den kgl. Mønt- og Medaillesamling.
33. Undervisningsministeriets 3. ekspeditionskontor 2415/1930. Schous værk.
34. Privatarkiv nr. 5368. Axel Ernsts arkiv. Folioregistrant over brevskrivere.

Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, Nationalmuseet

35. J.nr. 24/1896, 72/1897 og 90/1906 vedr. Møntsamlerforeningen.

Møntergården, Odense

36. Breve fra Vilh. Bergsøe til etatsråd Lotze og Sophus Michaëlis ca. 1886-ca. 1895, bl.a. vedr. Medailleværket (kopier i Den kgl. Mønt- og Medaillesamling).

Benyttet litteratur

P. Høeg Albrethsen, *Romerske mønter i Ny Carlsberg Glyptotek,* Kbhvn. 1982.

C.J. Becker, The Coinage of Harthacnut and Magnus the Good at Lund ca. 1040-ca. 1046, *Studies in Northern Coinages of the 11th Century,* Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab, *Historisk-filosofiske Skrifter,* bd. 9:4, Kbhvn. 1981, s. 119-174.

Kirsten Bendixen, *Abraham Lehns Indtægts- og Udgiftsbog 1718-1720,* Kbhvn. 1964, spec. s. 100-104.

Peter Berghaus, Sophus Andreas Bergsøe og Hermann Grote, *NNUM* 1961, s. 61-67.

Vilhelm Bergsøe, *Trankebarmønter (1644-1845) samt Mønter og Medailler vedr. den danske Handel paa Ostindien, China og Guinea (1657-1777),* Kbhvn. 1895.

Vilhelm Bergsøe, *Danske Medailler og Jetons fra 1789-1891,* Kbhvn. 1893; *Fortsættelse indtil Aaret 1893; Danske Medailler fra 1789-1892* [Tavleværket], Kbhvn. 1897.

Vilhelm Bergsøe, *Berigtigelser og Tillæg til Hr. Grosserer L.E. Bruuns Cirkulære til Den numismatiske Forening i Kbhvn.,* 1896, 8 s.

Wilhelm Bergsøe, *En literær Protest. Supplement til Hr. Mønthandler Kirchhoffs Medaillekatalog,* Kbhvn. 1900.

Bo Bramsen, *Ludvig Bramsen. Forsikringsnestor og socialpolitiker,* Kbhvn. 1968.

L.E. Bruun, *Til Medlemmerne af Numismatisk Forening i Kjøbenhavn,* Kbhvn. 1896. 7 s.

L.E. Bruuns Mønt- og Medaillesamling og L.E. Bruuns Gave til Den kongelige Mønt- og Medaillesamling, Kbhvn. 1928.

Axel Ernst, Dansk Numismatik ca. 1650-1800, *Numismatisk Forenings Medlemsblad,* bd. 10, 1926-1927, passim.

Advokat Axel Ernsts og frøken Alfrida Ernsts legat til fremme af numismatisk forskning i Danmark, *NNUM* 1970, s. 165-167.

Axel Ernst; fødselsdagshilsner med bibliografi samt nekrolog i *NNUM* 1951, s. 37-40; 1961, s. 57-58 [samt s. 59-106]; 1964; s. 109-113.

Georg Galster, Fra gamle dage i Numismatisk Forening, *numismatisk rapport* bd. 2, 1979, s. 15-28.

Georg Galster, Erindringer fra Universitetet og Nationalmuseet 1906 til ca. 1930, *Den kongelige Mønt- og Medaillesamling* (red. O. Mørkholm), Kbhvn. 1981, s. 165-207.

Erik Gamby [Person], Det nordiska samarbetet, *Numismatisk Forenings Medlemsblad,* bd. 14, 1935, s. 289-295.

Erik Gamby, Nordisk Numismatisk Union. Födslovåndarna, *NNUM* nr. 6, 1985, s. 119-125.

Leo Hansen, *Dansk Numismatisk Forening. Notat vedrørende tiden 1885-1975* (duplikeret 1975, 2 sider).

Holger Hede, Frederik Christensen, *Numismatisk Forenings Medlemsblad,* bd. 14, 1936, s. 353-355.

Holger Hede, Fødseldagshilsen med bibliografi, *NNUM* 1974, s. 1-4; nekrolog, 1984, s. 42-43.

Jørgen Steen Jensen, En sønderjysk møntsamler i 1700-tallet. *Numismatisk Forening for Nord- og Sydslesvig. Medlemsblad,* 17. årg., nr. 7, 1978, s. 1-2 og 7.

Det kgl. Mønt- og Medaillekabinet fra 1652 til 1832, *Den kongelige Mønt- og Medaillesamling 1781-1981* (red. O. Mørkhom). Kbhvn. 1981, s. 9-122.

Nekrolog over Georg Galster, bl.a. i *NNUM* 1983, s. 146-148 og *Historisk Tidsskrift,* bd. 84, 1984, s. 259-264.

C. T. Jørgensen, *Beskrivelse over danske Mønter 1448-1888,* Kbhvn. 1888.

Kristian Kristiansen & Lotte Hedeager, Bendstrup – en fyrstegrav fra den romerske jernalder, dens sociale og historiske miljø, *Kuml* 1981. *Årbog for Jysk arkæologisk Selskab,* s. 81-164.

Mário Gomes Marques, An interesting Forgery: The Round Visor Barbuda, *Problems of Medieval Coinage in the Iberian Area,* ed. M. G. Marques, Santarém, Portugal 1984, s. 341-349.

Møntsamlerforeningen af 1896 – Kjøbenhavn. *Love og Medlemsfortegnelse,* Kbhvn. 1898, 12 s.

Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad (forkortet *NNUM*), 1936-.

Numismatisk Forening i Kjøbenhavn. *Love* u. år [1905?], 4 s.

Numismatisk Forenings Medlemsblad bd. 1-14, 1916-1935.

numismatisk rapport, udg. af Dansk Numismatisk Forening, 1978-.

Gustav Philipsen, *Af min Urtegaard,* Kbhvn. 1923.

Poul M. Proschowsky, Numismatisk Forening i Kjøbenhavn 1885-27. november-1960, *NNUM* 1960, s. 169-180.

H. H. Schou, *Beskrivelse af danske og norske Mønter 1448-1814 og danske Mønter 1815-1923,* Kbhvn. 1926; anm. J. Wilcke, *Samleren,* 3. årg., nr. 8, 1926, s. 143-144; A. Ernst, *Numismatisk Forenings Medlemsblad,* bd. 10, s. 199–210. Se også H. Hjelholt i *Håndbog for danske Lokalhistorikere,* 1952-56, s. 422.

J. Wilcke: Numismatisk Forening 1885-1915, *Numismatisk Forenings Medlemsblad,* bd. 3, 1919, s. 73-98.

J. Wilcke, Grosserer L. E. Bruuns Doubletsamlinger af Mønter og Medailler, *Samleren,* 2. årg., 1925, s. 174-175.

Foreningens protektor

1985 Hans Kongelige Højhed Prins Henrik

Æresbevisninger

Liste ved Peter Hammerich

Foreningens æresmedlemmer

1886 museumsdirektør C. F. Herbst
1924 Fhv. administrerende inspektør ved Møntsamlingen, P. Hauberg
1926 direktør, cand. polyt. H. H. Schou
1960 fhv. overinspektør, fil. dr. Georg Galster
1964 overretssagfører, cand. jur. Holger Hede
1968 kontorchef Otto Madsen
1983 elect, civilingeniør Leo Hansen
1985 overinspektør Jørgen Steen Jensen

Foreningens korresponderende medlemmer

1928 bestyrer af Universitetets Myntkabinett dr. phil. Hans Holst, Oslo
1928 myntdirektör K. A. Wallroth, Stockholm
1933 redaktør Erwin Nöbbe, Flensborg
1934 riksantikvarie, fil. dr. Bengt Thordeman, Stockholm
1939 Försteantikvarie, fil. dr. Nils Ludvig Rasmusson, Stockholm
1951 overinspektør, mag. art. Niels Breitenstein
1951 sagfører, cand. jur. Axel Ernst
1962 overinspektør, dr. phil. Otto Mørkholm
1974 museidirektör, fil. lic. Lars O. Lagerqvist, Stockholm
1983 overinspektør Jørgen Steen Jensen
1983 mønthandler Peter Flensborg
1985 museumsinspektør Kirsten Bendixen
1985 museumsinspektør Anne Kromann
1985 professor, fil. dr. Brita Malmer, Stockholm
1985 intendent Pekka Sarvas, Helsingfors
1985 professor, dr. philos. Kolbjørn Skaare

Tildelt Holger Hede medaillen

1978 rigsantikvar, dr.phil. P.V.Glob
1978 medaillør Harald Salomon
1978 fhv. overinspektør, fil.dr. Georg Galster
1978 bankdirektör Allan Hansson, formand for Skånes Numismatiska Förening
1978 generalagent Per Lundgren, formand for Norsk Numismatisk Forening
1978 civilingeniør Leo Hansen
1980 overinspektør, dr.phil. Otto Mørkholm
1983 hovedkasserer Knud Billestrup, Danmarks Nationalbank
1985 professor, dr.phil. C.J.Becker
1985 museidirektör, fil.lic. Lars O.Lagerqvist
1985 rigsantikvar, dr.phil. Olaf Olsen
1985 civilingeniør Niels Nørregaard Rasmussen
1985 direktør O.P.Vendeltoft

Bærere af foreningens guldemblem

1983 fru Agnes Hansen, enke efter civilingeniør Leo Hansen
1984 civilingeniør Peter Hammerich
1985 antikvitetshandler Orla Leis

Tildelt foreningens æresmedaille

1985 gårdejer Olav J.Bonefeld
1985 grafisk designer Erik Ellegaard Frederiksen
1985 mønthandler Peter Flensborg
1985 statsautoriseret revisor John Gath
1985 direktør, cand.jur. Jørgen Hede
1985 mønthandler Johan Christian Holm
1985 overinspektør Jørgen Steen Jensen
1985 ejendomsmægler Allan Kjærgaard Nielsen
1985 antikvitetshandler Orla Leis
1985 civilingeniør Knud Erik Mortensen

1985 statsautoriseret revisor Hans Nielsen
1985 bankfuldmægtig Christoffer Petersen
1985 automobilforhandler Arne Ramberg
1985 redaktør Børge Rønne
1985 medaillør Harald Salomon
1985 arkivar Carl Siemsen

Udnævnelse til Foreningens protektor, æresmedlem og korresponderende medlem sker i henhold til generalforsamlingsbeslutning, øvrige tildelinger i henhold til bestyrelsesbeslutning.

Appendix

Ærespræsident til 100 års jubilæet

Hans Kongelige Højhed Prinsen

Æreskomité

Kulturminister Mimi Stilling Jakobsen
Rigsantikvar Olaf Olsen
Bankdirektør Tage Andersen
Formand for Den Danske Bankforening
Administrerende direktør, civiling. E.J.B. Christensen
Formand for Hafnia-Haand i Haand Fondet
landsretssagfører Esben Dragsted,
Formand for Egmont H. Petersens Fond
Direktør, cand. polit. Lars Eskesen, Formand for Danmarks Sparekasseforening
Advokat Niels Fisch-Thomsen
Formand for Advokatrådet
Statsautoriseret revisor John Gath, Formand for Foreningen af Statsautoriserede Revisorer
Direktør, cand. jur. Bent Møller Hansen H.D., Formand for Assurandør-Societetet
Hovedkasserer Max Harvøe
landsorganisationen i Danmark
Overinspektør Jørgen Steen Jensen
Den Kgl. Mønt- og Medaillesamling. Nationalmuseet
Grosserer Aage Rask-Pedersen
Formand for Grosserer-Societetet
Nationalbankdirektør, cand. oecon. Ole Thomasen
Danmarks Nationalbank
Direktør Nils Wilhjelm
Formand for Industrirådet

Sekretær
Statsautoriseret revisor Hans Nielsen. Tidligere kasserer i Dansk Numismatisk Forening

Hovedudvalg til 100 års jubilæet

Mønthandler Peter Flensborg
Statsautoriseret revisor John Gath
Overinspektør Jørgen Steen Jensen
Statsautoriseret revisor Hans Nielsen
Bestyrelsen for Dansk Numismatisk Forening

Arrangementer ved Foreningens 100 års jubilæum

Dansk Numismatisk Forenings æresmedaille
Til markering af foreningens 100 års jubilæum blev en æresmedaille indstiftet. Den tildeles personer, der har ydet foreningen og dens arbejde så store indsatser, at det retteligt bør belønnes. De første tildelinger fandt sted under jubilæet. Se medaillebeskrivelse, side 115.

Offentlig møntauktion
Jubilæumsfestlighederne indledtes d. 18. september 1985 med den første offentlige møntauktion, som foreningen har afholdt. Den talte 576 katalognumre og blev afholdt i Assurandørernes Hus, Amaliegade 10 i København. Foreningens formand Peter Hammerich havde søgt om og opnået en endags bevilling fra Justitsministeriet som auktionsleder.

Numismatisk symposium
Et numismatisk symposium, der indledtes med at H.K.H. Prins Henrik blev udnævnt til foreningens protektor og med tildeling af en række æresbevisninger, se side 106ff., fandt sted i dagene d. 19.-20. september i Oldskriftselskabets sal på Nationalmuseet.

Følgende foredrag blev holdt:
Rigsantikvar, dr.phil. Olaf Olsen: Nationalmuseet og amatørerne.
Dr.phil. Jan Zahle: Græske portrætmønter.
Kontorchef, cand.polit. P. Høeg Albrethsen: Romerske portrætmønter.
Antikvarie Inger Hammarberg og Gert Rispling: Grafiter: runer og tegn på kufiske mønter fundne i Sverige.
Museumsinspektør Kirsten Bendixen: Religiøse motiver på danske middelaldermønter.
Stud.mag. Keld Grinder-Hansen: Mønter og overtro.
Museumsbetjent Jerry Meyer: Danske privatmønter.
Museumsinspektør Anne Kromann: De store nye fund af romerske mønter fra Smørenge, Gudme og Illerup.
Direktør, cand.polit. K.G.Kaaber: Introduktion til nyordning af de vestdanske udmøntninger 1234-1336.

Museumsinspektør Finn Grandt Nielsen: Danske private pengesedler fra Napoleonskrigenes tid.
Mønthandler Peter Flensborg: Europæiske møntunioner i midten af 1800 tallet.
Afslutning ved overinspektør Jørgen Steen Jensen.

Festbanket
Om aftenen fredag d. 20. september afholdtes en aftenbanket i Restaurant Josty på Frederiksberg for en række indbudte gæster og medlemmer med pårørende.

Jubilæumsjetoner
Til festaftenen blev specielt fremstillet to jetoner, der den aften kunne bruges som værdimærke ved køb af »genstande«. Se medaillebeskrivelse, side 116f.

Den Kongelige Mønt- og Medaillesamling
Udstilling i anledning af jubilæet. Den anskuede Møntsamlingens samarbejde med og donationer fra amatørsamlere. Tre af foreningens medlemmer udstillede efter indbydelse dele af deres samlinger. Udstillingen anskueliggjorde således det årelange samarbejde mellem Møntsamlingen og amatørerne.

Nordisk Numismatisk Unions 50 års møde
21. september fandt Nordisk Numismatisk Unions 50 års unionsmøde sted på Frederiksberg Slot. Deltagerlisten var:

Organisation	D Deltager O Observatør
Finland	
Universitet	D Pekka Sarvas
	O Tuukka Talvio
NF i Finland	D Eero Helme
	D Nils J. Lindberg
	O Aimo Linkosalmi
	O Klaus Selinheimo
NF i Åbo	D Tom Bergroth
	D Håkon Sandström

Norge		
Universitet	D	Kolbjørn Skaare
	O	Jan H. Nordbø
NNF	D	Per Lundgren
	D	Sven Sønsteby
	O	Olav L. Sommer
	O	Sverre Y. Lerdahl
	O	Jan Olav Aamlid
Sverige		
Kungl Myntkab.	D	Lars O. Lagerqvist
	O	Tamás Sárkány
Num. Inst.	D	Brita Malmer
Svenska NF	D	Göran Bergenstråhle
	D	Frank Olrog
	O	Torbjörn Sundquist
	O	Bertel Tingström
Skånes NF	D	Allan Hansson
	D	Pär Arnfalk
	O	Sten Anders Ivarsson
	O	Sven Ingemar Pernryd
	O	Bengt Opitz
	O	Reinhold Borg
	O	Ragnar Olsson
Danmark		
KMMS	D	Jørgen Steen Jensen
NNUM	D	Gert Posselt
DNF	D	Peter Hammerich
	D	Bent Petersen
	O	Robert Ibsen Frandsen
	O	Jerry Meyer
	O	Willy H. Pedersen
Unionsfonden	D	Peter Mouritzen
Sekretær	O	Annelis Thygesen
Island	O	

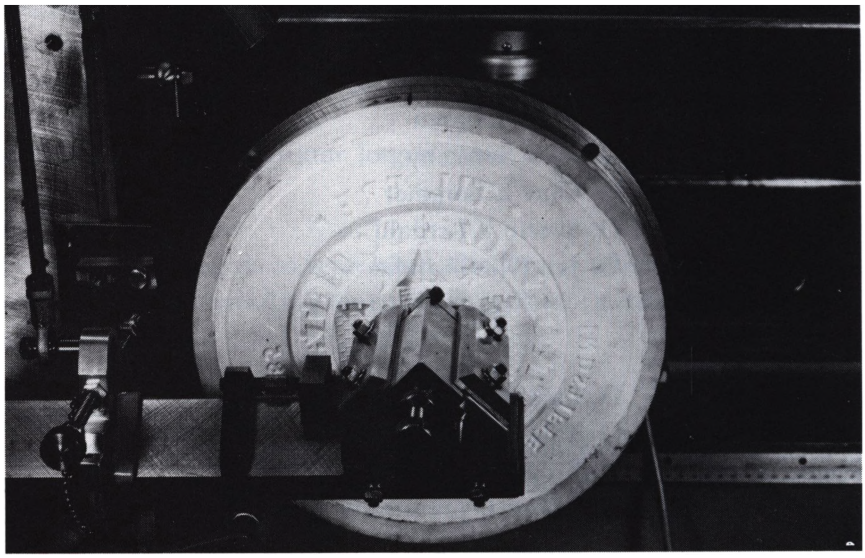

Fig. 43. *Reversen til Foreningens æresmedaille (negativ model) i Den Kongelige Mønts reduktionsmaskine under fræsning af stempel.*

Unionsmedaille

I anledning af 50 året for Unionens bestånen er der præget en jubilæumsmedaille. Se medaillebeskrivelse, side 117f.

Ekskursion for deltagere i unionsmødet

Jubilæumsarrangementerne afsluttedes søndag d. 22. september med en ekskursion for deltagerne i Unionsmødet. Man beså Rosenborg Slot og kørte derfra i bus til Roskilde, hvor Domkirken og Vikingeskibsmuseet blev besøgt.

Medaillebeskrivelse

Æresmedaille

Avers	Stiliseret træ, en ær (løn, ahorn). Om stammen »FEJREST I SKOVEN«. Under træets stamme kunstnerens logo. Motivet beror på ordspillet i Peder Syvs ordsprog: Æren er det fejreste træ i skoven. Det har sin oprindelige betydning med træet ær, men er efterhånden gået over til at bruges om begrebet ære.
Revers	Ydre indskrift for oven: »TIL ÆRE«. Rundgående: »INDSTIFTET I IOO ÅRET 1885-1985« Indre indskrift rundgående: »SOCIETAS NUMISMATICA DANICA«. Centermotiv: Foreningens bomærke.
Idé og udførelse	Grafisk designer Erik Ellegaard Frederiksen, IDD.
Model, stempler og prægning	Den Kongelige Mønt
Metal	999‰ sølv.
Diameter	55 mm
Vægt	g
Oplag	1985: 50 stk.
Anvendelse	Gives til personer, der har ydet Dansk Numismatisk Forening væsentlige tjenester. Kan ikke købes.
Rand-indskrift	Modtagerens navn og modtagelsesdato.

Avers 1

Revers

Avers 2

Jetons til Dansk Numismatisk Forenings jubilæumsbanket

Avers 1	Omskrift: DANSK NUMISMATISK FORENING★ MØNTSAMLERFORENINGEN★
	Indenfor for neden: Stiftet 27.November 1885
	Center: i skjold: 1885 1985
Avers 2	NUMISMATISK FORENING★ MØNTSAMLER-FORENINGEN★
	Indenfor for oven: i Kjøbenhavn
	for neden: af 1896
	Center: FORENET 1916, 3 8-takkede stjerner
Revers	Omskrift: Værdimærke★ GYLDIG FOR ÉN GEN-STAND★
	Center: 20.September 1985★
Idé	Jerry Meyer
Udførelse	tegner ved Danmarks Nationalbank Johan Alkær
model, stempler og prægning	Danmarks Nationalbank og Den Kongelige Mønt
Metal og oplag	50 stk. med Avers 1 af 999‰ sølv
	500 stk. med Avers 1 af messing (63% Cu, 37% Zn)
	500 stk. med Avers 1 af kobbernikkel (75% Cu, 25% Ni)
	50 stk. med Avers 2 af 999 ‰ sølv
	500 stk. med Avers 2 af messing
	500 stk. med Avers 2 af kobbernikkel
Vægt	sølv: 9,81 ± 9,06 g
	messing: 10,53 ± 0,05 g
	kobbernikkel: 11,07 ± 0,10 g

Anvendelse De 4 eksemplarer af messing og kobbernikkel gives til gæster ved festbanketten og kan indløses med drinks ved festen.
Restoplaget kan købes.
De 2 sølveksemplarer gives til medlemmer af æreskomitéen og andre, der har hjulpet ved tilrettelægningen af jubilæet. Kan ikke købes.

Nordisk Numismatisk Unions 50 års jubilæumsmedaille

Avers Fantasi over nordiske landskabsformer.
Vest-nord: vulkan (eldfjall), forrevne bjerge, jøkel, bræ.
Nord-øst: landskabet går over i blødere bjergformer.
Øst-syd: søer; skovklædte bakker.
Syd-vest: blødt morænelandskab med sund og øer.
I midten et hav.
For oven: MCMLXXXV
For neden: BARRY

Revers Ydre omskrift: DANMARK · FINLAND · ISLAND · NORGE · SVERIGE ·
Indre omskrift: NORDISK · NVMISMATISK · VNION · 1935 · 1985 ·

Idé Peter Hammerich

Udførelse billedhuggeren Barry Wilmont

Model, stempel og prægning	Den Kongelige Mønt og Danmarks Nationalbank
Metal	bronce (tombak) (85% Cu, 15% Zn)
Diameter	70 mm, afdrejet
Vægt	ca. 170 g
Oplag	100 stk.
Anvendelse	bestemmes af Unionens medlemmer. Kan købes.

Navneregister

Bestyrelsesmedlemmernes data angivet bl.a. efter Orla Leis' samlinger, se I og O. Dansk Numismatisk Forenings bestyrelse 1885-1985, side 97ff. Tal i kursiv henviser til afbildning.

Albrechtsen, P. Høeg, 111
Alkjær, Johan, 116
Andersen, Bent (1922-1983), assistent; kasserer 1965-75, næstformand 1975-77, 53, 60
Andreasen, H.J., *42*
Andersen, J. Oskar, 12, 16, 46, 65
Andersen, O., 12, 16, 63, *65*
Andersen, R.C., grosserer; medl. af bestyrelsen for Møntsamlerforeningen af 1896 -1898-, 63, *65*
Asmussen, Gustav, 56

Bagges bogtrykkeri, 13
Barnekow, A.C. (1869-1908), officer, kasserer i Møntsamlerforeningen af 1896 fra stiftelsen, 18f.
Bartels, Arne, se Eriksen, Arne Bartels
Bartholin, Th., 11
Bech, F.C., 12
Becker, C.J., 72, 107
Bendixen, Kirsten, 107, 111
Berghaus, Peter, 75
Bergqvist, John, *39, 43*
Bergsøe, Sophus, 11f., 68
Bergsøe, Vilhelm (1835-1911), dr. phil., zoolog og skønlitterær forfatter; formand for Møntsamlerforeningen i Kjøbenhavn/Den Numismatiske Forening i Kjøbenhavn 1886–1896, 11ff., *16*, 16ff., 68f., *69*
Bille-Brahes samling, 72, 86
Billestrup, Knud, 107
Bonefeld, Olav J., 107
Borré, Sven A., *55*
Brahesminde, 71
Bramsen, Bo, 69
Bramsen, Ludvig (1847-1914), gehejmeetatsråd, forsikringsdirektør; kasserer 1885-1895, formand 1898-1914, 12, 20, 23, 27, 30, 68ff., *70*, 79, 84ff.
Bramsen, Luis, 68
Breitenstein, Niels, *42*, 106
Bruun, L.E. (1852-1923), grosserer; næstformand 1916-1920, 12, 16f., 20, 23, 27, 29, 31, 71ff., *72*, 79, 93
Bruun Rasmussen, A., 52, 78
Brøndsted, Johannes, 94f.

Carlsbergfondet, 16, 34
Christensen, Anders, *42*
Christensen, Frederik (1866-1935), direktør; auktionsforvalter 1922-23, næstformand 1923-24, formand 1924-35, 28, 31f., 35, *38*, 38ff., 54, 79
Christensen, Nils, *42*
Christensen, Otto, ingeniør, direktør, *42*
Christensen, Otto, tegner, 78
Christian VI, 11
Christian X, 44
Christiansen, Mogens Hammargren, *55*

Clausen, Axel (død c. 1935), handelsfuldmægtig og kolonialhandler, senere mønthandler; sekretær i Møntsamlerforeningen af 1896 1909-10, næstformand 1912-16; sekretær 1916-17, 23, 29
Cumberland, hertugen af, 21

Dahlerup, Vilhelm, 27
Danneskiold-Samsøe, Chr., 11
Dansk Møntsamlerunion, 56f.
Devegge, Ole, 11
Dolley, Michael, 75
Dragsteds sølvsmedie, 19

Ellegaard Frederiksen, Erik, 4, 107, 115
Eriksen, Arne Bartels (1911-70), arkivbetjent; sekretær 1945-65, 37, 52, *52*
Ernst, Alfrida, 57, 75
Ernst, Axel (1891–1964), advokat; provinsrepræsentant for Møntsamlerforeningen af 1896, 1912-16, 9, 22f., 30f., 33f., 51, 57, 73ff., *75*, 77ff., 106
Ernst, Heinrich (1863-1932), skiferdækker; provinsrepræsentant for Møntsamlerforeningen af 1896, (1909)-12, 22f., 73
Ernst, Otto, 57
Ernsts Legat, 54, 57

Falck-Muus, Rolf, 36, 43f., 46, 88
Fischer, J.P., 31
Flensborg, Peter, *55*, 60f., 99, 106f., 112
Forsslund, A.Fr., *42*
Foss, Niels, 11
Frandsen, Robert Ibsen (f. 1928), ingeniør; auktionsansvarlig fra 1984, 99
Frederik III, 11
Friis, Bodil (f. Schou), 21
Frost, H.H., 11
Funck-Rasmussen, C. (1883-1977), skibsinspektør; sekretær 1925-45, 36, 42, 46, *78*

Galster, Georg, 9, 21, 28, 30f., 35ff., *39*, *42*, 42ff., *46*, 50, 54, 71f., 74, 78f., *79*, 87ff., 94f., 106f.
Gamby (Person), Erik, 35f., *39*
Gath, John, 107
Geill, Christian, *39*, 65
Glob, P.V., 107
Glückstadt, Emil, 31
Grinder-Hansen, Keld, 111
Guildal, J. Goldschmidt (1855-1920), fabriksdirektør; viceformand 1898-1914, formand 1914-16, 12, 16, 20, 23, 27, 29
Güthler, L.G. (1857-1942), kommunelærer; sekretær 1915-35, 32, 34, *39*

Halland, Alfred S., *42*
Hallas-Møller, Helge (1908-80), revisor; næstformand 1967-75, 57f.
Hammarberg, Inger, 111
Hammerich, Peter (f. 1922), civilingeniør, formand fra 1975, 7f., 58ff., *60*, *61*, 107, 111, 117
Hammershøj, Svend, *64*
Hammershøj, Vilhelm, 63f.
Hansen, Agnes, 99, 107
Hansen, Leo (1905-83), civilingeniør, formand 1967-75, 54ff., *55*, *58*, 99, 106f.
Hansson, Allan, 107
Hatz, Gert, 75
Hauberg, Adolf, 20
Hauberg, Peter, 12, 20ff., 32, 79, 106
Haunstrup, M., 45

Hansen, I. L. Toftgaard, 48, 91f.
Hede, Holger (1894-1984), overretssagfører; supplerende sekretær 1916, 9, 23, 32, 34, *39*, 40, 50ff., 54, 59, *59*, 79f., *80*, 106f.
Hede, Johan, *39*, *42*
Hede, Jørgen, *39*, 107
Heide, Ivar, bankbogholder; sekretær 1918-19, kasserer 1925-26, provinsrepræsentant 1928-35,
Henrik, Prins af Danmark (f. 1934), Foreningens protektor fra 1985, 59f., *60*, 106, 111
Herbst, C. F., 19, 106
Holm, Johan Christian, *39*, *42*, 56, *78*, 107
Holm, Niels, 19
Holst, Hans, 34f., 42f., *42*, 74, 87ff., 106
Holst, H. P., 7
Hækkerup, Per, 57

Jansen, O. F., 30, 34
Jensen, Georg sølvsmedie, 49
Jensen, Jørgen, *78*
Jensen, Jørgen Steen, 106f., 112
Jensen, P., *42*
Johannsen, Gustav, *19*, 19
Jørgensen, Carl Thorvald (1819-1902), generalmajor; formand 1885-86, viceformand 1894-96, 7f., 12ff., *15*, 15f., 23, 67f., 82ff.
Jørgensen, Christian, 19f., 28
Jørgensen, Aage (1900-70), bankfuldmægtig; næstformand 1954-65, sekretær 1965-67, uden portefeuille 1967-70, 52f., *52*

Kindt, Arne (f. 1941), lærer; bestyrelsesmedlem u. p. 1966-67, sekretær 1967-68,
Kirke- og undervisningsministeriet, 20, 84ff.
Kristiansen, Kristian, 68
Kroman, Anne, 106, 111
Kaaber, Kaj G., 111

Lagerqvist, Lars O., 106f.
Langkjærs bogtrykkeri, 32f.
Larsen, Ebba, *42*
Larsen, Hanne Buchter (f. 1916), lægesekretær; sekretær 1968-70,
Larsen, William, 32, *42*, 71
Lavigne, E., *42*
Lehn, Abraham, 11
Leis, Orla (f. 1912), forvalter, senere antikvitetshandler; provinsrepræsentant 1947-77, 7, 41, 52f., *52*, 59, 61, 107
Lerche-Lerchenborg, Chr. A. V., lensgreve, *60*, 60f.
Liljeqvist, Hilding, *42*
Lindahl, Sophus, 16f., 21f., 72
Lindberg, Erik, 88
Lindgren, Torgny, 37, 93f.
Ljungh, A. Th., *42*
Ljungström, Niels, *42*
Lotze, apoteker, 13
Lundgren, Per, 107
Lynge, H. H. J., 12

Madsen, Otto (1905-77), kontorchef; kasserer 1935-65, næstformand 1965-67, 37, *39*, *42*, *43*, 46f., *47*, *52*, 52f., 106
Malinowski, Arno, 44, 48f., 54
Malmer, Britta, 106
Marck, V., 13
Meyer, Jerry (f. 1942), malermester, senere museumsbetjent; provinsrepræsentant 1977-84, kontingentkasserer fra 1984, 45, *44*, 61f., *61*, 111, 116

Mortensen, Knud Erik (f. 1926), civilingeniør, auktionsansvarlig 1977-84, 61, *61*, 107
Mouritsen, Peter (f. 1947), revisor; kasserer fra 1980, 99
Mule, Hans, 11
Munch, Henrik Caspar Conrad Stampe (1855-1927), telegrafbestyrer; formand for Møntsamlerforeningen af 1896 1912-13, sekretær og kasserer 1913-16, kasserer 1916-18, 23, 97
Müller, Ludvig, 21
Müller, Sophus, 20
Møller-Jensen, Svend, *78*
Mørch, J.W. (1841-1912), overpostmester, konferensråd; viceformand 1891-94, kasserer 1894-96, 12, 23
Mørkholm, Otto, 37, 57, 106f.

Nielsen, Allan Kjærgaard (f. 1945), bankbestyrer; bestyrelsesmedlem uden portefeuille 1974-75, kasserer 1975-77, 60, 107
Nielsen, Axel, 30
Nielsen, Finn Grandt, 112
Nielsen, Hans (f. 1942), statsautoriseret revisor, kasserer 1977-80, 61, *61*, 108
Nielsen, William, 32
Nyström, Eiler, *42*, 65
Nöbbe, Erwin, 32, 106

Paulsen, H.H. (1878-1964), mester ved Søartilleriet; kasserer 1927-35, provinsrepræsentant 1935-47, *39*, *42*, 46
Paulsen, J.Chr., bogholder; provinsrepræsentant for Møntsamlerforeningen af 1896 (1898), 63, *65*
Pedersen, Willy H. (f. 1930), maskinarbejder; kontingentkasserer 1977-84, provinsrepræsentant fra 1984, 61, *61*
Person, Erik, se Gamby, Erik
Petersen, Bent (f. 1934), bankbetjent; sekretær fra 1977 samt næstformand fra 1977, *55*, 60f., *61*
Petersen, Christoffer, 108
Petersen, Chr.M.K., 22
Petersen, L.Chr., 22, 29
Petersen, Martin (1889-1955), kontorchef; sekretær 1917-18, kasserer 1918-25 og 1926-27, næstformand 1925-35, formand 1935-55, 37, 39ff., *41*, *42*, *43*, 46ff., *47*, *48*, 50, 88, 90f., 93
Philipsen, Gustav, 63
Platt, mønthandlerfirma, 69
Poulsen, J.Chr., 63, *65*
Poulsen, Vilhelm Burkhard (1853-1938), møntmester; kasserer 1898-1916, 20, 23, 25, 29
Proschowsky, Paul (1893-1968), cand.polyt.; næstformand 1924-25 og 1935-55, formand 1955-67, 31, 41, 43, 46, *47*, 49ff., *51*, *52*, 87ff., 92
Olsen, Olaf, 107, 111

Ragoczy, Laura, *42*
Ragoczy, Valerius, *42*, 79
Ramberg (Jensen), Arne (f. 1908), autoforhandler; kontingentkasserer 1970-77, 61, 107
Rasmussen, Niels Nørregaard, 107
Rasmusson, Nils Ludvig, 35f., *39*, 88, 106
Ratje, Eigil, *42*
Ridiger, Frits Parmo (1852-1939), kasserer i Møntsamlerforeningen af 1896 (1898), provinsrepræsentant 1922-28, 18

Riese, O.C., 11
Rispling, Gert, 111
Rui, Halfdan, 58f.
Rübner, C.L., 11
Rønne, Børge, 56, 59, 108

Salomon, Harald, 38ff., *39*, 59, 73, 108
Sarvas, Pekka, 106
Schelde, Ole, *78*
Schou, H.H. (1858-1932), direktør; næstformand 1920-23, 9, 21ff., 28ff., 31ff., *38*, 38, 50f., 73, 76f., 79, 106
Schubart, C.F., 11
Schulman, 7, 68
Sieg, Frovin, 56
Siemsen, Carl, *55*, 108
Sivertsen, E.V., drejermester; kasserer i Møntsamlerforeningen af 1896, (1909)-13, 23
Skaare, Kolbjørn, 106
Stemann, J.D.v., 32
Sölve, Stig, *42*
Sölve, Wilh., *42*

Thomassen, Agnes, *42*
Thomassen, Ejnar, 36, *42*
Thomasen, Alfred, 30
Thomsen, C.J., 11, 21, *22*
Thordeman, Bengt, 88, 106
Thott, Otto, 11
Thygesen, Annelis, 37
Tietgen, C.F., 17, *17*
Timm, G.F., 11
Tofte, Harald (c.1863-1924), journalist og kunstmaler; formand for Møntsamlerforeningen af 1896 fra stiftelsen til 1909, 7f., 18f., 22f.

Varmose, P.Balle, 59
Vendeltoft, O.P., *55*, 107
Walroth, K.R., 106
Wahlstedt, Axel, 35, 88
Wilcke, Julius (1875-1951), departementchef, dr.polit.; næstformand for Møntsamlerforeningen af 1896 1909-10, formand 1910-12 og 1913-16; formand for Numismatisk Forening 1916-23, 7ff., 12, 19, 22f., 26, 28ff., 41, 43, 65, 70ff., *71*
Wilmont, Barry L., 117
Winkel og Magnussen, 30
Wolthers, Aage (1881-1937), læge; formand for Møntsamlerforeningen af 1896, 1909-10, 23, *39*

Oehlenschläger, Adam, 93
Østrup, J., 32
Zahle, Jan, 111

Gratulationer

Hans Kongelige Højhed Prinsen

Tage Andersen
P. og J. Kondrup Bjerre
Flemming Gaston Brabo
Kurt Hartvig Bregenhøj
Svend Bue-Madsen
E. J. B. Christensen
Erik Christiansen
B. Høier Clausen
Danmarks Nationalbank
Den Danske Bank
Esben Dragsted
Erik Ellegaard Frederiksen
Lars Eskesen
Niels Fisch-Thomsen
Johanne & Ejnar Flach-Bundegaards Fond
Peter Flensborg
Robert Ibsen Frandsen
Kay Frederiksen
Hans Funck-Rasmussen
John Gath
Eydálvur Gulklett
Elsebeth Hammerich
Bent Møller Hansen
H. O. Harck
Max Harvøe
Holstebro og Omegns Møntklub, v/ Karlo Jensen
Horsens Numismatisk Forening, v/ Børge Iversen
Mimi Stilling Jakobsen
Jørgen Steen Jensen
Ketty Høgsted Jensen
Leif Jensen
Uno Barner Jensen
Leif Jørgensen
Kalundborg-egnens Møntklub 74
Helge Kierkegaard
Kjøbenhavns Handelsbank
Den Kongelige Mønt
Den Kongelige Mønt- og Medaillesamling
Kungl. Mynt Kabinettet, Stockholm

Børge Kristoffersen
Christian, lensgreve Lerche-Lerchenborg
Peer Lorentzen
Aage Løkke
Inger Madsen
Jerry Meyer
Peter Mouritzen
Eric Nedergaard
Hans Nielsen
Jørgen B. Nielsen
Preben Nielsen
O. Nielson
Olaf Olsen
Oslo Mynthandel AS
Willy H. Pedersen
Bent Petersen
Gert Posselt
Peter Preuss
Finn Rasmussen
Aage Rask-Pedersen
Sieg's Forlag
Ole Thomasen
Poul Erik Balle Varmose
Poul Zebitz

COINS - MÜNZEN

Antikke mønter
Primitive
betalingsmidler
Orientalske mønter
Guldmønter
Sedler
Num. litteratur

●

Ancient Greek and
Roman coins
Strange and
primitive money
Gold coins
Crowns of the world
Banknotes
Oriental coins
Numismatic literature

●

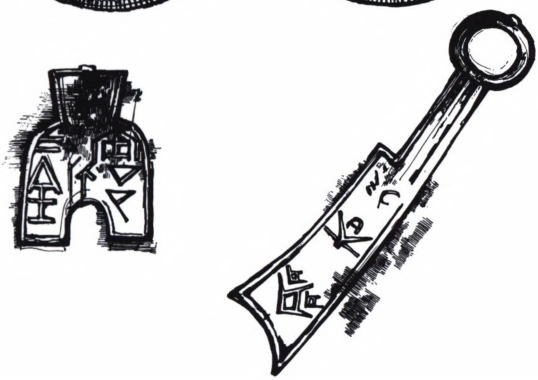

Antike Griechische
und Römische Münzen
Primitivgeld
Goldmünzen
Deutsche Notmünzen
Geldscheine
Orientalische Münzen
Numismatische Bücher

PETER FLENSBORG

Studiestræde 8, 1455 Kbh. K, Tlf. 01-15 50 43

ønsker
Dansk Numismatisk Forening
til lykke med de IOO år

G.Pilegaard

MØNTARTIKLER
– samlernes
foretrukne

Som leverandør til Danmarks
møntsamlere i over 20 år ønsker vi
foreningen hjertelig til lykke med de

100

G.Pilegaard

BØGER OG MØNTER
Algade 65 . DK 9000 Aalborg
Tlf. (08) 13 90 00

RIIBE MYNTAUKTIONER

Vi gratulerer
Dansk
Numismatisk Forening
med
IOO års jubilæet

RIIBE MYNTHANDEL

AVDELING OSLO:
Stens gt. 22 B
Oslo 3
Tlf.: (02) 60 05 86

AVDELING TRONDHEIM:
Olav Tryggvasons gt. 2 A
7000 Trondheim
Tlf.: (07) 51 20 10

Vi ønsker

til lykke med de IOO år

P. J. SCHMIDT A/S
AAGE GRAMSVEJ · VOJENS

Herzlichen Glückwunsch
zum IOO-jährigen Jubiläum!

Dagmar und Detlef Tietjen

AUKTIONSHAUS

TIETJEN + CO.

Spitalerstr. 30, V. D-2000 Hamburg 1
(3 Minuten Fußweg vom Hauptbahnhof)
Tel. 00949-40-330368

Seit über 15 Jahren
im Dienst der Numismatik

ANKAUF – VERKAUF – AUKTIONEN
Spezialgebiete:
GUTE MÜNZEN und MEDAILLEN, besonders
vom Mittelalter bis zum 19. Jahrhundert
NUMISMATISCHE FACHLITERATUR

Mitglied der Dansk Numismatisk Forening

Mønter – Medailler
Numismatisk Litteratur

Køb og salg af mønter og medailler.
Rekvirer vore auktionskataloger
og/eller vore omfattende prislister
med guld- og sølvmønter fra hele verden

Vi ønsker
Dansk Numismatisk Forening
til lykke med de IOO år

H. G. OLDENBURG

Holstenstrasse 22, D-2300 KIEL 1, Telefon 0094943194676

MYNTAUKTIONER

Vi håller regelbundna myntauktioner. Till våra auktioner tar vi fortlöpande emot mynt, sedlar och medaljer.
Tag kontakt med oss för information och inlämningsvillkor.

Nästa auktion håller vi i December 1985.
Provexemplar av katalogen sändes gratis.

WALLIN & BAKOS
INTERNATIONAL AB
Kungsgatan 4 B, 2 1/2 tr, Box 26058
S-10041 Stockholm, Sweden
Telephone: 08-100057 / 100058

De skandinaviske medlemmer af
The International Association of Professional Numismatists
hilser Dansk Numismatisk Forening i anledning
af hundredeaars jubilæet 1885-1985
med ønsket om et godt samarbejde i fremtiden

Johan Chr. Holm
København

Gert Hornung
København

Jan Olav Aamlid
Oslo

B. Ahlström
Stockholm

Ulf Nordlind
Stockholm

Foreningens bankforbindelse

forstædernes bank

ønsker til lykke med
100-års jubilæet

TIL ÆRE
DANIDA SOMALIA
INDSTIFTET I 100 ÅRET 1885-1985